פרשת **בלק** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתנ"ז שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

לא הביט און ביעקב

אוירה חגיגית חופפת ברחובה של עיר, כולם מתכוננים לבואו של המלך, מבואות העיר נתקשטו בקישוטי כבוד וכל העיר לבשה חג, ההתרגשות גדלה לקראת יום המיוחל, מודעות גדולות הכריזו "הנה מלכך בא".

והנה הגיע היום, תושבי העיר עטופים בבגדי שבת מקבלים את פניו ביראת הכבוד, והפמליא המלכותית מתקרבת כשלפני המלך צועדים משמרות כבוד של שרים וקצינים, ובתווך עובר המלך וכתר לראשו משובץ באבנים מרהיבות עין, לאורך כל הדרך נשמעות קריאות "יחי המלך".

הכבוד והמלכות הרוממה כמו נפסק כליל כשלתדהמת ההמון נזרקו לפתע אבנים ונפלו על המלך בכבודו ובעצמו, לאחר דרישה וחקירה הוברר שהאבנים הושלכו ע"י קבוצת הילדים ילדי העיירה והן המה שעשו מעשה נפשע זה, המלך ציוה לחקור מי ומי הם הילדים שידם במעל ולהביאם למשפט.

תוך כדי דין משפט הודו הילדים באשמה, כשעל המחנך שלהם הוטל המשימה ללמד זכות עליהם, ואכן למרות שאשמתם היתה ברורה והעונש שהיה מיועד להם היה חמור, קם המחנך ואמר: יש לי עדות שמהמקום שם עמדו הילדים עלו קולות תרועה רמים, והנערים בהתלהבותם צעקו בכל כוחם: יחי המלך, יחי המלך!

אם כן איפוא – המשיך המחנך – לא יתכן שילדים המריעים "יחי המלך" מתכוונים לזלזל בכבוד המלך, ואין זאת אלא שמעשה שובבות ופזיזות בלבד הוא שהביאם להשליך אבנים, והדבר לא נעשה מתוך כוונת זלזול במלכות.

לשמע דברי הסניגוריא המחוכמים של המחנך, היקל המלך בעונשם של הילדים ולא דן אותם כמורדים במלכות.

והנמשל מובן, דהנה אחז"ל שהעונה אמן יהא שמיה רבא בכל כוחו קורעים לו אפילו גזר דין של שבעים שנה, ואפילו שמץ מינות ועבודה זרה נמחלים לו, וההסבר הוא שכשאומרים "יתגדל ויתקדש שמיה רבא" והוא עונה אמן מעומק לבו, מוכיח בזה שהוא מכבד את מלכו של עולם, ומכיר במלכותו ורוצה באמת ובלבב שלם שכבוד שמים יתגלה ויתגדל לעיני כל באי עולם.

ולפיכך כל עוונותיו וחטאיו נחשבים אז בשמים כדברים שאינם נובעים מפנימיות לבבו, ומקילין בענשו כי מקום יש ללמד עליו זכות שלא עשה אותה אלא מתוך ילדות ורוח שטות שנזרקה בו.

ועל כך נאמר בפרשתן "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל", והטעם מפני ש"ה' אלוקיו עמו ותרועת מלך בו", כלומר שבפנימותו ובהיכלו כולו אומר כבוד למלך ומעתיר בכל לבבו ונפשו שיתגלה ויתרומם כבוד מלכותו יתברך שמו עלינו מהרה.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תפרים - לקיטת תפרים ..... ב
קדו"ש יצ"ר כ"ו ..... ג
שרגא דנהורא ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
חוקים להורותם ..... ז
שעשועי תורה ..... ח
לוח ההילולא ..... ט
דבר בעתו ..... י
נועם שבתי ..... יא
לפעמן ציון לא אחשה ..... יג
פשולחן ערוך ..... יג
דברי הקודש ..... יד

אגרת פרק ו'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

נתפחדו מחמת שראו גודל כח תפילה, אף השפל ביותר

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי. ויגר מואב מפני העם כי רב הוא. רמז לנו הפסוק הענין בזה שחרד כל כך מפני בני ישראל ער ששלח לקרוא לבלעם כי ראה "את כל אשר עשה ישראל לאמרי" – לשון אמירה ודיבור, כלומר שראה כוחם של ישראל מה שיכולים לפעול ולעשות בפיהם, היינו בתורה ובתפלה, ואפילו פשוטי העם כוחם רב מאוד **"וכמו שאמר אבא מארי** [הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל] **זצוקללה"ה בשם הבעש"ט זצוקללה"ה שגם זה האיש המוטרד בעסקיו כל היום בשווקים ובחרובות וכמעט ששוכח שיש בורא עולם, רק בעת שמגיע זמן תפילת המנחה עולה על זכרונו שהגיע זמן התפילה, וגונח נאנח בלבו בהתבוננות איך שפנה כל היום בהבלי עולם, והוא רין לסימטה אחת מהצד ומתפלל מנחה, הגם שאינו יודע כלום מה הוא מדבר, עם כל זאת גם זה חשוב ויקר מאוד לפני הבורא ב"ה והאנחה שלו בוקעת רקיעים".** וזהו: **"יגר מואב מפני העם"** 'עם' הוא מלשון 'נחלים עוממות', לשון קרירות, כלומר, שיראו מהם בראותם גם כוחם של ה'**עם**' היינו אותם שנתקררו מדרכי עבודת הש"י.

מגן אברהם, טריסק

כשדבקים אל הצדיקים אין מידת הדין שולטת בהם

מן ארם ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם לכה ארה לי יעקב ולכה זועמה ישראל. בפרשת בלק תרי"ט זכיתי לישב בסעודה שלישית על שלחן **הגאון מפאנו** (ה"ה מרן הקדוש בעל דברי חיים) **זצ"ל,** וביאר המקרא הזה, כי בלק ובלעם הבינו דכל זמן שהקטנים בישראל נשמעים לגדולים **'אלופינו מסובלים אין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחובותינו'** (תהלים קמד, יד) [וכפירש"י שם: אלופינו מסבלים, אלופים היינו הגדולים שבנו נסבלים על קטניהם, שהקטנים נשמעים לגדולים, ומתוך כך אין פרץ בנו כו']. ולזה אמר בלק לבלעם, שישתדל לעשות פירוד בין הקטנים המכונים בשם 'יעקב' ובין הגדולים המכונים בשם 'ישראל' (זוה"ג עג.), ועי"ז יפגע בהם הדין ח"ו. והנה שורש ארה הוא לקט, כמו **'אריתי מורי'** (שיה"ש ה, א), 'וארוה כל עוברי דרך' (תהלים פ, יג). וזהו שאמר: **'לכה ארה לי'**, כלומר, לקוט לי את **'יעקב'** שיהא נפרד, ועל ידי זה **'לכה זועמה גם ישראל'.**

ליקוטי חבר בן חיים
(ח"ד, יד:. ועי' ספה"ק "דברי חיים" כאן ד"ה ואם כן)

עיקר עבודת האדם להשליט המח על הלב

ותרועת מלך בו (כג, כא) חז"ל דרשו (ע"ז ד:) על הפסוק: "עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור וגו' למען דעת צדקות ה'" (מיכה ו, ה) א"ר אלעזר, אמר להן הקב"ה לישראל, עמי ראו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי עליכם כל אותן הימים וכו', ופריך בגמרא: כמה זעמו של הקב"ה בכל יום. ומשני: רגע כמימרא. והקשו שם התוס': וא"ת מה היה יכול בלעם לומר בשעה מועטת כזאת, ויש לומר שהיה אומר **כלם** והקב"ה הפכו ואמר מלך כדכתיב: ותרועת **מלך** בו".

וי"ל הענין בדרך רמז, דהנה עיקר עבודת האדם בעולמו, הוא, שיגביר על עצמו את חלק המח והשכל ושיהיה שליט על הלב, כי מצד הלב נמשכים כל מיני תאוות, ואח"כ כלי המעשה גומרים לרעה ח"ו, **ואם מגביר את המח והשכל על הלב, שלא יעשה שום דבר כי אם מה שהשכל מחייבו, יכול הוא להיות עבד נאמן לאלקיו.**

וזהו הרמז כאן, כי בלעם הרשע רצה להכשיל את ישראל שיהיו כלי המעשה והלב שולטים עליהם ויורו להם מה לעשות, ושחלק המח יהא נבנע להם, ולכן רצה לומר: **'כלם'** שראשי תיבותיו רומזים על זה הסדר: **כ**'בד **ל**'ב **מ**'ח כלי המעשה קודמים למה. אבל השי"ת הורה להם את הדרך אשר ילכו בה, שיהיה בבחינת **מלך** ר"ת **מ**'ח **ל**'ב **כ**'בד, **שהמח צריך לשלוט על הלב והכבד, ואז 'מלך בו', יוכל האדם לקבל עליו עול מלכות שמים באמת ובאמונה.**

נר ישראל, מהרה"ק מרוזין זללה"ה

יראת בלעם מהפתח כחודו של מחט

מה טובו אהליך יעקב וגו', וברש"י ז"ל: "על שראה פתחיהם שאינן מכוונין זה מול זה". יש לרמז לדבריהם ז"ל, שהקב"ה אומר להם לישראל: **'פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם'** (ראה שיהש"ר ה, ב) וזהו: "ראה פתחיהם שאינן מכוונין זה מול זה", רוצה לומר, **פתחיהם של ישראל לעומת פתחו של הקב"ה, שהקב"ה פותח להם פתח הרבה יותר גדול ממה שהם פותחים, ולפיכך לא היה יכול להרע להם, כי ראה שבתשובה כל דהו, ישפיע להם השי"ת כל טוב.**

בוצינא דנהורא, מוהרר"ב ממעזיבוש זללה"ה

זהרורי אורה
למספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאמץ ידים בכוחות איתנים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

נשמת ישראל הוא שורש התו"ק, ולכן לא ידח ממנו נדח

עוד יש לפרש לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו. יבואר זה על פי דאיתא בזוה"ק (אחרי ע"ג) **'אורייתא וקודשא בריך הוא וישראל כלהו חד'**, ולפי זה הוא **כלל גדול אפילו כשאדם חוטא הרבה אז הוא נקרא ניצוץ ישראל ויש בו חלק אלהי ממעל ובודאי יחזור בתשובה על כרחו, כי אי אפשר ליפרד כיון שהם בקרבו ממש**, וזה יש לומר שמרמז הפסוק **'לא הביט און ביעקב'** במדריגה הפחותה שבישראל ומכל שכן ש**'לא ראה עמל בישראל'** היינו דאיסתייעא מילתא שיחזור בתשובה והטעם מפני **'ה' אלהיו עמו'** ממש יחד כאחד וגם **'תרועת מלך בו' היינו תורה ע' שנדרשת בע' פנים הוא גם כן בו בקרבו ממש ולכך לא ידח ממנו נדח וחבן.**

דגל מחנה אפרים

אפי' תורה שלא לשמה הוא אהל לשכינת כבודו ית' בעולם

מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל כו'. ז"ל דהנה אנו אומרים **לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, דהיינו להמשיך קדושתו ואלהותו יתברך בתורתינו ובמצותינו ובתפילתינו,** ונמצא שהתורה והמצות הם כמו אהל לשכון בהם קדושתו ואלהותו יתברך. וזהו **'מה טבו אהליך' רצה לומר אף כשאנו לומדים ואין אנו ממשיכים אלהותו ית' בה ח"ו רק לשום פניה אחרת, וזה נקרא תורתו אהל, והלומד נקרא בשם יעקב שהוא ממשיך חו"ד שהיא החכמה ל'עקב'**, (הנמוק מכל האברים), **אף זה הוא טוב,** כמ"ש חז"ל (פסחים נ:) ילמוד אף שלא לשמה כו'. **'משכנותיך ישראל'** כלומר (אשרי) מי אשר בשם ישראל יכונה, **והוא ממשיך קדושתו יתברך בתורה ומצות שלו, ונקרא בשם משכן.**

אורח לצדיק

להרה"ק הרבי ר' אליעזר ליפא בהרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע

פלפול התורה יכול ללמוד מכל אדם, אבל דרך ההנהגה ומה שנוגע להנהגה ולמעשה צריך ללמוד דיקא מירא ה' וצדיק

יזל מים מדליו וזרעו במים רבים כו'. כי **לימוד התוה"ק יתחלק לב' חלקים. האחד, למיסבר ופלפול, והא' הלכה למעשה לדעת מה יעשה הישראל, והלק הפלפול רשות ללמוד מכל אדם אבל למעשה צריך ללמוד מצדיק,** כי הזולת לקלותו יקל ויתיר האסור על פי פלפול שאינו של אמת. וזהו לעניותינו פירוש הכתוב (תהלים קיט, צט) **'מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי'**, רק לשיחה פלפול. אבל **'מזקנים אתבונן'**, כי זקן יקרא הצדיק כאמרם ז"ל (קדושין לב ע"ב) 'מפני שיבה תקום' יכול אפילו זקן אשמאי תלמוד לומר והדרת פני זקן, ואין זקן אלא צדיק. וזהו **'מזקנים אתבונן כי פקודיך נצרתי'**, שמירה היינו מעשה.

וזהו אומרו **'יזל מים מדליו'**, סתם תורה לימוד מכל דליו (מלשון דל ועני בדעת את ה' ויראתו). **'וזרעו'**, כי אב יקרא לכל דבר המוליד דבר המוליד יקרא אב, והיולד יקרא זרע ומעשיהם של צדיקים יקרא על שם תולדות כו'. והנה אמרו רבותינו ז"ל (קידושין ם ע"ב) גדול התלמוד שמביא לידי מעשה, הרי שמעשה הוא זרע התלמוד כו'. וזה **'וזרעו'**, היינו לדעת המעשה אשר יעשון צריך **'מים רבים'**, היינו מגדולים ומזקנים אתבונן כנ"ל.

נועם מגדים

עסק התורה בגלות המר רבה חשיבותו יותר מבזמן הבית

או יאמר מה טובו אהליך יעקב. ד'אהליך' מלשון מור ואהלות (תהלים מה, מ), **הוא הריח ניחוח שעולה לפני השי"ת ע"י עסק תורתינו וקיום מצותיו בגלותינו המר הזה.** כי בזמן שבית המקדש קיים, בקל יוכל האדם להקריב קרבן, ואעפ"כ היה לריח ניחוח להשי"ת. **ומכל שכן בגלותינו המר הזה, אשר כמעט אין לנו פנאי להשיב רוחינו אלינו, ואעפ"כ אנו מייחדים שמו והוגים בתורתו הקדושה, היא עולה ריח ניחוח, ונחת גדול לפני השי"ת.** וזהו **'מה טובו אהליך'**, הריח ניחוחם. של **'יעקב'**, הם הפשוטי עם המכונים בשם יעקב. קל וחומר **'משכנותיך ישראל'**, הם הצדיקים אשר יקראו בשם ישראל, שעולה ריח ניחוחם לזכרון לפני ד', וישכון ביניהם.

דעת משה

המשכת השפעות טובות בכח התורה אין נגדו שום פירכא

גם י"ל הנה ברך לקחתי, פי' ע"י לימוד התורה הקדושה תמשיך שפע, ו'לקחתי' הוא לשון לקח טוב (משלי ד, ב), **ו'ברך'** לשון בריכה, שרומז להתפשטות השפע שמתחלק השפע לכנסת ישראל, **'ולא אשיבנה'** אין עליו פירכא, כי המשכת השפע הוא נמשך מהמוח ע"י קו האמצעי סוד התפארת עד סופי דכל דרגין קדושין, וגזירה שוה רומז לתפארת כמבואר בסידור האר"י זלה"ה (בריית דר"י אומר), וזה **'ולא אשיבנה'**, כי הצדיק שעבודתו בדרך זה אין עליו פירכא, **כי גזירה שוה אין לו פירכא** כידוע (ע' נזה כב ע"ב), ודו"ק היטיב:

אור לשמים

בזכות עסק התוה"ק באשמורת, והעוסק בתוה"ק בענוה, זוכה לתשובה ברחמים מגולים

לא הביט און ביעקב. שמעתי מפ"ק הרה"צ ר' מאטלי זצ"ל בן הרב הצדיק הקדוש המגיד מטריסק זצ"ל (ה"ה הרה"ק רבי מרדכי מקאזמיר זי"ע – יא"צ ביום ח' תמוז) **שאם האדם הוא בבחי' 'לא הביט און ביעקב'**, (אז דיקא –) **יוכל לראות און בנפשו.** (וביאור דה"ק הוא) כי הנה איתא בזוהר הקדוש (ויקרא כג:) מאן דקאים בליליא למלעי באורייתא, **אורייתא קא מודעא ליה חוביה, ולא באורח דינא, אלא כאימא דאודעא לברה במלה רכיך, והוא לא אנשי ליה, ותב בתיובתא קמי מאריה.** (תרגום: מִי שֶׁעוֹמֵד בַּלַּיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, הַתּוֹרָה מוֹדִיעָה לוֹ אֶת חֶטְאוֹ, וְלֹא בְּדֶרֶךְ שֶׁל דִּין, אֶלָּא כְּמוֹ אֵם שֶׁמּוֹדִיעָה לְבִנָּהּ בְּדָבָר רַךְ, וְהוּא אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ אוֹתָהּ, וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ).

והנה אי' בספה"ק מג"א מאביו הק' (פר' ויחי) זל"ק: **עבודתו של יעקב אבינו ע"ה כל ימי חייו היה דרכו בקודש להשפיל ולהקטין עצמו תמיד נגדו יתברך שמו בבחינת כי קטון יעקב ודל, וכמדתו שהיא בחינת השם מ"ה שמרמז לבחינת ונחנו מה עכל"ק. והנה אורייתא היא בחינת חכמה, כח מ"ה, ולכן אם האדם הוא בבחינת 'מה' אז מודיעין ליה חובה** ע"כ, וזהו שאמר 'מי שהוא בבחי' יעקב, הוא יכול לראות און בעצמו' ולתקן נפשו במלה רכיך, ודפח"ח.

מאורי אור – אור לישרים

תפילה

נתפחדו מחמת שראו גודל כח תפילה, אף השפל ביותר

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי. ויגר מואב מפני העם כי רב הוא. רמז לנו הפסוק הענין בזה שהרד כל כך מפני בני ישראל ער ששלח לקרוא לבלעם כי ראה "את כל אשר עשה ישראל לאמרי"– לשון אמירה ודיבור, כלומר שראה כוחם של ישראל מה שיכולים לפעול ולעשות בפיהם, היינו בתורה ובתפלה, ואפילו פשוטי העם כוחם רב מאוד "**וכמו שאמר אבא מארי** [הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל] **זצוקללה"ה בשם הבעש"ט זצוקללה"ה שגם זה האיש המוטרד בעסקיו כל היום בשווקים וברחובות וכמעט ששוכח שיש בורא עולם, רק בעת שמגיע זמן תפילת המנחה עולה על זכרונו שהגיע זמן התפילה, וגונח נאנח בלבו בהתבוננות איך שפנה כל היום בהבלי עולם, והוא רין לסימטה אחת מהצד ומתפלל מנחה, הגם שאינו יודע כלום מה הוא מדבר, עם כל זאת גם זה חשוב ויקר מאוד לפני הבורא ב"ה והאנחה שלו בוקעת רקיעים".** וזהו: "**ויגר מואב מפני העם**" 'עם' הוא מלשון 'גחלים עוממות', לשון קרירות, כלומר, שיראו מהם בראותם גם כוחם של ה'**עם**' היינו אותם שנתקררו מדרכי עבודת הש"י.

מגן אברהם

איך אפשר לומר דיבור של קדושה בהעברה בעלמא

לא אוכל לעבור את פי' ה'. עוד ירמוז לנו האזון ברוך הוא שכתב דברי בלעם אלו בתורתינו הקדושה שהתורה מתמיה ואומרת '**לא אוכל לעבור את פי ה" היינו לדבר דיבורים של השי"ת ברוך הוא מאותיותיו הקדושים** (כלו' בתורה ותפילה) **רק בהעברה בעלמא כלי שום כוונת הלב, וזה לא אוכל אי אפשר לחכיל זה לעבור את פי ה'** והבן.

דגל מחנה אפרים

סגולה לקום באשמורת, להתפלל ע"ז אחר ק"ש שעהמ"ט בכוונה

אל מוציאם ממצרים וגו' חן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף. כיצד, קורא את שמע כו', עיין פירוש רש"י. **ויש לדקדק** מפני מה שינה הכתוב להקדים קימה לשכיבה, הלא כתיב (דברים ו, ז) **ובשכבך ובקומך**, וכן הוא הסדר, ולתרין דברי רש"י אפשר על פי מה שכתוב בספרי יראים **כי סגולה לקום בשעה שרוצה, הוא על ידי שקורא קריאת שמע בכוונה ואז מתפלל שיעזרהו השי"ת לקום בשעה שרוצה, ומפקיד רוחו, וחקב"ה מחזיר לו פקדונו בשעה שרוצה לקבלו.** וזהו שנאמר **כלביא יקום** וגו', והטעם כי **לא ישכב עד יאכל טרף**, על ידי קריאת שמע, וכאמור.

יישב לב

אף זה בלבד שאנו מבקשים 'השיבנו ה' אליך', הוא טוב מאד

מה טובו אהליך יעקב, פירש"י על שראה שאין פתחיהם מכוונים זה מול זה, עכ"ל. פי' לפירושו נ"ל, הנה הקב"ה מבקש מעמנו '**שובו אלי ואשובה אליכם**' (מלאכי ג, ז) פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם (שהש"ר ה, ג) ואנחנו משיבים ואומרים '**השיבנו ה' אליך ונשובה**' (איכה ה, כא) **שהוא יפתח לנו שערי תשובה, נמצא שאין פתחינו מכוונים זה מול זה, פי' הש"י מבקש מאתנו שנפתח אנחנו בתשובה, ואנחנו מתפללין אליו שהוא יפתח לנו שערי תשובה.** וע"ז אמר '**מה טובו**', **שגם זה הוא טוב, שמה שאנחנו מבקשים ממנו השיבנו, עכ"פ הוא כחודו של מחט. והש"י ברוב רחמיו וחסדיו יפתח לנו שערי תשובה כפתחו של אולם אמן סלה.**

אור ישע – הרה"ק רבי אשר ישעי' מראפשיץ זללה"ה

סדר תפילה, בתחילה ביראה ושפלות. ואח"כ באהבה רבה

מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל. נראה לומר ברמז הכתוב, שבא להורות אותנו **סדר התפלה. שבתחלה כשעומד האדם להתפלל, מוכרח להיות בגודל היראה וענוה, להתבונן ולהסתכל בשפלות עצמו, איך שהוא שפל אנשים וכאין נחשב.** כאמור בנוסח סדר התפלה (תפילה קודם התפילה) **מי** אנכי שאזכה להתפלל לפני מלך אל רם ונישא וכו'. **ואחר כך יעלה בתפלתו בסולם המדריגות, ויגיע למדת האהבה, להסתכל ברוממות אל, ולחשוב בגדולת הבורא ב"ה וב"ש, ויתמלא מגודל האהבה והתשוקה והתלהבות.** וזהו **מה טובו אוהליך "יעקב"**, מלשון עקב ושפלות. כלומר מה טוב ונעים הוא אוהליך, המה האוהלים ובתי תפלה, שאתה עושה במדת העקב והענוה וגודל השפלות, שהוא היראה השלימה, שיש לך בתחילת התפלה. ואחר כך '**משכנותיך ישראל', אתה שוכן אצל הבורא ב"ה וב"ש כביכול, בהתבוננך על גדולת ורוממות הבורא ב"ה. ישראל, אותיות לי ראש, שהוא הבורא ב"ה הראש העליון,** וק"ל.

באר משה

אמן יהא שמיה רבא מברך, ממתיק כל הדינים

והיה אדום ירשה והיה ירשה שעיר אויביו וישראל עושה חיל. נ"ל דאיתא בגמרא (זחז"ב כ, ועי' שבת קיט ע"ב) **כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כוחו קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה, וז"פ והיה אדום, שיהי' ח"ו דינים על ישראל, ירשה ר"ת יהא שמיה רבא, ויקרעו כל הגזירות רעות ויזכו לגאולה.**

אור לשמים

העצה נגד קרירות, הוא להתבודד בינו לבין קונו

חן עם לבדד ישכון, כי האדם אשר מרגיש בנפשו כי היצר הרע מקרר בנפשו ההתלהבות הבוער בקרבו, העצה היעוצה יתבודד בינו לבין קונו כו', וזה '**חן עם**' מלשון גחלים עוממות, '**לבדד ישכון**' הוא לשון התבודדות, שיתבודד עצמו בינו לבין קונו.

אור לשמים

הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב מי מנה עפר יעקב. ובתרגום פי' הן עם וגו' עתידין דיוחסא עלמא וסיפא דקרא הוא שלא יהיה להם כליה בין שאר האומות, והביאור הוא דבאמת התנבא שיהיו כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ אך מסתבר לומר בשעה שיתחיל לשפוט כל האומות לא יתקיימו אם לא שישפוט כל העולם כולו בכללו ביחד דהיינו גם ישראל ביניהם, ועי"ז יתקיימו כולם דמעט מהאור דוחה הרבה מהחושך ובודאי הזכיות של ישראל הוא הרוב לנגד חטאי או"ה וא"כ יתקיימו כולם, אך זי"א דישראל אינם נכנסין כלל לדין ביניהם ע"כ יאבדו העכו"ם והטעם דאינם נכנסין לדין בין העכו"ם היינו משום דהדין הזה הוא על הכליה ובישראל א"א כלל בשום אופן שכבר הובטחו שלא יהיה להם כליה וא"כ אף קודם הפשפוש בזכיות אינם נכנסין בגדר משפט כלל ולכך אינם מצטרפין, ומבואר בתוספתא דוהיה זרעך כעפר הארץ היינו שלא יהיה להם כליה כמו עפר שאינו מקבל כליה, וז"ש הן עם לבדד ישכון כהתרגום שיהיה כולם צדיקים וירשו ארץ, ושמא תאמר א"כ ינוצלו גם העכו"ם על ידם, לז"א ובגוים לא יתחשב כפי' רש"י דאינם נכנסין בגדר כלל ביניהם לחשבון ודין של כליה, וביאר הטעם מי מנה, ר"ל מי יוכל למנות במנין הזה, עפר יעקב, כיון שישראל כבר הם משולים לעפר ויש להם הבטחה שלא יהיה להם כליה א"כ אינם מצטרפין.

(ישמח משה)

☆

אפס קצהו תראה וכלו לא תראה. ובמסורה דין ואידך וכלו מחמדים, ויובן לפי מש"כ בישי"מ שמצינו כמה דברים שהן בעצמותן חריפים ומרים כמו מלח ותבלין אשר לא יוכל האדם לאוכלן לבדן, ועם דברים אחרים הם טובים, וכ"כ נמצא בני אדם בתוך עדת בנ"י אשר בעצמותן נראים כבלתי יפים אבל בכללות ישראל כולם יפים אף נעים ע"כ, ובלק שלח לבלעם לקטרג על שונאי ישראל ולזה שלח לו לכה ארה לי, כאדם שאומר אורה בתנאים כדאיתא במדי הכוונה להשטין ולמצא קטרוג על כאו"א בפרטות כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, וזה שאמר לו אפס קצהו תראה שישים עינו הרע על קצתם, וכולו לא תראה שלא ישגיח על הכלל כלו, כי הלא וכולו מחמדים שבכללות נמצא כולו טוב.

(ייטב לב)

☆

מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל. ויבואר לפמש"כ הרמב"ם כי המצות כולן נחלקת על שני חלקים החלק האי מצות המיוחדת לאדם בנפשו במה שיש בינו לבין קונו, והחלק הבי מצות התלויות בתועלת בנ"א תחשב לו צדקה בעוה"ב לפי שעשה המצוה וימצא גם טובה בעוה"ז בעבור שנהג מנהג טוב גם עם בנ"א, והנה גבי יעקב אבינו בהאבקו עם המלאך ויכול לו מצא טובה בעוה"ז יען כי הגיע לו שכרו על המצות שעשה לתועלת בנ"א, וז"ש לו המלאך לא יעקב וגו' כי שרית עם אלקים ועם אנשים ר"ל שעשית מצות שהם עם אלקים רצון הבוי"ת ועם אנשים שעשית מצות שהם לתועלת בנ"א, ועי"ז ותוכל כי עי"ז מגיע שכרו גם

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מליקט מספרים, על רבותי"ה"ק עצי התמרים

תיכף כשחושב אדם מחשבה טובה, נעשה עי"ז למעלה צירופי שמות הק' לפני הש"י

וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו. וירא פנחס וגו', ויקח רמח בידו וגו'. ואחז"ל (סנהדרין דף פ"ב) ראה מעשה ונזכר הלכה, א"ל משה רבינו לא כך למדתנו הבועל ארמית קנאין פוגעין בו, א"ל קריינא דאגרתא איהו להוי פרוונקא. **שמעתי בזה דבר נחמד מפי אבא מארי הגאון הקדוש מוה' אלעזר ניסן זללה"ה**, והוא בהקדם לפרש מאחז"ל (קידושין מ.) מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, הענין **'כי כל אמרת אלקי צרופה'** (משלי ל, ה) היינו צרופי אותיות, **ותיכף שעלה במחשבת אדם לטוב נעשה מזה צירוף אותיות, ונכתב בפועל לפני יתברך שמו**, [כמבואר ב'עשרה מאמרות' מאמר חקור דין חלק ב' פ"ב וי"ג עי"ש]. **ולכך תיכף כשראה פנחס ועלה בלבו שיקום ויקח רמח וידקר וגו' תיכף נעשה מזה צירוף וירא פנחס וגו' ויקם וגו' ויקח רמח בידו, ויגל ה' את עיני פנחס, וראה אלו האותיות וירא פנחס וגו' ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו וגו' וכיון שראה מעשה זה בצירופי אותיות נזכר ההלכה שקנאין פוגעין בו**, וא"ל למשה, לא כך למדתנו רבינו כו' והנה גם משה ראה זה הצירוף וירא פנחס וגו' וז"ש לו 'קריינא דאגרתא' **זה שנקרא בהאגרת, היינו הצירוף וירא פנחס ויקם כו' 'איהו להוי פרוונקא', כיון שכבר נעשה הצירוף וירא פנחס ויקם וגו'.**

ייטב לב

בעוה"ז עפ"י דין, וזש"ה מה טבו אהליך יעקב ר"ל אפי' בעוה"ז המכונה בשם אוהל כי הוא רק דירת עראי כמו אוהל, ומה טעם הלא שכר מצוה בעוה"ז ליכא ויהיה כמשיב משכנתיך ישראל שיש בהם מדריגה של ישראל כמו שאמר המלאך כי שרית עם אלקים ואנשים כנ"ל ע"כ גם בעוה"ז ימצא טובה וחיים וברכה.

(קדושת יו"ט)

☆

וירא בלק וגו'. בבהי"ט וירא בלק ראה שעמדה חמה למשה במלחמת סיחון, וי"ל עפי"ד הגמ' מאי ויודע דעת עליון שהיה יודע לכוון אותה שעה שהקב"ה כועס בה וכוי אימתי רתח אמר אביי בתלת שעי קמייתא, וכי התוסי שהוא כדאמרינן בסמוך בשעה שהחמה זורחת שמלכי מזרח ומערב מניחין את כתריהן ומשתחוין לחמה מיד כועס הקב"ה וכו', ולפי"ז יבואר דהנה כשהעמיד משה החמה נעשה ערבוב בהזמנים, ואפשר שבבוקר כשהיתה צריכה לזרוח יצא מסדר הילוכו וא"כ לא ידעו המלכים מתי להשתחוות, ונמצא שעי"ז נתבטל זעמו של הקב"ה כיון שלא השתחוו המלכים להחמה, וז"ש דכשראה בלק שמשה יכול להעמיד את החמה, וא"כ ישתנה אותו הרגע, ותפרע כל עצתו.

(דברי יואל)

☆

עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור את ירק השדה. ובמדי מה שור מנגח בקרניו אף אלו מנגחין בתפלתן, ויבואר בהקדם דברי הקדושת יו"ט בשם מהרי"א מזידטשוב לפרש הכתוב ואתה נותן להם את אכלם בעתו, כי בני' אינם נתונים כלל תחת העת והזמן ואדרבא כל הזמנים והעתים נתונים תחתיהם, ואפי' בעתים שהזמן גרמא לתגבורת הדינים חי' יש כח בידם להמתיק ולהפכן לרחמים וחסדים, וזהו הכוונה ואתה נותן להם את אכלם בעתו, פי' בעתו של האיש הישראלי כי העת הוא שלו וניתן תחת ידו ע"כ, והנה כח זה הוא רק ע"י התפלה המעורר עת רצון למעלה והנה דרשו חז"ל ויודע דעת עליון שהיה יודע לכוון אותה שעה שהקב"ה כועס בה, וזהו ביאור דברי המדרש שהודיע בלק לבלעם מה שור מנגח בקרניו אף אלו מנגחין בתפילתן, שלא יעלה בידו לקלל את בני' באותה שעה שכועס בה הקב"ה לאשר העת והזמן הניתן תחת ידם ובכח התפילה יכולים להפוך אותה השעה לעת רצון בחסד וברחמים.

(ברך משה)

☆

אל מוציאם ממצרים כתועפות ראם לו. ופירש"י כתועפות ראם לו הוא לשון עוף יעופף, וי"ל דהנה הקשו המפרשים האיך הוציא הקב"ה את בני' קודם הזמן לפני ד' מאות שנה, ונראה לתרץ שהוא מדין כל האמור בפרי מלך מלך מותר בו וכתיב בפרי מלך שדתיכם יקח ונתן לעבדיו וקי"ל עבדים הקשו לקרקעות וע"כ גם עבדים יכול המלך ליקח וליתן לאחר ובכח זה היה יכול לשחרר את שיעבודם מיד פרעה וע"כ שפיר יצאו קודם הזמן, אך זהו דוקא מחמת שיש לנו דין עבדים למקום כמ"ש כי לי בני' עבדים, והנה בגמי' עבד נקנה בכסף בשטר וחזקה הגביה לרבו קנה הגביהו רבו לעבד לא קנה ורשבי"י ס"ל שהגבהה קונה בכל מקום, ומעתה קשה במאי קנה אותנו הקב"ה הלא דרכי הקנין שהם הרחיצו הלבישו לית תפיסא ביה, וקנין דהגבהה פשיטא דל"ש אצלו, וצ"ל כשיטת רשבי"י דאם הגביהו רבו לעבד קנה, והשי"ת הגביה בני' כמ"ש ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי ובזה קנה אותנו ויש לנו דין עבדים ובדין הוציא אותנו ממצרים קודם הזמן, וזש"ה אל מוציאם ממצרים ואף קודם הזמן דיש לו דין מלך ואם תאמר איך הם קנויים לו לעבדים, לז"א כתועפת ראם לו לשון עוף יועפף היינו שהקנה אותם הקב"ה בקנין הגבהה בעת שהובילם ממצרים על כנפי נשרים לעשות הפסח במקדש.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

הצדיק צריך הרחבה עוד יותר מבלעם, אך כל תכליתו בזה להגדיל תורה ולהאדירה בקצוי תבל

אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ה' לעשות טובה או רעה מלבי אשר ידבר ה' אתו אדבר. רבינו זללה"ה אמר דבר נחמד, שאף שכל אחד יש לו התחיבות להישיבה שבעירו, אמנם חיובא רמיא לעמוד לימין הישיבות אף בכל קצוי ארץ. והקדים אז מה שפרש"י בפרשת בלק, שאמר בלעם "**אם יתן לי בלק מלוא ביתו כסף וזהב וכו'** שהיה נפש רחבה שתאב למצוא בית כסף וזהב, ואילו במשנה אבות (פ"ו) שאמר ר' יוסי בן קיסמא אפילו אם תתן לי כל כסף וזהב ומרגליות שבעולם איני דר אלא במקום תורה, ולכאורה ביקש בזה הרבה יותר מבלעם. אמנם פירוש הדברים נראה שתאוותו של הרשע לכסף הוא רק בשביל ביתו לצורך עצמו, ומדויק לשונו שאמר מלא "**ביתו**", משא"כ הצדיק צריך כל כסף וזהב "**שבעולם**" דייקא, **כי צריך את הכסף בשביל העולם ולא בשביל עצמו, שבכל פינות העולם יש לו ישיבות ומוסדות שצריך לחזקם ולתמכם עכ"ל, ודפח"ח.**

מושיען ש"י (ח"ו עמ' רס"א)

פנינים מאוצרותיו של מרן רבי"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

ויגר מואב מפני העם וגו' ויקץ מואב מפני בני ישראל (כב ג). פירש"י קלו בחייהם. יש להבין בשינוי לשון הקרע מריבוי לפיפיות, דמתחלה אמר מפני העם, אם כן למה אמר אחר כך מפני בני ישראל. גם יש לעיין בשינוי הלשון, דמתחלה אמר ויגר מואב, ואחר כך אמר ויקץ מואב.

נראה לפרש על פי מה שכתב בשגרת הכלה (פ' לך בסוף ביאורי מדרש תנחומא) בביאור המדרש (ב"ר פמ"ו פ"ו) ולישמעאל שמעתיך (בראשית יז כ), כאן למד בן הגבירה מבן האמה, שאם ביישמעאל כתיב (שם) הנה ברכתי אותו והרביתי אותו והפרתי אותו, קל וחומר (שם כא) ואת בריתי אקים את יצחק. וקשה למה צריך להמי קל וחומר, הא כבר הבטיח הקב"ה לאברהם אבינו בפירוש (שם יט) והקימותי את בריתי אתו לברית עולם לזרעו אחריו. אך הענין הוא, כי הבטחת הקב"ה לאברהם היה רק אם יתנהגו ישראל כשורה, ולזה דרשינן מכח קל וחומר שאף אם לא יהיה בידם מעשים יזכו להושע, שאם בן האמה כך בן הגבירה על אחת כמה וכמה, עכ"ל (וכ"כ בפני יפשכר תשרי מאמר יב אות ד). מבואר מזה כי בשביל שאנחנו בני אברהם אבינו בני הגבירה, לכך אנו זוכים מדין קל וחומר ואף שאין מעשינו רצויים לכך.

ובזה יתבאר כוונת רש"י שקלו בחייהם מפני בני ישראל, שהרי בשביל שהשפיע הקב"ה לאומות העולם ולהמוחצים חיים וחסד, בזה נמשך לבני ישראל כל טוב, כי זוכים על ידיהם מכח הקל וחומר, ודבר זה תכף מחוד להמוחצים כי ימות על ידן טוב וחסד ליישראל, ולגודל רשעתם נגזר להם מות מחיים וקלו בחייהם כדי שלא תגיע טובה ליישראל על ידן.

וזה שאמר הכתוב, ויקץ מואב מפני בני"י ישראל"ל, מפני שיישראל המה בני אברהם אבינו בני הגבירה, וממילא יוספע להם על ידיהם כל טוב.

ליל שב"ק בלק תשכ"ז

ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור את ירק השדה ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההוא (כב ד). דקדקו המפרשים בסיום הכתוב ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההוא, דכלאורה אין לו קישור לריש הקרא, ויותר היה רואי לכותבו לעיל בתחלת הפרשה אצל (פסוק ג) וירא בלק.

ונראה לפרש על פי מאמרם (ברכות ז:) אמר ר' יצחק אם ראית רשע שהשעה משחקת לו, אל תתגרה בו. ופירש זקיני המהרש"ג ז"ל דמה שהשעה משחקת לו אינו רק לפי שעה, והיינו דמזל שעה גורם לו, עיי"ש. ועל פי זה יש לומר דסיפיה דקרא בא בתמת להטעים ריבוי דקרא, ובא לבאר למה ירא מואב מפני בני ישראל, הרי הם סמכו עצמן על בלק ועל כח כשפיו שבהם יעמוד נגד בני ישראל וינצחם. אלא הם אמרו הן תמת שים לנו כח גדול הלזה, אבל ובלק בן צפור מלך למואב בע"ת ההו"ע, כי רק בעת ההוא דייקא הוא מלך עליהם, דמזל שעה גורם לו להיות מן מלך, אבל עוד מעט ואינו, וכמבואר בשור החיים הקדוש (להלן כד כה) כי אחר כן שלחו מהם את בלק והורידוהו מגדולתו. וכן מה נעשה מז לנגח את ישראל, ועל כן ירחו לנפשם.

ליל שב"ק בלק תשכ"ז

וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב וגו', ויצמד ישראל לבעל פעור (כה א-ג). וים לבאר הלשון ויח"ל העם לזנות, דיותר היה לו לומר וזנו העם.

ונראה בשנקדים לבאר המין יתכן שדור המדבר שהיה דור דעה ורמו כל מעשה ה' ועזזו ונפלאותיו אשר עשה, יפלו ממדריגתם כל כך עד שילכו לזנות אל בנות מואב וילמדו לבעל פעור. ויתכן לפרש על פי מה שאמרו ז"ל (בבא קמא לח.) על הכתוב (דברים ג ט) אל תגר את מואב ואל תתגר בם מלחמה, שאמר לו הקב"ה למשה אמי פרידות טובות יש לי להוציא מהן רות המואביה ועמה העמונית. ממהן נשתלשלה מלכות בית דוד (רבינו בחיי בראשית יט לח). על כן ישראל שבתוכו הדור להיותם כשרים, היו רגיל מהם מתחוקקים שמהם יצאו אלו אחי פרידות טובות,

שמהן נשתלשלה מלכות בית דוד, וזה הביאם לזעוק על צעק מואב.

על כן לץ יאמר הכתוב מיד וזעו העם על צעק מואב, כי נחמת מתחלה לץ לפס זעק צעו חלילה, רק לפס כוונה טובה כדי להיות חלקם בהעמדת מלכות בית דוד, ולזה יאמר ויא"ל העם, היינו שהם התחילו בכוונה טובה לפס מצוה כדי שילמו מהם שתי פרידות טובות הללו, ועל כן הורו היתר לעצמם לצעק על צעק מואב, אבל בסופו של דבר נכשלו על ידי זה בעבירות חמורות, שבזו על צעק מואב גם לפס זעק רמ"ל, ועוד וילמד ישראל לבעל פעור.

ובכה הני מילי לומר לענין השתלשלות של מנשי תגודת ישראל להסיח את בני הנעוריס לעשות ה'הכשרה' לעלות לארץ ישראל לעבוד את אלהותה, ומענה בפיהם שיש מצוה לקנות קרקעות בארץ ישראל, אבל ישראל, ורואים לעסוק במלאת יישוב ארץ ישראל, אבל בשעת מלחמה אין רואים כי סוף מעשה במחשבה תחלה, וזה עתה נמוודע מארץ ישראל שמפלגות הליוזים כבר עשו פעולות לקנות הרבה קרקעות בארץ ישראל כדי שיוכלו לכבוש את כל הארץ בזעזוע העת לייסד סס מדינה רמ"ל.

והרי אנו רואים את אשר קרה לבני ישראל במדבר שנשמדו לבעל פעור, ואף שמתחלה מחשבו שעושים מצוה להוציא השמי פרידות טובות ולהעמיד מלכות בית דוד, וכמן כן הוא בעיניני, דאף סס נאמר שמתחלתו בהיתר, שהרי הס אומרים שרוצים לקיים מצות יישוב ארץ ישראל, מכל מקום לריכים לדעת שכל כוונתם הוא רלויה לפני המקום ב"ה, ועיקר מטרתם הוא לכבוש על ידי זה את ארץ ישראל בכח הזרוע, אשר אנו מוצאים ועומדים על זה בפיקוח שבועה הממורה כמבואר בגמרא (כתובות קיא.).

וכן הוא הדבר לענין השתלשלות של מנשי תגודה להנהיג לימוד 'דף היומי', דהגס ש'דף היומי' לעצמו הוא דבר טוב שלומדים דף גמרא בכל יום, ויאנס כלו אשר לומדים אותו נאמת במחשבה טובה, אמנס מאחר שתכלית הדבר של מנשי המפלגה הוא לחזק בזה את כת התגודה שנשתמפו עס הליוזים שכל מגמתם היא לעקור את כל התורה כולה, אין להשתתף בלימוד הזה, שגס זה הוא בכחינת וא"ל העס, שמתחלה נאו במחשבה טובה, ובסוף נפלו על ידי זה בפח היאך הרע לזעוק על צעק מואב רמ"ל.

[**ומענין** הזה שאנו מנשי התגודה עצור ה'הכשרה', כדאי להעתיק מה שסיפר כהן שדעתו יפה הרה"ג ר' בניימין הערש בערקאוויטש ע"ה, מנהל בית רחל רבות בשמים, כי לו היה עת גדול ממנו בשנים, ושמו ר' משה יעשיה ע"ה, וסיפר לו שפעם אחת יצא אל רבינו ז"ל בעיר סלוטמאר יע"א אל אולמנו הטהור בשלג סעודות, ורבינו ליצר לו בקשתו בדברים חוצני מלהבות אש נגד התגודה, והלה הרהר בלבו הא בייטיבס יש מנשים ילדים ושלומים, אלמורי"ס ורבנים חשובים, וגדולי יי יפצר להיות שהם יהיו רעים כל כך.

פתאום התחיל להרגיש יסורים גדולים על עיניו ל"ע, והוכרך תיכף לילך משם ולרוץ אל הרופא, והלה בדק אותו, ואמר לו שיסע מיד אל העיר הגדולה שהם יש רופא גדול שיוכל לרפאות אותו.

מיד הלך בשהלה אל רבינו לשאול מוות דעתו בעניו, ורבינו אמר לו 'יעס שוין די בלן זון פאר לו יענע שטעט', והלה ניסע להתווכח עס רבינו דבר נשתחר השעה, ואין בשפתרות עוד לנסוע במרכבה זו שהיה אמור לנסוע עכשיו, רק ילטרך להתמין על המרכבה שיסע אחר כך, אבל רבינו זוה עליו שירוץ ויעסה אם יוכל עוד לנסוע במרכבה הקדומה, וכן עשה, ולפלא דכשהגיע שמה רואה אין שהמרכבה עומדת עדיין וממתנת, וכשהוא נכנס בתוכה נאותו רגע נסגר הדלת של המרכבה.

ובהיותו על הדרך פגש עס קבוצת נאורים שבאו ממחוז ווישטוב, והלה שאל מהס היכן הס נוסעים, והס השיבו להלו שהס על אם הדרך אל ארץ ישראל, שאל מהס אין הללו לקבל כרטיס כניסה (פערטיפענק"ט) אל ארץ ישראל - כי בעת ההוא היה קשה לקבל כרטיס כניסה לנסוע להתם - סיפרו לו שקיבלו חותם על ידי ה'הכשרה' של התגודה, כי הליוזים דוחגים לאלו שהולכים אל ה'הכשרה' שיקבלו כרטיסי כניסה, כי בה'הכשרה' היו מוויגים הנאורים ובתולות כזיווגם ל"ע, וכל זיווג קיבל כרטיס כניסה רמ"ל.

עכשיו כבר הבחין כמה הוא מר כלענה המצב של התגודה, אז הבין למה ליבר רבינו קשות כל כך כנגדם.

ולמרבית הפלא, דכשהגיע אחר כך אל הרופא דמתע, בדק אותו הרופא ואמר לו שאין זה מחלה כבידה, רק נתן לו איזה מירות, ותיכף נעלמו היסורים ממנו. אז הבין כי רבינו בעיניו הבדלותים מפס מחשבתו, ואשר על כן זוה עליו לנסוע לנסוע בהמרכבה שהיה אמור לנסוע בעת ההוא, כי בה נסעו אלו הנאורים, ועוד היתה המרכבה עומדת וממתנת עליו, הכל כדי שירגיש בעיניו תגודה זו מה הוא].

סיפורי צדיקים, גבי אזור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל

בעיר סמוכה ללאדי היה אברך אחד מופלג בתורה סמוך על שולחן חותנו והוא היה יושב ועוסק בתורה ברבות הימים ירד חותנו ממעמדו והאברך הוכרח לעסוק במסחר לצורך פרנסתו פעם אחת נסע ליריד לקנות סחורה ובחזרתו עבר דרך יער הסמוכה ללאדי והימים ימי ערב חג השבועות ונזכר בימים מקדם שהיה רגיל להיות בצל הקודש אצל רבו הבעל התניא ונצטער על זה מאוד עד שהחליט לעזוב את העגלה עם הסחורה ביער וללכת ברגל ללאדי וכן עשה והגיע לשם ערב יו"ט סמוך למנחה ונכנס לבית הכנסת וכשראוהו הרב אמר לבנו "האברך הזה נקרא חסיד עם מסירות נפש בנו התפלא מאוד שכן הרב לא דיבר עם האברך דבר ולא חצי דבר והיכן ראה את מסירות נפשו הלך ושאל את החסיד על זה עד שנודע לו דבר המסירות נפש שלו אחרי החג נכנס החסיד להרב והרב נענה לעומתו: העגלה והסחורה תמצא אי"ה בשלימות שאלו החסיד מה יעשה שמרגיש שהמסחר מטרידו מתורה ועבודה השיבו הרב: עצתי שתשיג איזה מלון בכפר וזוגתך תעסוק במכירת היי"ש ואתה תוכל ללמוד ולהתפלל בהרחבת הדעת הלך החסיד לדרכו עד שבא אל מקום העגלה וראה שהכל עומד על מקומו בשלום ושר אחד נסע דרך אותו מקום וראה מרחוק עגלה טעונה סחורה עומדת ואין איש שם על לב ועומד ומשתאה למראה עיניו והנה רואה האברך שבא על העגלה שאלו השר איך זה עזב את העגלה לבדה ולא חששת שיגנבו אותו צחק האברך ואמר לו: העגלה עומדת כך זה שלושה ימים בלא שומר וסיפר לו את כל המעשה הדבר היה לפלא בעיני השר ואמר להאברך: אני רואה בך שהנך איש כשר וישר ובכן אציע לך עסק בכפר שלי יש מלון טוב והוא מקום פרנסה ואני רוצה להשכירו לך אמר לו האברך כי הוא איש עני ואביון ואין לו כסף לקנות יי"ש ושכר אמר לו השר, אני אתן לך כסף על כל הנצרך ובמשך הזמן תשלם לי נתרצה האיש ונסע לביתו מכר סחורתו ונסע למעון השר ושכר ממנו את המלון והיהודים הדרים בסביבותו אותו כפר הזהירו את האברך שלא ישכור את המלון כי בשכנות אותו מלון דר מכשף גדול וכל מי שדר במלון זה אינו מוציא את שנתו רח"ל, אמר להם האברך: אם רבי הקדוש אמר לי שפרנסתי יהיה מזה אין אני מתירא מכשפים לאחר מספר חדשים החזיר האיש להשר את הכסף שלוה ממנו כי הצליח מאוד בעסק זה ונתעשר בהמלון ויהי כעבור חצי שנה התחיל להרגיש שהוא חולה ומיום ליום הלכה המחלה וגברה עד שכמעט לא היה יכול ללכת ברגליו והבין שזהו מעשה המכשף ומיהר לנסוע לרבו הקדוש והגיע לשם בערש"ק פ' בלק בליל שב"ק היה חלש מאוד ולא הלך לביהכנ"ס ולמחר לתפילת שחרית התאמץ והלך להתפלל בביהמ"ד ודרכו של הרב הבעל התניא היה שהוא בעצמו היה קורא בתורה וכשהגיע לחמישי ציווה הרב שאותו האברך יעלה לתורה, הדבר היה לפלא בעיני הקהל כי הרב לא היה רגיל להורות מי ומי ההולכים לעלות לתורה ובפרט שהוא לא ידע כלל בביאתו של האברך כי הוא נכנס לביהמ"ד באמצע התפילה כשעלה לתורה נתלהב הרב מאוד וקרא בדביקות נפלאה וכשהגיע להפסוק "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל" החזיר ראשו לאחור פניו נעשו כלפיד אש ועיניו בולטות וכדרכו בקודש בשעת עליית נשמה וקרא ושלש את הפסוק כמה פעמים בדביקות נוראה אחר השבת הרגיש האברך שהוא הולך ומבריא נכנס אל הרבי וסיפר כל הקורות אותו אמר לו הרב: אל תדאג אי"ה תהיה בריא כי לא נחש ביעקב ושוב אמר הרבי את הפסוק כמה וכמה פעמים בדביקות רבה, האברך נסע לביתו ובדרך הרגיש שהוא בריא לגמרי כשהגיע סמוך לביתו אמרו לו היהודים הדרים בסביבתו האם שמעת מה היה סופו של המכשף בשבת בבוקר מתו הוא ואשתו במיתה חטופה ושאלם מתי בדיוק היה הדבר אמרו לו בשעה זה בשבת בבוקר אמר להם האברך הרגשתי זאת בלאדי בדיוק בשעה זו בעת שעליתי לתורה.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק וטישרים, בדרך צחות וטליצה נאמרים

מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל. וי"ל על פי מה שפירשתי דרך צחות בתוכחת מוסר (בראשית כח, י) 'מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים' כו', על הבונים בתיהם כמו רמים עליות מרווחים ובתי מדרשות בשפל המדרגה בעונותינו הרבים ומקום צר ממש רק ד' אמות של הלכה, וע"כ אמר 'מה נורא המקום הזה', כמעט מורא נפש לכנס לשם אין זה כי אם משום שהוא בית אלקים, כי אילו היה בנין הדיוט היה מיופה בכל מיני יופי.

והנה אהל נקרא ביהמ"ד כמו שנאמר 'איש תם יושב אהלים', והנה יעקב לשון שפלות וישראל לשון שררות כידוע. וז"ש 'מה טובו' מה טוב היה אילו היה 'אהליך יעקב' בתי מדרשות הבנויות בעקב ושפלות, כ'משכנותיך ישראל' הבנוין בדרך שררות, **כי בדין היה ראוי לרומם בית אלקינו וליפותו יותר משאר בתי העיר והלואי יהיו על כל פנים כמשכנות שלהם, וק"ל.**

וידבר משה

פרפראות לחכמה

מאמרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים, כפתור ופרח משוקדים

עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור את ירק השדה. וצריך ביאור אמאי נקטו לשונם במשל כלחוך השור וגו', והנה לכאורה קשה למה פחדו מישראל הרי ישראל היו עומדים ומוזהרים אל תצר את מואב ואם כן אי אפשר להם לישראל שיעזרו את מואב, אלא יש לומר שחששו שימסרו ביד אומה אחרת, וישראל יכבשו את מואב מיד אותה האומה, וכפי שאכן היה על ידי סיחון כמ"ש חז"ל עמון ומואב טהרו בסיחון. והנה ארבע דרגות ישנן בבריאה דומם צומח חי מדבר, ועל האדם להעלות באכילתו את הדומם צומח חי לבחינת מדבר וירק השדה שאין אדם אוכלו אינו יכול להתעלות לבחינת מדבר כי אם על ידי אמצעי, דהיינו ע"י הבהמה שאוכלתו ומתעלה לבחינת חי, ואח"כ כשהאדם אוכל את בשר הבהמה, מתעלים שניהם גם יחד לבחי' מדבר. וזהו שאמרו עתה ילחכו הקהל כלחוך השור את ירק השדה, כלומר, כמו שירק השדה מתעלה ע"י אחר, דהיינו השור כן ילחכו הקהל, שיתעלה ארץ מואב וימסר לישראל על ידי אמצעי, דהיינו אומה אחרת.

(קדושת לוי)

☆

מה אקוב לא קבה אל כי מראש צורים אראנו. י"ל עפי"ד הישמח משה (פר' ויחי) שמפ' הטעם שאהדרי' קרא לשם יעקב אחרי שקראו ישראל לא כן אצל אברהם שהקורא לאברהם אברם עובר בעשה כי ר"ת אברהם יצחק יעקב ישראל עולה כמספר שם א"ל לרמז בזה שחסד אל חופף על ישראל בכל זמן ובזה מפרש הפסוק לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל דווקא ולא יעקב וזשה"כ מה אקוב לא קבה "אל" שלא אוכל לקלל את ישראל אשר עליהם חופף השם אל ונתן טעם כי מרא"ש צורי"ם היינו מראשי התיבות של הצורים אברהם יצחק יעקב ישראל אראנו היינו שם אל שמרמז לחסד כנ"ל.

(דברי שמואל)

☆

מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל. ויל"ד שהרי אמרו חז"ל מברכותיו של אותו רשע ניכר מה היה בליבו לקללם ומאי קללה שייך בזה אך נראה עפי"מ דאיתא בתנחומא עה"פ אלה פקודי המשכן למה נקרא שמו משכן מפני שנתמשכן בשביל עוונותיהם של ישראל דהיינו כשישראל חוטאים ומתחייבים כליה ח"ו אז הקב"ה שופך חמתו על עצים ואבנים וזהו המשכון תחת בני ישראל והנה ב' בתי המקדש שנחרבו הם נגד אברהם שקראו הר ונגד יצחק שקראו שדה אשר השם מורה שאינו משכן קבוע (רק סופו ליחרב ככתוב על הר ציון ששמם, וציון "שדה" תחרש) משא"כ בית השלישי שיבנה במהרה מכוון כנגד יעקב שקראו בית שמוכן לדירת קבע ולעולם לא יחרב וז"ש בלעם הרשע מה טובו היה אם אהלי"ך יעק"ב היינו שב' בתי המקדש (שנקראים "אהל" ארע"י) יהיה מכוון כנגד יעקב אשר קראו בית ולא יוכל ליחרב ואז יהיה משכנותי"ך ישרא"ל שיתמשכנו ישראל בעצמם ולא יוכל ה' לשפוך חמתו על עצים ואבנים.

(דברי מהרי"א)

דורש טוב

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו. אל מוציאם ממצרים וגו' (כג, כא-כב).

נראה לקשר את שני כתובים האלה כאחד בדרך פלפול, בהקדם מה שאיתא בספרים (עיין אור החיים הק' פר' משפטים בפסוק אם בעליו עמו) **שלכן מוחל הקב"ה את עוונות בית ישראל,** משום שהם דבוקים בו תמיד, ולכן זהו בגדר דין בעליו עמו שהדין הוא שפטור השומר מלשלם, וכן ישראל הם שומרים על הנשמה שבהם שניתנה להם בגדר פקדון מהקב"ה, ובכן ראוי שיהיו פטורים מההיזקות משום שבעליו עמו.

אבל על זה קשה דהרי התורה כתבה רק הפטור ד'אם בעליו עמו' רק על גניבה ואבידה ואונסין הנגרמים ע"י אחרים, **אבל אם יהיה פטור גם השומר שפושע כשבעליו עמו,** זהו מחלוקת במסכת בבא מציעא (דף צ"ח), והדבר תלוי **אם** מקרא הנ"ל ד'אם בעליו עמו' **נדרש גם על פסוק שלפני פניו,** דהיינו על חיוב פשיעה בשומר חנם הנאמר לפני פרשת שואל, אז בא הפטור של בעליו עמו לפטור גם הפושע שבעליו עמו, **אבל אם אין מקרא נדרש אלפני פניו אז מתחייב.**

והנה בברית בין הבתרים נאמר לאברהם, **'כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה', וקשה** הלא **יצאו** לפני הזמן אחר ר"י שנה. **והתירוץ הוא** שהזמן ארבע מאות שנה נדרש אלפני פניו על מה שנאמר **'כי גר יהיה זרעך'**, ולאו דוקא על **'ועבדום וענו אותם'**, והרי גרים שפיר היו ת' שנה כי הגירות התחילה משנולד יצחק, כמבואר ברש"י שם בפרשת לך לך.

וזה שאמר הכתוב 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל', שמן הדין שיהיו ישראל פטורין מחטאיהן, משום ש'ה' **אלקיו עמו'** והדין **'אם בעליו עמו לא ישלם'**, וכי תימא שהלא ישראל כשחוטאין ח"ו הם עושין פשיעה בידים ומנלן שגם בכהאי גונא פטור השומר, לזה אמר **'א-ל מוציאם ממצרים', שמיציאת מצרים לפני הזמן אנו רואים שמקרא נדרש אלפני פניו, ובכן שפיר פטור כשבעליו עמו גם השומר הפושע בשמירתו.**

הגה"ק מאסטראווצא זצ"ל

פּינת יקרת
מאַמר פּקיד ויסודי להרחיב הידיעות בענינא דיומא ופרשת השבוע

כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל (במדבר כד, א)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

אנו עומדים [בחו"ל] בפ' בלק העוסקת בסיפור נביאותיו של בלעם בן בעור שהוזמן ע"י בלק מלך מואב לקלל את ישראל, אשר על זה כתוב בתורה (דברים כג, ו) וְלֹא אָבָה ה' אֱלֹקֶיךָ לִשְׁמֹעַ אֶל בִּלְעָם וַיַּהֲפֹךְ ה' אֱלֹקֶיךָ לְךָ אֶת הַקְּלָלָה לִבְרָכָה כִּי אֲהֵבְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ, וגם בתוך נביאותיו של בלעם אנו מוצאים כזה בפרשתן (במדבר כד, א) וַיַּרְא בִּלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל, על כן מן הראוי והנכון הוא לבאר סדר ואופן ברכת הבנים בליל שב"ק, כאשר נתפשט המנהג בתפוצות ישראל וכן נהוג בקהילות רבות, שהאב מברך את ילדיו בליל שבת, כפי שבירך יעקב את אפרים ומנשה.

הנה היעב"ץ ב'סידור בית יעקב' כתב: "מנהגם של ישראל לברך את הילדים בליל שבת אחר התפילה או בכניסתם לבית, ומניחים שתי ידיהם על ראשם כדרך שמצאנו בכהנים שמברכים בשתי ידיהם, ומה שמצאנו ביעקב אבינו שבירך את אפרים ומנשה כל אחד ביד אחת, זה היה מפני ההכרח שלא להטיל קנאה ביניהם מאחר שבאו לפניו בבת אחת לקבל ברכתו, ולא כחסרי דעת שחושבין שיש קפידא לברך דוקא ביד אחת", עי"ש, וכ"כ בשו"ת 'שאילת יעב"ץ' ח"ב (סימן קכ"ה).

ובשו"ת 'באר משה' חלק ד' (סימן כ"ה) כתב ע"ז, דבודאי לא ידע היעב"ץ מי הוא המקפיד, ובודאי לא ידע טעמם, כי ב'תורה תמימה' פ' נשא מביא כן מהגאון מווילנא רבינו הגר"א זצללה"ה שהיה נזהר מלברך בב' ידים ורק ביד אחת, ומטעמא דברכה בב' ידים הוה כעין ברכת כהנים, ואיכא חשש איסור לזר, מיסוד 'זר הנושא כפיו' שעובר בעשה כמבואר בכתובות (כד:), וע"כ נראה שבניו ובנותיו בודאי ליכא שום חששא לברך בב' ידים, כי כו"ע יודעים דמדרך האב לברך יוצאי חלציו ושום אדם לא יטעה שיעשה כן מדין ברכת כהנים, אבל המברך אחרים, החושש כדברי הגר"א יש לו על מי לסמוך, והמברך בב' ידים ג"כ טוב ויפה עושה ובלבד שיכוון לבו לשמים ולאמת, עי"ש, וע"ע בשו"ת תשובות והנהגות ח"ה (סימן עב).

ועי' שם ב'תורה תמימה' פ' נשא, וזת"ד: "ויש להעיר על מה סמכו העולם לברך איש את אחיו בנשיאת ידים על ראש המתברך כמו שנוהגים כן בברכות חתנים, והרי סדר ברכה זו מיוחד רק לכהנים ולזרים יש בו איסור עשה, ושמעתי מאיש אמונים שהגר"א מווילנא בירך את הגאון רבי יחזקאל לנדא מורה צדק בווילנא בשעת חופתו והניח ידו אחת על ראש רבי יחזקאל בשעת הברכה, ושאלוהו על ככה, והשיב שלא מצינו ברכה בשתי ידים רק לכהנים במקדש, וזולת זה לא ראיתי מי שיעיר בזה והיא הערה נפלאה, ודוחק לומר שכל עיקר מצות נשיאת כפים אינה אלא בעשרה משום דהוי דבר שבקדושה (מגילה כג:) שזהו רק אסמכתא בעלמא, כמו שכתב הר"ן מגילה שם", עי"ש, ובספרו 'תוספת ברכה' פ' נשא (דף ל) כתב, שנראה לו בכוונת הגר"א שבהנחת שתי ידים על ראש המתברך יש בזה איסור עשה, שנאמר כה תברכו **אתם ולא זרים**, ולאו הבא מכלל עשה עשה הוא, וכמבואר בכתובות (כד:), אולם מסיק שם דכמדומה שהרבה חכמים וצדיקים אינם נזהרים בזה, ובברכותיהם מניחים שתי ידיהם על ראש המתברך, עיי"ש, ובאמת בסידור האריז"ל לר' שבתי בכוונת ליל שבת כתב בפירוש **שלא יברך אלא ביד אחת**, וכ"כ במעבר יבוק (שם).

וכן הוא בשו"ת 'קרן לדוד' (סי' כד, אות ג) אחר שהאריך בשיטת הב"ח שאין איסור לזר לברך ב"כ אלא בפריסת שתי ידים, כתב שם וז"ל: "ועפ"י דבריו א"ש המנהג מה שנוהגין לברך הבנים ביד אחת ולא בשתי ידיו דבכה"ג ליכא איסור לזר לברך ב"כ, וכ"כ בסידור האר"י הק' ז"ל בסדר ליל שב"ק שאין לברך אל ביד אחת ובימין עי"ש, ותימא על הג' היעב"ץ בסידורו שכתב בסדר הנהגת ליל שבת לברך בשתי ידים והאריך בזה, וסיים בזה"ל 'ולא כחסרי דעת שחושבין לקפידא לברך דוקא ביד אחת' עכ"ל, ובאמת הוא דעת רבינו הגדול האר"י החי זי"ע ובודאי דברי קדשו יסודתם בהררי קודש' ויש להם טעם כמוס עפ"י סוד, ולפי מש"כ יש בו טעם גם עפ"י פשוטו, כדי שלא יהא בכלל איסור זר הנושא את כפיו, דלדברי הב"ח אין איסור אלא בפריסת שתי ידים דומיא דקרא", עי"ש

וראה בספר 'פחד יצחק' מערכת ברכה (דף נד ע"ג) שכתב,: "ראיתי מדקדקים שלא לברך לתלמידיהם בשתי ידים על

ראשם ואומרים שעושים כן כדי שלא לקשר מדת החסד עם מידת הדין שהימין חסד והשמאל גבורה שהיא מדת הדין, **ואני נהגתי לברך את מי שנשוי אשה בשתי ידים בעדו ובעד ביתו ולפנוי ביד אחת, אבל לבחורים העוסקים בתורה בשתי ידים כי התורה מסייעתם במקום אשה**, ולכן כתב הפחד יצחק המנהג **טוב שהחכמים יברכו לתלמידיהם והאבות את בניהם עם שתי ידים**, כמו שנאמר וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, וכן ראוי לעשות על דרך הסוד", עי"ש.

גם ראוי לעיין בספר 'נוהג כצאן יוסף' דיני שבת (סי' כ"ג) וז"ל: בענין ברכת הילדים כתב אאמ"ז מהר"י האן ז"ל בספרו 'יוסיף אומץ' (סימן ע'): ברכות הילדים לשבת ואחר התפילה ודאי ראוי להמשיך השפע ובשתי ידיו ולא ביד אחד ויש לומר יברכך, ובמקום אחר וז"ל: בידו של אדם ט"ו תיבות כנגד התיבות שבברכת כהנים לזה סמך שיש לברך ברכת כהנים בשתי ידיו, וראיה ממשה רבינו ע"ה דכתיב ביהושע כי סמך ידיו עליו, והוא ז"ל חולק על זקנו דאין לברך רק ביד אחת ודחה הראיות, עי"ש, ואדרבא איסור איכא דאל"כ אמאי הצריך יעקב לשכל ידיו, הוה לי' לברכם בשתי ידים בזה אחר זה ויוצא ידי חובתו טפי, אלא ודאי מצא בו חשש, ומה דמשה מברך יהושע בשתי ידיו, י"ל כיון שצוהו השם לברך בידו אחת כאשר הוא היותר נכון, נתן לו משה ב' ברכות, אחת לציווי השם ואחת בנדבה בעצמו וכו', עי"ש. אולם עיין ב'יוסף אומץ' (שם סימן ע) שכתב דאדרבה אם מברך רק ביד אחת נראה דעיניו צרה בברכה, ואגב ביאר שם הענין לברך הילדים בליל שבת, עי"ש.

אולם כנראה מנהג אשכנז הי' לברך בשתי ידיו, דב'לקט יושר' בסדר הבדלה כתב שם: "ואח"כ נוטל מעט יין בידו ומתחכך שתי ידיו להדדי ונתן על שתי עיניו, ואח"כ הסיר המטרון מעל ראשו ומברך את עצמו בשתי ידיו, והיה מושך שתי ידיו מגובה הראש עד המצח ואמר במשיכה ברכה והצלחה יניח על ראשי, כן עשה שלוש פעמים, ואח"כ באו בניו והסירו המטרון **ומברך אותם בשתי ידיו על ראשם**, ואח"כ באו כלותיו והסירו הקובעין שקורין בל"א 'הוטליא' ומברך אותם וכו' [כאן לא כתב על ראשם דלא הניח ידיו על ראשם רק מברך אותם] עי"ש. הרי מבואר דבירך אותם בשתי ידיו, ועוד נתבאר דבר חדש של 'מברך את עצמו' ופלא הוא, ובכלל יש לבאר המנהג לברך במוצ"ש ואכ"מ להאריך בזה, ועוד חזון למועד.

וב'ראשית חכמה' בריש פרק גדול בנים (אות ח) כתב, וזל"ק: וילמד אדם לבנו כשהוא קטן לנשק על יד אביו ואמו ורבו וכו', וכל מי שמנשק הקטן ידו צריך לשום את "ידו" עליו ולברך וכו', עי"ש. ומזה משמע דמניח רק יד אחת לברכה.

ובמהדורת עוז והדר של ספה"ק 'אוהב ישרא'ל מצאתי רמז נאה בתוה"ק [שיש שם ד"ת מכת"י אשר הושמט ע"י הצענזור] וזתדה"ק: "מה שקצת צדיקים מברכין בני אדם רק ביד אחת מרומז בתורה הקדושה בפרשה זו דכ' וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, 'כתיב 'ידו' וקרינן 'ידיו', דבהתגלות לא הרים רק ידו אחת הוא יד ימין הגדולה, בה ברך את העם, אף כיון דבאמת במחשבתו ברך אותם בשתי ידים מחמת דתמיד השמאל נכלל בהימין, א"כ באתכסיא זיכה להם בשתי ידים, לכך קרינן ידיו", עי"ש.

ובדרך אגב, בספר 'החיים' לאחיו של המהר"ל מפראג (שער פרנסה וכלכלה פרק ו') כתוב, שיש לברך את הבנים והבנות בליל שבת קודש, והביא ב' טעמים לזה א) שאז צינורי הברכות פתוחים, ב) משום שלפעמים האב מקלל בניו מתוך כעס, ולכך מקדים לברכם בשבת ומשברכם לא תוכל לחול הקללה והוא על דרך וברך ולא אשי בנה", עי"ש.

וכן הוא בספר 'מעבר יבוק' (שפתי רננות פרק מ"ג) שכתוב: "יש ענין גדול לברך הבנים והבנות בליל שבת עפ"י סוד, וגם משום דאין שטן ופגע רע בשבת שיקטרג על הברכה, שנדחו מערב שבת לנוקבא דתהומא רבה וצורך גבוה הוא לברך האדם בניו בשבת", עי"ש.

וב'מקור חיים' להחוות יאיר ח"ב (סימן ע"ר) הביא מנהג לברך הילדים בשבת אחר כל תפלה חוץ במנחה, ומביא כמה טעמים לזה, ומחד מהני יש טעם נפלא דהי' המנהג להביא הילדים רק בשחרית וערבית אף דפטורים מתפלה, כיון דבשחרית וערבית יש קבלת עול מלכות שמים, עי"ש. ועיין בספה"ק 'אמרי נועם' פ' ויחי (אות י"ט) וזת"ד: "יוכל להיות שברכת יעקב לאפרים ומנשה היה ביום השבת כמנהג הצדיקים הקדמונים לברך את בניהם ביום השבת", עי"ש. אולם יש בזה חילוקי מנהגים אי מברכין בליל שבת, ואכ"מ להאריך בזה.

ויש לציין מש"כ מרן ה'חתם סופר' בפ' נשא דבר נפלא עה"פ (במדבר ו, כג) כה תברכו את בני ישראל אמור להם, וזת"ד: "כ' רבינו בחיי 'כה' כי ניתן להם כ"ד מתנות כהונה, ומתנה ה'כה' היא ברכת כהנים, ונ"ל לפרש כי ודאי ברכת כהנים עבודה היא ולא מתנה, אך מ"ש כאן אמור להם ופי' חז"ל סוטה (ל"ח.) בקול רם, פי' שהיה יכול לברך בלחש **כדרך שמברכים הבנים ותלמידים ולא ישמעו המתברכים**, ומ"מ היו מתברכים הישראלים וגם הכהנים המברכים, מדכתיב ואברכה מברכך, ואך נצטוו 'אמור להם' דייקא שישמעו הישראלים, והיא לטובת הכהנים כי השומע כעונה וישראל השומע מכהן יברכך הוה כעונה יברכך לכהן, נמצא מתברך פעמיים, א' ממה שמברך וכל המברך מתברך, ועמה ממה שישראל עונהו יברכך ה'", עי"ש. הרי יוצא לנו מזה דסתם ברכה הוא דוקא בלחש דלא ישמעו המתברכים.

אולם מנהגי רבותיה"ק נבג"מ וכן נוהג מרן כ"ק רבינו שליט"א לברך את הבנים רק בערב יוה"ק ובידו הימנית דוקא, וכן לברך את הבאים בצל קורתם להתברך בברכת הקודש בכל עת וזמן, דוקא ביד ימין. ועי' ב'זמירות ברך משה החדש' מדור בצל תומר (פרק ח, אות כט, סקי"ט) וז"ל: "אמר רבינו בשם אבותיו הקדושים **כי בשעת הברכה אין משימים על ראש המתברך כי אם יד אחת**, ורק הכהנים מברכים את ישראל בשתי ידים, וכן נהג רבינו בכל פעם שהי' מברך לבני אדם ששם רק ידו הימנית על ראש המתברך, עי"ש.

עיונא דשמעתתא
חידושים והערות שנתלבנו בהיכל ישיבתנו הק'

בסוגיא דזה נהנה וזה חסר

בבא קמא דף כ – כא

הבה"ח כמר אברהם אפרים וויים נ"י

במ"מ בבא קמא (דף כ.) לן הגמרא, הדר במלר מביהו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר או אין צריך, ובילמו בגמרא, כי הדין פשוט דזה נהנה וזה חסר חייב לשלם, זה לא נהנה וזה לא חסר פטור לשלם, והמיבעיא הוא בגברא דעביד למיגר ובמלר דלא קיימא לשגרא, דהוי זה נהנה וזה לא חסר.

ובתום' (ד"ה זה אין נהנה וזה אין חסר) מבמריס, דבמופן של זה לא נהנה וזה חסר ג"כ פטור מלשלם, שהרי הוא עלמו אינו נהנה, ומה שמחסר מחבריס הרי זה גרמא בעלמא, לשפילו גירש מביהו ועל בפניו הדלת פטור, דהוי רק גרמא.

והרא"ש מביא עוד רליה לשיטת המוס', מהמקבל שדה בחריסות והוברה שאינו חייב שלא משום דדרשינן לשון הדיוט, ובירושלמי גימא זאת מומרת המבמל כיסו של מביהו פטור, והטעם כיון דהוי רק גרמא.

אבל שיטת הרי"ף הוא, דזה לא נהנה וזה חסר חייב, כיון דמסריח ממונא, ומבאר הרש"ש דזה שפוסק הרי"ף שחייב הוא רק כשאוכל מסרונו אך זה כגון הכא, שע"פ שהוא אינו נהנה (דהנה פי' שמשכיר זה שלא צריך לשכור דירה אחרת), משא"כ הכא שלא מרויח מזה ממון, מ"מ כיון שאכל מסרונו של זה שנהנה ממנו שדר בו חייב אם הוי ביחד עם מסרון, משא"כ בשוכר שדה והוברה פטור שהרי לא הוי כאוכל מסרונו שהרי לא נהנה מהשדה כלום.

ויש לבבר מהו שורש החיוב כשאר אכל מסרונו של מביהו, אי החיוב הוא כדין מזיק וגנב שהרי גונב את ההנאה ממנו, או משום דנהנה. ונפק"מ הוא בצורת המשלומים, אם צריך לשלם עידית כמזיק, או זיבורית כבעל חוב שמשלם מן המובה (ועפ"ז שמדברנן משלם בינונית מחמת סגירת דלת בפני עין, אבל כאן אין שייכת מקנה זו).

בנימוקי יוסף מבאר שחייב משום מזיק, ומביא ראיה מהדין שהאוכל פירות מביהו חייב אע"פ שלא נהנה כלל. וכן מבואר בקהילות יעקב.

וברשב"א משמע שסובר להסיבה הממייבו הוא משום נהנה, מדהקשה על הרי"ף. להרשב"ץ מקשה על שיטת הרי"ף, מהא דאמר רבי יהודה בהבית והעליה כדי שלא יהא חייב משום זה נהנה וזה לא חסר, שיבנה העליה ואז הוי לא נהנה וע"כ פטור, ולפי הרי"ף הא דפילו בלא נהנה יהא חייב משום אכל מסרונו של זה, שהרי חסר משום

חברת עיונא דשמעתתא
שעל ידי
ישיבת מהרי"ט
ברבינו יואל מסאטמאר
קרית יואל - ניו יורק
נתייסדה ע"י נכדו של רבינו הקדוש זי"ע
בשנת תש"ס לפ"ק בהסכמת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שחכוריתא לשתייתא (שחכורית הכתים), אז מה הועיל בזה שבנה עליה.

והנה מי הטעם שחייב הוא משום מזיק, אז מה קשה להרשב"ץ, הא שפיר הועיל בזה שבנה העליה, לשם לא בנה העליה חייב כל השכר משום נהנה, וכשבנה העליה אז יש רק חיוב משום מכרונו של זה שחייב על מה שמזיק, אז חייב רק על שחכוריתא לשתייתא ולא על כל השכירות.

אלא ע"כ שסבר הרשב"ץ שהחיוב הוא משום נהנה, וא"כ בכל חסרונו של זה גם חייב על כל השכירות שזה היה ההנאה. ואולי לפשר לתרץ שיטת הרי"ף על פי שיטת המוס' (ב"מ דף קיז.) בדברי ר"י דבונה עליה ודר בעליה.

ולכאורה לפי מחלוקת תוס' והרי"ף על פי הלד שנתבאר שחייב משום ההנאה, יש נפק"מ לגבי זה נהנה וזה חסר, דאפילו שיש לשם דירה אחרת רק בשכירות, אבל בשכר פחות יותר ממה שבעל הדירה שלוקח ממנו שלא מדעת משכיר, לתוס' משלם כמה כסף שהרויח בזה שדר כאן, ולא צריך לשלם שכירות לדירה אחרת, משלם כמה שהיה יכול למצוא במקום אחר בשכר פחות מזה, משא"כ לשיטת הרי"ף שמשלם למייצו משום מכל חסרונו של זה, אז כאן מכל חסרון שלו בשכר גדול יותר משלם כמה שהוא – בעל הדירה משכיר.

הבה"ח במר מאיר גליק נ"ז

בממ' בבא קמא (דף כ.) לן הגמרא, הדר בחנר חבירו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר או אין צריך, ומסיק דהמיבעיא הוא בחופן דזה נהנה וזה לא חסר. ובחמד החופנים דבעי בגמרא לחפשוטי דך בעיא (שם כ:), תא שמע הבית והעליה של שנים שנפלו, אמר בעל העליה לבעל הבית לבנות והוא אינו רוצה, הרי בעל העלייה בונה בית ויושב בה עד שיתן לו יציאותיו, יציאותיו הוא דמחייב ליה בעל הבית, הא שכרו לא, אמע מינה זה נהנה וזה לא חסר פטור, שאני התם דבית לעלייה משתעבד.

ויש להתבונן מהו הרחיה משם, כאן בבעיין דשמעתא הוי שלא מדעתו ואילו אם הוי מדעתו, שהרי בבית ועליה הוי מדעתו, שהרי בעל התחתון יודע שבעל העליון בונה דירתו על מקומו, ולכן אינו צריך לשלם לו שכרו, ואילו כאן לגבי זה נהנה וזה לא חסר, המיבעיא הוא כאשר לר בחנר חבירו שלא מדעתו, ואולי שלא מדעתו שפיר צריך לשלם לו.

אבן הביאור הוא, לפי מה שהביאו עוד בגמרא שם, לגבי מה שאמר רבי יהודה "אף זה הדר בחנר חבירו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר", והביאו שם דברי רבה "הקדש שלא מדעת כהדיוט מדעת דמי", ופירש"י להקדש ליכא למימר שלא מדעת, דלעת שכינה אינא, הלכך כהדיוט מדעת דמי. והתוס' (ד"ה כהדיוט מדעת דמי) הקשו על רש"י, וקשה דשלא מדעתו לגו דוקא, שלא מורחיה דמילתא נקט, וה"ה מדעתו, ועי"ש שפירשו דברי הגמרא בתופן אחר.

ולפי זה נראה להדיא שגם המיבעיא לגבי זה נהנה וזה לא חסר, הוא בין שלא מדעתו ובין מדעתו, ושפיר יכולים להבית רחיה מהבית והעליה שהוא מדעתו.

ובגוף היסוד שהעמיד תוס' לחין חילוק בין מדעתו לשלא מדעתו, ובשניהם רצו לדייק שיהא פטור, יש להבין למה אינו מדייק משתיקה כהודאה שהוא פטור, וע"כ כשהוא מדעתו י"ל דמוחל לו ומטעם זה יהא פטור, ומהו הלד שיהא חייב בכלל. ואולי אפשר לומר, דשתיקה במקום שיש מוסיף גדולה אינו כהודאה, וכמו שמצינו בתמ' קידושין (דף יג.) לשע"פ לשתתקה אמר רב נחמן יכולה למימר הן שקלה ודילי שקלה (ועי' שם בתוס' ד"ה לע כלום הוא), ואילו הדר בחנר חבירו, שהרי הוא נכנס לבית הזה בנגד פניו של בעל הבית, הרי זה עזות ומוסיף גדולה, ומזי אין מוסיים שתיקה כהודאה.

שו"ע סימן לב – סדר כתיבת התפילין

המשך סעיף ג. ... כָּתַב אֶפִּלּוּ אוֹת אַחַת בִּשְׁאָר מִינֵי צִבְעוֹנִים אוֹ בְּזָהָב, הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין. אִם זָרַק עַפְרוֹת זָהָב עַל הָאוֹתִיּוֹת הַעֲבִיר הַזָּהָב וְיִשָּׁאֵר כְּתָב הַתַּחְתּוֹן, וְכָשֵׁר, אֲבָל אִם זָרַק הַזָּהָב עַל אוֹת מֵאַזְפָּרָה אֵין לוֹ תַּקָּנָה, לְפִי שֶׁאָסוּר לְהַעֲבִיר הַזָּהָב מִשּׁוּם דְּהָוֵי כְּמוֹחֵק אֶת הַשֵּׁם.

כתב ע"ג הכתב

דיו על גבי דיו

א. כתב בדיו שחור ורוצה לעבור עליו עוה"פ מותר, ואין בזה משום כתב על גבי כתב[1].

דיו ע"ג סיקרא

ב. כתב סת"ם בשאר מיני צבעונים, ורוצה אחר כך להעביר קולמוס עליהן בדיו שחור, [ובתפילין באופן שאין בזה משום דלא כסדרן, כגון שכתב רק אות אחת. או שיעבור עליהם כסדרן]. מסקנת המשנה ברורה כהפוסקים דלא **מהני.** (ביה"ל ד"ה הרי אלו פסולין)[2].

---

1. בגמרא (גיטין יט.) בסוגיא ד'כתב על גבי כתב' לענין שבת "דיו על גבי דיו... פטור", פירוש שכתב שתי אותיות בשבת על גבי אותיות שהיו כבר כתובות קודם לזה, פטור מחטאת, שאין כאן לא מחיקה ולא כתיבה, כיון שנשאר כבתחילתה, דהיינו שמתחילה ובסוף הרי הוא שחור. ולא הועילה כתיבתה כלל.

2. כתב הביאור הלכה (ד"ה הרי אלו פסולין) וז"ל "ואם הוא אות ראשון, או שכתבו כולו כך, ורוצה אח"כ בתפילין ומזוזות להעביר קולמוס כסדרן עליהן בדיו, צ"ע אם מהני. פרי מגדים (במשבצות זהב ס"ק טו). והחת"ס (בסימן רנו ביו"ד) פסק דמספק פסול, דהוא בכלל דיו ע"ג סיקרא, עיין בגיטין (יט.), והדין עם האליה רבה (סק"ה), דלא כהפמ"ג שמפקפק בזה, עי"ש". עכ"ד הביה"ל.

הנה כדי להבין השיטות בזה נביא דברי הגמרא, מקור של סוגיין, (גיטין יט).

בגמרא שם "**אתמר המעביר דיו ע"ג סיקרא בשבת** [הכותב בשבת שתי אותיות בדיו שצבעו שחור, ע"ג שתי אותיות שהיו כתובים כבר בסיקרא – שצבעו אדום], **רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרויהו חייב שתיים** [משום שתי מלאכות האסורות להיעשות בשבת], **אחת משום** [מלאכת] **כותב, ואחת משום** [מלאכת] **מוחק** [שהרי בכתיבתו הוא מוחק את האותיות שהיו כתובות בתחילה בסיקרא, ובו בזמן הוא כותב אותיות אחרות בדיו].

[אבל אם כותב שתי אותיות] **דיו** [שחור] **ע"ג דיו** [שתי אותיות שכבר היו כתובות בשחור], [וכן אם כתב שתי אותיות שהיו כבר כתובות] **סיקרא** [בצבע אדום] **ע"ג סיקרא, פטור** [שהרי הכתב נותר כבתחילה, לא מחק דבר ולא כתב דבר].

[ואם כתב] **סיקרא** [צבעו אדום] **ע"ג דיו** [שתי אותיות שהיו כתובות בדיו שחור] **אמרי ליה חייב, ואמרי ליה פטור**. [מבארת הגמרא צדדי המחלוקת], **אמרי ליה חייב, מוחק הוא** [את האותיות שהיו כתובות קודם בדיו, ומ"מ אינו חייב משום מלאכת 'כותב' שהרי מתחילה היה כתוב טוב יותר, ממה שכתוב עתה]. אמרי ליה פטור, מקלקל הוא [את הכתב שהיה מתחילה, ואין זה אלא כמי שמוחק שלא על מנת לכתוב שהוא פטור].

דיו שחזור למטה ולמעלה, ובאמצע מיני צבעונים

ג. כתב סת"ם בדיו שחור, ואח"כ העביר עליו מיני צבעונים, ושוב כתב מעליה בדיו שחור. [דהיינו הדיו התחתון והעליון שחור, רק באמצע מיני צבעונים],

יש אומרים דלא מהני (עולת תמיד אליה רבה). ומסקנת הביאור הלכה דיש לעיין בזה האם יש בזה אפילו ספק פסול[3].

זרק עפרות זהב על אותיות

ד. זרק עפרות זהב על אותיות שהיה נכתבה בתחילה בדיו, פסולה, אבל יכול להעביר את הזהב ונשאר כתב התתחון וכשר (שו"ע), אפילו בתפילין ומזוזות[4].

ה. זרק עפרות זהב על שם 'השם' שהיה נכתב מתחילה בדיו, אין לו תקנה להעביר הזהב, שהרי הוא כמוחק את שם השם (שו"ע)[5]. אם עבר והעביר הזהב מעל אותיות שם השם, אע"פ שעשה איסור, שהוא כמוחק את השם, מ"מ הפרשיות כשירה[6].

בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן, עדים שאין יודעים לחתום [את שמם], **מהו** [האם יועיל] **שיכתבו להם** [את שמותיהם] **בסיקרא** [ויחזרו העדים] **ויחתמו** [בדיו ע"ג סיקרא, וצדדי השאלה, האם], **כתב עליון** [שהעדים כותבים נחשב] **כתב, או** [כיון ששמותיהם כבר כתובים בסיקרא] **אינו כתב. א"ל** [רבי יוחנן לריש לקיש] **אינו כתב** [ועל כן אינה מועילה העצה]. **א"ל** [ריש לקיש לרבי יוחנן] **והלא לימדתנו רבינו, כתב עליון** [שאדם כותב בדיו ע"ג סיקרא] **כתב, לענין** [איסור מלאכת כתיבה ב]**שבת. אמר ליה** [רבי יוחנן לריש לקיש] **וכי מפני שאנו מדמין** [משערים מסברת לבנו להחמיר ולאסור כתיבה ע"ג סיקרא בשבת] **נעשה מעשה** [אף להקל ולהכשיר את חתימת ידי העדים הללו, והרי אף לענין מלאכת שבת, לא הייתי סומך על סברא זו על מנת לחייב את מי שכתב בשגגה בדיו ע"ג סיקרא, להביא קרבן לבית המקדש, שהרי יתכן שאין הוא חייב בקרבן מפני שאין בזה איסור, ונמצא שהיא מביא חולין לעזרה, רש"י]".

העולה מן האימורין למסקנת הגמרא עפ"י שיטת רש"י, דבדיו ע"ג סיקרא הוה ספק בין לענין שבת ובין לענין גיטין, אם הדיו שעל גבי הסיקרא נחשב לכתב. ולכן לא יהני לעביר דיו שחור כשכתב בשאר מיני צבעונים.

ובזה מבואר היטב דעת האליה רבה שלא מהני לעביר דיו שחור על מיני צבעונים. וכן נקט החת"ס כמו שכתב "והנה הכותב בצבע ומעביר עליו דיו כשר, אע"ג דבתחילה אמר רבי יוחנן דיו ע"ג סיקרא הוה כתיבה, מ"מ לבסוף אמר מפני שאנו מדמין לא נעשה מעשה, ולענין גט פסול, ולענין שבת לא מיחייב חטאת, וא"כ ה"ה לענין סת"ם פסול מספק, וכמו שכתב האי"ר סק"ה, ופמ"ג במ"כ שגה בזה".

3. ביאור הלכה (סימן לב סעיף ג ד"ה עופרת) וז"ל "ובאמת לעניות דעתי יש לעיין בזה, האם יש בזה אפילו פסול ספק, כמו דיו על גבי צבע [שיש לחוש שכתב העליון אינו כתב, ופסול, דנידו"ד עדיף] אחרי דכתב התחתון וגם העליון הוא כתב דיו", פירוש, דממה נפשך כשר, דאם הכתב התחתון הרי הוא כתב, הרי הכתב התחתון נכתב בדיו, ואם כתב העליון חשוב כתב, הרי הכתב העליון נמי מדיו. ואינו דומה לכתב דיו על גבי צבע דיש לחוש שמא רק כתב התחתון הוה כתב.

וכן כתב הביאור הלכה (סעיף יז ד"ה ואינה ניכרת) סברא זו בענין כגון שכתב מתחילה לשמה, ושוב עבר שנית על האותיות ולא חשב שעושה כן לשמה, ויש לחוש שהכתב העלין הוה כתב, ופוסלו לפי שלא נכתב לשמה, דיעביר עוד פעם קולמוס עליה לשמה, וממה נפשך מהני, דאם אמרינן דהכתב עליון הוה כתב, הרי העליון נכתב לשמה, ואם כתב התחתון הוה כתב הרי התחתון נמי נכתב לשמה. עי"ש.

4. כתב במשנה ברורה (שם ס"ק יא) אף על גב דכל זמן שאן מעביר פסול, דכתב העליון מבטל כתב התחתון לא מקרי על ידי העברה כתיבה שלא כסדרן, כיון שאינו כותב כי אם מעביר, ונשאר כתב תחתון ממילא.

5. וכתב הביאור הלכה (שם ד"ה כמוחק את השם), אבל מוחק ממש לא הוי, דנשאר כתב התחתון".

6. שו"ת הריב"ש (סימן ז), הובא בבית יוסף (יורה דעה סימן רעו).

שו"ע סימן לב – סדר כתיבת התפילין

ד. צָרִיךְ שֶׁלֹּא תִּדְבַּק שׁוּם אוֹת בַּחֲבֶרְתָּהּ אֶלָּא כָּל אוֹת תִּהְיֶה מֻקֶּפֶת גְּוִיל: הגה: וְיִכְתֹּב כְּתִיבָה תַּמָּה שֶׁכֹּל יֶחְסַר לָהֶם קוֹלֵט שֶׁכֹּל יו"ד וְיהֵא מְתֻגָּ כְּהִלְכָתוֹ (טוּר מ"ק). וּלְכַתְּחִלָּה יִכְתֹּב כְּתִיבָה גַּסָּה קְלָף שֶׁכֹּל יִהְיוּ נִמְחָקִים מְהֵרָה. וְכֵן מִנְהָג לְיַפּוֹתָן מִבַּחוּץ וּמִבִּפְנִים (הַגְהוֹת מָרְדְּכַי).

דין מוקף גויל

ו. צריך שלא תדבק שום אות באות אחרת. אלא כל אות תהיה מוקפת בגויל מכל צדדיה (שו"ע). והא דנקט 'גויל' לאו דוקא, דהרי תפילין כותבים על הקלף. רק מכיון שדין זה נאמר בהלכות ספר תורה, וספר תורה נכתבת על הגויל, נקט הלשון מוקף גויל (ביה"ל).

ז. דין מוקף גויל מעכב אפילו בדיעבד (משנ"ב ס"ק י"ג)[7].

ח. אפילו האות אחרון מהשיטה צריך להיות מוקף גויל מארבע רוחותיה. (משנ"ב ס"ק יג).

ט. אפילו אם חסר הקפת גויל להקוצו של יו"ד, גם כן פסול (משנ"ב ס"ק יג).

י. אם כתב אות ארוכה ונדבקה בסופה לאות שמתחתיה. באופן שאם יגרר הדיו במקום שדבוק תשאר צורת האות. יש אומרים שאין צריך לגרור הדיו ולהפרידן זו מזו[8]. ויש פוסלים כיון שבמציאות אינו מוקף גויל. וצריך לגרור. והסכמת אחרונים להחמיר[9]. ומותר לגרור אפילו בתפילין ומזוזות, וכבר המשיך לכתוב אח"כ, ואין בזה משום לא כסדרן. כיון שצורתה עליה אף לפני התיקון (משנה ברורה ס"ק יב).

כתיבה תמה

יא. צריך לכתוב כתיבה תמה (רמ"א),משום שנאמר 'וכתבתם' ודרשו חז"ל שתהא כתיבה תמה, שלא יכתוב ביתי"ן כפי"ן, כפי"ן ביתי"ן. זייני"ן נוני"ן, נוני"ן זייני"ן, וכל כיוצא בזה (משנ"ב ס"ק יד).

יב. צריך ליזהר שלא יחסר אפילו קוצו של יו"ד. (רמ"א), היינו עוקץ שמאל של יו"ד. וכש"כ רגל ימין של היו"ד. וכתב הפמ"ג שבעונותינו הרבים יש מהסופרים שאינם נזהרים בזה כלל שאינם עושים עוקץ לצד שמאלי. ובאמת רוב הפוסקים פסקו כר"ת דעוקץ שמאלי מעכב כמו רגל הימני. אך דיש חילוק ביניהם לענין תיקון, דברגל ימי אין מועיל תיקון משום שלא כסדרן. משא"כ בעקוצו של יו"ד מהני תיקון. ואין בזה משום שלא כסדרן (משנ"ב ס"ק טז).

יג. מצוה לסופר שיכתוב בכתב נאה. וצריך שיהיה נאה מבחוץ ומבפנים (רמ"א)[10].

---

7. המשך דיני מוקף גויל מבואר בשו"ע סעיף טז. וכן בסוף משנת סופרים.

8. הוא דעת הרד"ך. כיון דישאר שיעור האות גם אחרי הגרירה, אע"פ שלא גרר כשר, מדין כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בה. ולשיטתו דין מוקף גויל נאמר רק על אות מצומצם בשיעורו. [והיינו דווקא אם נעשה הנגיעה בסוף של האות. דהיינו אחר שיעור של האות].

9. וראיה מאות כ"ף פשוטה דנוגע בסוף הקלף, דצריכה לגררה, אע"פ שהיא ארוכה מהשיעור. ולא אמרינן כל הראוי לבילה, דזהו גופו של ההלכה דבעינן תמיד שיהיה מוקף גויל.

10. ר"ל ליפות הבתים מבחוץ שהם גלויים למראה עינים, וכן הפרשיות מבפנים. ואפילו שהפרשות אינם נראים, מ"מ בעינן ליפותן כמוש מצאנו בהארון שהיה זהב מבחוץ וגם מבפנים (דרכי משה).

כתיבה גסה

יד. יכתוב האותיות עבות במקצת [כתיבה גסה], משום שאם יכתבם דקות, יש לחוש שמא יימחקו האותיות לאחר זמן.

תגין

טו. צריך לתייג כהלכתו (רמ"א), והיינו באותיות שעטנ"ז ג"ץ, יש לעשות שלשה תגין. וזהו רק לכתחילה. דבדיעבד כשר לרוב הפוסקים אם לא תייג (משנ"ב)[11].

נגיעת התגין

טז. תגין הנוגעין בחברתה באותו אות, דעת הרמ"ע לפסול דהוה שינוי גדול דמחזי התגין כאות אחר [כאות ע"ן או שי"ן (ציור מג)]. אבל מותר לתקנם ואין בזה משום 'שלא כסדרן'[12].

יז. תג הנוגע בתג אות שאצלה, או מתיבה לתיבה. המאירי מיקל בדיעבד אף אם לא גירדו. [ואף שהתג אינו מוקף גויל, לא איכפת לן, כין שאין התגין מגוף האות] המג"א והפר"ח מחמירין לגררו. הא"ר מחמיר רק בדאפשר. ולכתחילה בוודאי יש להחמיר ולגרור כדעת הרלב"ח, והגרירה מועלת לכו"ע. [ואין בזה משום חק תוכות מכיון שאפילו בב' אותיות הנוגעות מותר לגרור].

יח. והני מילי שלא נשתנה הצורה ע"י חיבור התגין. אבל אם נשתנה הצורה ע"י חיבור התגין, כגון שנגע התגין בב' זיינין, ונעשה לאות ח"ת (ציור מו) אין למחוק הנגיעה משום חק תוכות. וגם הוה שלא כסדרן.

מכותלי הלשכה:

שאלה: אחד מחשובי הסופרים שכותבים תחת ההשגחה, הביא כ 50 מזוזות לצורך הגה"ה. ומצא המגיה כמה הערות במזוזה. וכדאי שהסופר ידע מה עליו לתקן מכאן ולהבא. קרא המגיה להסופר שיבוא לבני ברק לתקן מה שצריכים לתקן. והסופר הגיע לבני ברק ללשכת הסת"ם, ותיקן מה דצריך תיקון. אבל שכח לומר 'לשם קדושת מזוזה'. ונשאלת השאלה באם מה שאמר בתחילת כתיבת המזוזות, הריני כותב לשם קדושת מזוזה. מהני אפילו אחרי זמן מרובה שכבר גמר לכתוב המזוזות?

תשובה: לכאורה נראה דמהני אמירתו שאמר בשעת כתיבת המזוזות שכותב לשם קדושת מזוזה. מכיון דהדין הוא דסגי לומר בתחילת הכתיבה. אפילו כשכותב זמן מרובה, משום דאמרינן דכל מה שהוא עושה על דעת הראשונה עושה. ה"נ כן. ולכאורה אפילו אם אחרי זמן מרובה נתעורר שאלה, על המזוזות ותיקנו מהני אמירתו בעת כתיבה. כש"כ בנידו"ד שנתנו להגה"ה, ומילתא דשכיחא שיש תיקונים. מסתבר לומר שמהני אמירתו הראשונה.

[ובפרט שבנידון דידן לא היה דברים שפסולים. וכל התיקונים היו רק להווחא דמילתא. ולכן אפילו אם תקנו המגיה [לא הסופר שכתבו] ולא אמר לשם קדושת תפילין היה כשר. מכיון שהיה כשר קודם התיקונים].

---

11. פרטי דיני התגין מבואר בשו"ע סימן לו ס"ג. והנה כאן היקיל המשנ"ב בענין התגין. ובסימן לו ס"ק טו החמיר בזה יותר. וז"ל "והב"ח פוסל בזה, וגם הגר"א בביאורו מיישב לכל אחד מן השיטות ומביא הרבה פוסקים דמחמירין בזה. ע"כ מהנכון מאוד לחוש לזה ולתקנם".

12. כתב בספר משנת מרדכי (סימן לו סעיף טו)דמותר לחקוק בין התגין כדי לתקנם, ואין בזה משום פסול של חק תוכות, כיון שאינו מייצר את התגין ע"י חק תוכות, רק מתקנם, ולכן באופן כזה יש לסמוך על המקדש מעט דליכא דין חק תוכות בתגין. עי"ש.

דיני הפסק בין הברכה לטעימה (ג)

הפסק במעשה בין הברכה לאכילה

כשם שאין להפסיק בדיבור בין הברכה לטעימה, כן אין להפסיק במעשה אף בלא דיבור בין הברכה לטעימה.

מצינו בהלכה בכמה מקומות דאין להפסיק במעשה בין הברכה להאכילה, אולם יש לדון האם זהו משום השהייה ששוהה על ידי המעשה או זהו משום גוף הפעולה דנחשב להפסק, ויהא נפק"מ בהפסק מעשה מיעוט בלא שהייה של יותר מתוכ"ד, דאם האיסור הוא משום שהייה יהא מותר אפי' לכתחילה ואם האיסור הוא משום דגוף המעשה נחשב להפסק יהא אסור אפילו בפחות מתוכ"ד, ואפשר דלפי"ז יהא בזה משום הפסק אפילו בדיעבד, דבב"י (סי' קפ"ז סעי' א) וכן במ"א (שם סק"ג) כתבו לחתוך הפת לפני הברכה דאחר הברכה נראה כהפסק, ומשמע דגוף פעולת החיתוך נראה כהפסק, ואינו תלוי בזמן שהיית החיתוך, והא דכתבו רק "דנראה כהפסק" כתב בס' ברכת הבית (שער א חלון יז) דכיון דהוי צורך האכילה אין זה הפסק ממש אלא נראה כהפסק, ובפמ"ג ביאר דכוונת המ"א הוא משום דיש להסמיך הברכה להאכילה, ומשמע קצת דלמד דהטעם אינו משום הפסק אלא משום שהייה, ובראשונים המובאים בב"י (שם) מבואר הני טעמים, דבתוס' (ל"ט: ד"ה והלכתא) כתבו דהחיתוך הוי היסח הדעת בין הברכה לאכילה, ואפשר לבאר דכוונתם דהפעולה גורמת להיסח הדעת, וברא"ש (סי' י"ט) כתב משום דחשיב הפסקה ששוהה בין הברכה לאכילה, ומבואר דהנידון הוא השהייה ולא גוף הפעולה, ובמרדכי (סי' קכח) כתב דהוי הפסק, ואפשר לפרש דהיינו גוף הפעולה, ובהגהמ"י (ברכות פ"ז אות ו) כתב דהוי הפסק טובא בין ברכה לבציעה.

ומהאחרונים להלן מבואר דגוף המעשה הוי הפסק, בא"ר (סי' רב סק"א) הביא בשם מטה משה (סימן שנה) הצמא לשתות מים לא יברך ואח"כ ישפוך אלא ישפוך ואח"כ יברך, וכתב בכנסת הגדולה (סי' רד הגהות טור) הטעם משום הפסקה ע"כ, ובמ"א (בסי' רצ"ו סק"ד) לגבי שפיכת הכוס בהבדלה כתב דישפוך קודם הברכה משום הפסק, ובפשטות הכוונה דגוף השפיכה נחשב להפסק אף בלא שהייה, וכן כתב בתבואות שור (סי' י"ט סק"א) דהשוחט צריך לבדוק הסכין לפני הברכה דאין להפסיק בין הברכה למצוה אפילו במעשה קל, וכ"כ בדרכי תשובה (שם סקמ"ד) בשם הדע"ק (סק"ג) דיש ליזהר למרוט הנוצות של הבע"ח לפני ברכת השחיטה, ובדרכ"ת הביא מנהג כמה מקומות דבנוצות העוף מקילין לתלוש לאחר הברכה כיון שהוא מעשה קל משא"כ תלישת הצמר שבצאן שתולשים לפני הברכה, והביא שם דאפילו בהפסק קל אינו מותר אלא לצורך המצוה, ובשם ספר תואר משה הביא דבמעשה שלא לצורך נחשב הפסק אפילו בדיעב שצריך לחזור ולברך, וכן מצדד במור וקציעה (סי' רו) וז"ל דאפילו מאן דס"ל שתיקה לא מפסקא, היינו דווקא בדלא קעביד מידי, מיהו כי עסיק במידי ביני וביני, אף על גב דשתק ודאי דגרע משח, ואפילו פורתא לא שפיר דמי ע"כ, ומבואר דמסתפק אי מעשה גדול חמיר כמו דיבור, ונחשב להפסק אפילו בדיעבד,

ולצורך האכילה כשאי אפשר בענין אחר מותר להפסיק במעשה, אולם צריך להשתדל למעט ההפסק.

כפי שמצינו לגבי חיתוך הפת ועוד אופנים המובאים להלן דמותר להפסיק במעשה כיון דהוי צורך האכילה, אולם צריך לחתוך כמה שאפשר לפני הברכה בכדי למעט ההפסק.

הליכה בין ברכה לטעימה

יזהר שלא ילך ממקום למקום אפי' באותו בית עד שיבלע המאכל.

שועה"ר (סעי' ט', ומובא דבריו בשעה"צ סקכ"ח), דההליכה ממקום למקום נחשב להפסק, אולם אינו ברור שם האם ההליכה הוי הפסק אפילו באותו בית ובאותו חדר או

דוקא מבית לבית או לפחות מחדר לחדר, ובס' ברכת הבית (שם סעי' יד) כתב דהליכה הוי הפסק כשהוא יותר מב' אמות, משא"כ פחות מב' אמות אינו הפסק, ואם ההליכה הוא מחדר לחדר או מבית לבית אפי' פחות מזה הוי הפסק, ומבואר דיותר מד' אמות נחשב הפסק אפילו באותו חדר.

ובדיעבד אינו הפסק כששני המקומות במקום אחד.

כן משמע בשועה"ר (שם) דכתב דלצורך אכילה נחשב כמו בדיעבד, וכ"כ בברכת הבית (שם) אלא דהוא כתב דממקום למקום אפילו מחדר לחדר הוי הפסק וכפי שמבאר (בחלון טו) דהפסק הילוך מחדר לחדר נחשב כדיבור, וגם דעתו לא מהני בזה.

ואם אי אפשר לו לברך במקום אכילתו משום שהמקום אינו נקי, יכול לברך במקום אחד ולאכול במקום אחר, ובתנאי ששני המקומות הם במקום אחד.

שועה"ר (שם), וכ"כ בברכת הבית (שם) אלא דהוא כתב דלצורך האכילה אפילו מבית לבית לא הוי הפסק הליכה, ועי' שו"ת שבה"ל (ח"ג סי' ק) לגבי שחיטה דהליכה לחוד כשהיה דעתו לא הוי הפסק.

נגינה בין ברכה לטעימה

אין לנגן בין הברכה לטעימה, ובדיעבד אינו נחשב הפסק.

שו"ת מנח"י (ח"ו סי' ט), וקצת משמע שם דדעתו דהוי הפסק ממש כדיבור, ולפי"ז יהא הפסק אפי' בדיעבד, אולם בשו"ת שבה"ל (ח"ה סי' ט"ז אות א) כתב דבדיעבד אינו הפסק ואינו כדיבור ממש.

כתיבה בין הברכה לטעימה

אין לכתוב בין הברכה לטעימה.

כתיבה בפשטות אסור דלא עדיפי ממעשה דהוי הפסק.

ובדיעבד אם כתב מסתבר דאין צריך לחזור ולברך.

בדיעבד אינו הפסק דלא גרע ממעשה דנקטי' דבדיעבד אינו הפסק, אולם יש לדון האם שייך בזה הנידון האם כתיבה כדיבור, דנחלקו האחרונים בכמה ענינים דבעינן דיבור האם כתיבה נחשב כדיבור כגון לגבי נדר ושבועה האם כתיבה נחשב כנדר, וכן לגבי ספירת העומר האם יוצאים בכתיבה, והאם מותר כתיבת דברי תורה במקום שמותר הרהור בעלמא ועוד, ומעתה יש לדון להני הסוברים דכתיבה כדיבור האם לגבי הפסק גם כן נחשב כדיבור, ואם הכתיבה נחשב כדיבור אזי הוי הפסק אפילו בדיעבד, ובשו"ת שלמת חיים (או"ח סי' מו) הסתפק במקום שאסור להפסיק בדיבור, האם מותר אז לכתוב, אולי הוי כתיבה כדיבור כמו לענין ברכת התורה, וכתב דפשיטא שאסור, דמעשה חמור יותר מדיבור, ובהערות שם כתבו וז"ל וכבר חקר בדין זה במסגרת זהב על קיצור שו"ע, ובס' נחלת אליהו (להגר"א דושניצר, אות י) כתב שזה תלוי במה שנסתפק הרעק"א (סי' ל') לענין ספירת העומר בכתב, והנה מצינו דיון בפוסקים אי אמרינן כתיבה כדיבור בכו"כ ענינים, עי' חוות יאיר (סי' קצ"ד), ובשבות יעקב (ח"א סי' ע"ב) שהאריך להקשות על דבריו, וע"ע שו"ת הראנ"ח (סי' נ"ח), שו"ת שב יעקב (סי' מ"ח), וברעק"א הנ"ל לענין ספירת העומר ולענין הוגה את השם באותיותיו, ובפמ"ג שנסתפק לענין כתיבת ד"ת במקום שמותר להרהר ואסור לדבר בד"ת, ובשו"ת אור לי לבעל השד"ח כתב דהוא מטעם הפסק במעשה, ולא מטעם דיבור ע"כ.

וכתיבה לצורך האכילה כשאי אפשר בלא זה מסתבר דמותר לכתחילה.

דלא שנא מדיבור ומעשה דמותר לצורך האכילה כשאי אפשר בענין אחר.

רמיזה בין ברכה לטעימה

לרמז ולקרוץ בעיניו ובאצבעותיו, יש שנסתפקו אי נחשב להפסק.

בדרכי תשובה (סי' י"ט ס"ק מ"ה) מסתפק ונשאר בצ"ע עיי"ש, וצדדי הספק עפ"י השו"ת הלכות קטנות (ח"א סי' נ"ז) והובא באה"ט (סי' כ"ה סק"ח) ובמשנ"ב (שם סקכ"ט) דחשיב הפסק בין הנחת תפילין של יד לתפילין של ראש, והדרכ"ת נסתפק אי יש להשוות הפסק דתפילין להפסק בין ברכה לטעימה, דאפשר דדוקא בתפילין חשיבי הפסק כיון דבעינן הוי' אחד לשניהן, וכנראה דמסתפק האם זה נחשב למעשה, דהרי במעשה דעתו דהוי הפסק.

שאיפת "טאבאק"

לשאוף "טאבאק" נחשב להפסק.

דרכ"ת (שם), ופשוט הוא לפי"מ שכתבנו דמעשה הוי הפסק.

המשך דיני מגלה סודות חבירו (ד)

א] יש ליזהר מאוד שלא לגלות סודות חבירו לשום אדם ואפילו לאשתו ובני ביתו [א] ועון המגלה סוד חמור מאוד [ב].

ב] אם חבירו סיפר לו ענין מסויים וביקשו שישמרהו בסוד כיון שאינו רוצה שיתפרסם הדבר ואח"כ שאלו אחד על דבר הסוד יש לו להשיב "איני יודע" [ג].

ג] המספר לחבירו שרוצה לראות בחור פלוני בלי ידיעתו לצורך שידוך לבתו יש לעיין אם מותר לו לגלות לאותו בחור שמסתכלים עליו ובודקים אחריו כדי שידע להתנהג בצורה יפה [ד].

ד] מי שגילה לו לחבירו סוד והזהירו שלא יגלהו לאחר יש מי שכתב דמותר לגלותו אחר פטירתו אם אינו גורם בזה נזק ובושה למשפחתו [ה] אמנם יש שהחמירו שאין לגלותו אם הקפיד הנפטר על כך [ו].

ה] תלמיד חכם שנפטר והשאיר כתבי יד של חידושי תורה והלכה והקפיד בחייו שלא להדפיסם מותר לפרסם את חידושיו כדי לזכות בהם את הרבים [ז].

ביאורים והוספות

(א) בפלא יועץ ערך סוד כתב שישמור האדם מלספר סחדותיו גם בביתו כי אזנים לכותל ויכולים להתגלות "ומה מאוד צריך ליזהר שלא לגלות סודות של חבירו לשום אדם באשתו אמרו ואף אם יצוה ויאמר אל תגלה כי גם חבירו כמעשהו ממנו יעשה ויגלה לאחר על מנת שלא יגלה וסוף דבר הקול נשמע.

(ב) בפסוק "הולך רכיל מגלה סוד" כתב הגר"א שהמגלה סוד דומה להולך רכיל ועוונם שוה וברבינו יונה (משלי י"א י"ג) מבואר דמי שאינו נשמר מלהסתיר סוד סופו שיגיע לידי איסור רכילות ובספר ראשית חכמה (שער הקדושה פי"ג אות מ') איתא שיש למגלה סוד עונש כמו הולך רכיל והוסיף (אור עולם פי"ט) שהמגלה סוד כאילו שופך דמים שנאמר לא תלך רכיל בעמך ונסמך "לא תעמוד על דם רעך" וכן הוא במדרש תלפיות (אות ג' ענף גדול) – ובזוה"ק הפליג מאוד בחומר ענין זה הביאו בפלא יועץ שם דאיתא באידרא קדישא (זוהר ח"ג רצ"ד ב') "מאן דמגלי רזין כאילו קטיל גוברין (רוצח נפש) וכאילו פלח לעבודה זרה" וסימן דא אוקימנא ההוא דמגלה רזין בידוע דנשמתיה לאו איהו מגופא דמלכא קדישא בגין כך לית ביה רוא וכד יפוק נשמתיה לא אתדבקא בגופא דמלכא דהא לא אתריה הוא וי לההוא בר נש וי ליה וי לנשמתיה ע"כ, יחרד האיש האיש וילפת ולא יגלה סודות חבירו – ומובא מהקדמונים שהמגלה סודות חבירו בלי רשות עונשו שהוא מתגלגל בעולם כשהוא "אלם".

(ג) כיון דיש איסור לגלות סוד לכן גם זה נכלל במה שאמרו במסכת דרך ארץ (זוטא פ"ג ברכות ד' ע"א) למד לשונך לומר איני יודע כ"כ בשלמי מועד פרק צ"ו מהגרשז"א.

(ד) בכתבי הגר"א גניחובסקי מסתפק בזה דיש צד להתיר משום "והשבותו" לרבות אבידת גופו (עיין תוס' עבודה זרה כ"ו ע"ב ד"ה אני) ואף במניעת ריווח מחוייבין משום זה להודיע לו ומאידך יש לדון לאיסור משום שאסור לומר דבר שהוא בבל תאמר בלא רשות השני וכדילפינן ביומא (ד' ע"ב) מקרא ד"לאמר" ואף דמצינו בהוריות (י"ג ע"ב) דגילה ברמז לרבן גמליאל שעומדים לשואלו במסכת עוקצין אך אין ראיה דשם גילה לו כדי למנוע נזק ובושה ומסיק דצריך ראיה להתיר ודעת הגרח"ק בזה שלא לגלות לו.

(ה) בשו"ת ויצב אברהם סימן קפ"ה מוכיח דלא שייך לאסור לגלות סודו של נפטר משום ואהבת לרעך כמוך מאי דעלך סני וכו' דכל האיסורים שיסודם בין אדם לחבירו כיון שנפטר לבית עולמו שוב אין בהם איסור דפקעה המצוה לאחר מיתתו וכהא דמצינו (ברכות י"ט ע"א) דאין באמירת לשון הרע על נפטר משום "לא תלך רכיל בעמך" דאיתא שם "אמר רבי יצחק כל המספר אחרי המת כאילו מספר אחרי האבן איכא דאמרי דלא ידעי ואיכא דאמרי דידעי ולא איכפת להו" והיינו דלאחר פטירה אין המתים בכלל "עמך" ולא שייך בהם איסור לא תלך רכיל בעמך וא"כ ה"ה דאינם בכלל ואהבת "לרעך" כמוך אלא דישנו חרם הקדמונים שהובא במרדכי יומא (סי' תשכ"ד) הובא בב"י (או"ח תר"י) והעתיקו החפץ חיים הל' לשון הרע (כלל ח' סק"ט) "דאסור לבזות ולחרף את המתים" ולכן אם בפרסום הסוד גורם נזק ובושה למשפחה אסור מצד איסור לשון הרע וכן אם גורם בזיון לנפטר שהוא דברי גנות עליו יש בו תקנת הקדמונים וחרם שלא לספר אך באופן שאין שום גנות מותר לגלותו אף אם ברור שלא היתה דעת הנפטר נוחה בזה.

(ו) דרך שיחה (ח"א עמוד תכ"ט) מהגרח"ק וכ"כ בשו"ת אז נדברו חי"ג דדין "רעך" שייך גם לאחר מיתה וכיון שהקפיד ע"ז יש ליזהר מצד ואהבת לרעך כמוך.

(ז) בשו"ת בצל חכמה ח"ד סימן פ"ד ותורף דבריו דכל האיסור של "בל תאמר" לגלות דבר שאחר גילה לו אינו "איסור" ממש אלא הוא משום מדת דרך ארץ וכמו שכתב המאירי (יומא ד' ע"ב ד"ה ממה) "למדנו דרך ארץ למי שאומר דבר לחבירו אע"פ שלא מסרה לו בסוד שהוא בבל יאמר אא"כ אמר לו אותן דברים בלך אמור" וכיון שהוא רק מצד דרך ארץ לכן בנידון דידן שהוא דבר מצוה לפרסם חידושי תורה לזכות את מחברו ולזכות בהם את הרבים בוודאי נדחית מדת דרך ארץ מפני מצוה זו ולכן א"א לאסור הדפסת החידושי תורה עכת"ד – ברם יש לעיין בדבריו דהבאנו בגליון הקודם מהחפץ חיים דיש איסור ממש לגלות סוד ולכן דבר שהקפיד האומר לספרו ביחידות שהראה שמקפיד שלא ישמעו וודאי יש בזה גדר של "סוד" והוא הולך רכיל ומגלה סוד, אכן באופן שספרו באופן גלוי ולא הראה קפידא מיוחדת שלא לגלותו בזה יש מדת דרך ארץ כאשר ביארנו לעיל באר היטב בס"ד, ולפי"ז לכאו' בנידו"ד שגילה דעתו בפירוש שלא רוצה לפרסמו מאיזה טעם שיהיה אין לנו ראיה מהנ"ל להתיר, אך עיי"ש שציין לשו"ת משיב דבר (ח"א סי' כ"ד ד"ה ועוד) שנשאל באופן כזה שדעת האב היה שלא להדפיס תשובותיו בהלכה למעשה והשיב הנ"ל דאף דמבואר (בעבודה זרה י"ט) שלבסוף נקראת התורה על שמו של הת"ח שנאמר ובתורתו יהגה היינו שיכול ליתנם למי שירצה אבל אין בכוחו וברשותו לאבדם לגמרי דומיא דתרומה שביד בעלים ליתנם לכל כהן שירצה אבל אין לו רשות לאבדה לגמרי וע"כ הורה להבנים שידפיסו השו"ת של אביהם – ובאמת שיש לדון עוד ולהתירו עפי"מ שהבאנו באות הקודמת משו"ת ויצב אברהם להוכיח שאין שום איסור לגלות סודו של הנפטר אחר פטירתו דאז אינו בכלל "רעך" ופקעה כל הדין של בין אדם לחבירו.

י"ח תמוז

הרה"ק ר' משה דוד אשכנזי זי"ע
אבד"ק טאלטשעווע

צור קודש מחצבתו

נולד בשנת תקל"ד בעיר ראזדאל לאביו ר' אשר אנשיל שהיה האב"ד דשם, (בסוף ימיו נתמנה אביו לראש בית דין בהעיר ואם בישראל לעמב'ערג, ושימש שם כאחד מארבע גדולי ומנהיגי ישראל בפולין, בהוועד ארבע ארצות), הי' יחסן גדול מאד נצר קודש לגזע אראלים ותרשישים, הרב מטאלטשווא אמר פ"א על עצמו שיש לו כתב יחוס בן אחר בן כ"ח דורות כולם בעלי רוה"ק.

על כס הרבנות

בשנת תקע"ג כשהי' עוד בגיל צעיר בן כ"ט שנה נתקבל לכהן כרב ואב"ד בעיר טאלטשווא, הי' מקושר מאד לבני עירו, וכל בני העיר הי' באים לקבל פניו ליהנות ממנו עצה ותושיה, והשתדל לעזור לכל אחד, לזה בכסף, ולזה בעצה טובה וכדו', גם הרביץ שם תורה לעדרים והעמיד תלמידים הרבה, והימים אשר מלך דוד את ישראל בעיר טאלטשווא ארבעים שנה, ואז עלה לארץ הקודש לחונן את עפרה, והחליט בדעתו להתיישב בעיה"ק צפת, שהי' עיר מלאה חכמים וסופרים, ולעסוק בתורה ועבודה את שארית ימיו על האדמה, אבל גדולי העיר הכירו תיכף בגדלותו, והפצירו בו שיקבל עליו את עול הרבנות של העיר, אבל הוא לא רצה, ולאחר הפצרות מרובות נעתר לבקשתם, ונתקבל לרב ואב"ד לכל קהילות האשכנזים, וישב שם י"ג שנותיו האחרונים.

עצה נאמנה

בשנת תר"ג בהגיעו לגיל שבעים שנה, אחרי ישבו ארבעים שנה על מדין בכס ההוראה שבק"ק טאלטשווא, התייעץ עם חתנו הייטב לב היות שקיבל על עצמו שכשיזכהו ה' למלאות שבעים שנה יעשה איזה דבר טוב שלא עשה מעולם, והחסיך קצת כסף, ומסתפק מה לעשות עם הכסף אם להדפיס ספריו או לנסוע לאה"ק, וייעץ לו הייטב לב שלא ידפיס ספריו בינתיים אלא יעלה לאה"ק, ואכן קיבל עצת חתנו והתחיל להכין עצמו לנסוע לאה"ק.

לפני נסיעתו, נסע להיפרד מצדיקי דורו, והי' אצל הרה"ג מקאסוב זצ"ל שכיבדוהו מאד וליוה אותו עד העגלה, והי' תימה להמקורבים שלא הי' דרכו בכך, אמר להם לכל אחד יש ניצוץ א"י, והרב מטאלטשווא הוא כולו א"י, גם נסע להרה"ק מרוזין זי"ע, ולהרה"ק הרבי ר' הערש מרימינוב זי"ע, כשנכנס להרה"ק הרבי ר' הערש'לע הכיר תיכף שהוא הוא אותו עני שבירך את חתנו (הייטב לב) ואת בתו ביום חתונתם שמחלציהם יצאו מאורות ישראל (כידוע העובדא), גם נסע להרה"ק ר' מאיר מפרמשילאן זי"ע, וסיפר רביה"ק זי"ע שכאשר בא אל הרה"ק מפרמישלאן ביקש ממנו ר"מ את ה"פאספארט", ואמר לו: "מאיר'ל קען נישט אונטערשרייבן דעם פאס" וכן אמר לו כמה ימים ועכבו בתוך ביתו, יום אחד החזיר לו את הפאס וברכו לשלום, והלך מהר כדי לתפוס את הספינה שמפליגה לא"י, וכשבא על שפת הים ראה שהספינה כבר הפליגה, והצטער מאד, על שהי' צריך לחכות על ספינה אחרת, עבור כמה ימים הגיע השמועה שאותו הספינה נטבעה בים, והי לפלא.

ימי ההילולא

ט"ז תמוז

- **רבי דוד היילפירן אב"ד אוסטראה ב"ר ישראל - תקכ"ה**
- **רבי צבי הירש שיף מזבארוב (אבי מרן הישמח משה) ב"ר יצחק - תקע"ד**

י"ז תמוז

- **רבינו יהודה בן אשר [הרא"ש] - ה"א קנ"ה**
- **רבי חנוך העניך דוב מסאסוב-לונדון ב"ר אלעזר - תר"פ**
- **רבי מרדכי ארי' ווינקלער אב"ד מאד (לבושי מרדכי) ב"ר נפתלי - תרצ"ב**

י"ח תמוז

- **רבי שמואל הכהן שאטין אב"ד פראנקפורט ב"ר יוסף יוזפא (מהרשש"ך) - תע"ט**
- **רבי משה דוד אשכנזי מטאלטשאווא ב"ר אשר אנשיל (תולדת אדם) - תרט"ז**
- **רבי אברהם יהושע העשיל מלוויאב ב"ר מרדכי - תרע"ד**

י"ט תמוז

- **רבי אהרן שמואל קיידנובער ב"ר ישראל (תפארת שמואל על גפ"ת ורא"ש) - תל"ט**
- **רבי מאיר האומים ב"ר יוסף (אבי הפרמ"ג) - תקל"ג**
- **רבי יהושע מטאמאשוב ב"ר יוסף - תרס"ו**

על אדמת קודש

בשנת תר"ג הגיע לא"י ובחר לו להתיישב בעיה"ק צפת יצ"ו, שגרו שם על פי רוב תלמידי חכמים רבנים, בעלי מקובלים, חסידים ואנשי מעשה, ע"כ החליט להתיישב שם על מי מנוחות על תורה ועבודה, העיר צפת על חכמיה, ראו תיכף על התושב החדש שוא איש המורם מעם, גאון בתורה, וצדיק תמים, עלה בדעתם לכהן אותו לרב ואב"ד בעיה"ק, הוא ברוב ענותנותו לא רצה לשמוע מזה, באמרו שאינו ראוי להיות מרא דאתרא קדישא הדין, אבל לאחר הפצרות מרובות, נעתר לקבל את עול הרבנות, ותוך זמן קצר, נתגדל שמו לא רק בצפת אלא בכל א"י.

אחר זמן קצר קנה שם איזה מקום לבנות בית, ושכר פועלים כדי לבנות את הבית והתחילו לחפור כדי לעשות יסודות הבית, וכאן אירע דבר פלא, שבאמצע החפירה נתקלו הפועלים בגג של איזה בנין, (כנראה אחד מהבתים שנהרסו מרעידת האדמה של צפת) ותחילו לחפור סביב הגג, והגיעו גם להכותלים, עד לבסוף נתגלה בנין שלם, ובתוכה אפילו מטה כסא ושלחן, וכל דבר הצריך לבית, וע"ז לא ה' צריך להוציא את כספו לבנות ביתו, והי' יכול להדפיס בכסף אשר חסך, את ספריו הק', ותיכף הדפיס ספריו.

תורה מתוך הדחק

כל ימיו הי' עוסק בתורה בעמל ויגיעה מתוך הדחק, העניות גדולה שררה בביתו, כמו שסיפר רביה"ק זי"ע שזקינו הגה"ק בעל הייטב לב, הי' אומר אודות שנותיו הראשונים שהי' סמוך על שלחן חותנו הגה"ק מטאלטשווא בביתו, כי העניות הי' כ"כ גדול בבית שאפי' עצים להסקה לא היו בבית להחם את הבית, והקור הי' בבית כ"כ גדול שהמים שהכין ליד מטתו לא הי' עצים להחם הבית, הצטרכו להתכסות בכרים ובכסתות וכך למדו, ובל"ק: "מיר האבן געלערנט אונטער די דאכענעס", וכמובן שהכרת פני הייטב לב ענתה בו שעניות שורר בתוך ביתו, וכשחזר הייטב לב לזקינו הישמח משה, נבהלה הרבנית ממראה פניו ופנתה אל הישמ"מ, ואמרה ראה כי רעה פניו, ענה הישמ"מ אדרבה ראי כי קרן אור פניו.

ביום צוותו

בחודש אדר בשנת תרט"ז שנת פטירתו כתב צוואה לביתו, צואתו היא מופלא מאד, בין הדברים שם כותב, שהיות שביתו ושאר דבריו באו לו בדרך נס, ע"כ מפחד שמא נהנה ממעשה נסים, וכדי לתקן זאת הוא מקדיש כל הבתים לצדקה, דהיינו שמה שיעלה שכר דירה יתחלק לצדקה, וכותב ששום אחד מבניו לא ידורו שם, לבד אם חתנו הייטב לב יעלה לארץ הקדש, ויהי' ברצונו לדור שמה, הוא רשאי, ובתנאי שגם הוא יתן שכירות, והשכירות מהדירה יתחלק לצדקה כנ"ל, והחלוקה תהי' בר"ח לתיקון על שלא זימן עניים לסעודתו לנטילת ידים הוקפאה, וחותנו שהי' שהי' רגיל לקום לפניו, הפשיר את המים כדי שיוכל תיכף ליטול את ידיו, עכ"ז לא מנעתו מלעסוק בתורה מאשמורת הבוקר עד השעות הקטנות של הלילה, כמו שסיפר הייטב לב שהי' לומד עם חותנו מאשמורת הבוקר ממש, וכשהי' קם בבוקר והלך לנהר לטבול, מצא שחותנו כבר הקדימו וכבר שבר לעצמו חור כדי ליטבול שם והוא כבר לא הי' צריך להתעמץ כלום והי' יכול תיכף לטבול, וז"ל: "דעם איינציגן עוה"ז וואס איך האב געהאט דארט, אז דאס איז אין טייך איז שוין געווען אויפגעבראכן", והוסיף ואמר שכל היום ישב עם חותנו באהלה של תורה, ומחמת שהי' שורר קור גדול בבית דהלא

ימי ההילולא

כ' תמוז

- **רבי מנחם מענדל אויערבאך** (עטרת זקנים) **ב"ר משולם זלמן - תמ"ט**
- **רבי נתן נטע האנוובר ב"ר משה** (שערי ציון – תפלות) **- תמ"ג**
- **רבי יחיאל רובין מקאלבסוב ב"ר אשר ישעי' מראפשיץ - תר"כ**
- **רבי משה יהודה לייב מחלם ב"ר מנחם נחם מטריסק** (אמרי פי) **- תרצ"ז**

כ"א תמוז

- **רבי אליהו ב"ר משה לואנץ** (בע"ש מווירמייזא) **- שצ"ו**
- **רבי אברהם מתתיהו משטעפינעשט ב"ר מנחם נחום - תרצ"ג**
- **רבי אברהם הלברשטאם מרודניק ב"ר צבי הירש - תש"ב**

כ"ב תמוז

- **רבי שבתי משורר מפראג ב"ר יוסף** (שפתי חכמים) **- תע"ח**
- **רבי שלמה מקארלין ב"ר מאיר - תקנ"ב**
- **רבי אורי שרגא פייביל מדובענקא ב"ר אהרן** (אור החכמה) **- תקע"א**
- **רבי דוד מקאצק ב"ר מנחם מענדל - תרל"ב**
- **רבי ישראל יוסף פינקלער מראדושיץ ב"ר אליעזר דוד - תרצ"ז**
- **רבי נחמי' אלטר ב"ר יהודה ארי' לייב מגור - תש"ב**
- **רבי יחיאל מקאלבסוב ב"ר אברהם אהרן - תש"ב**

כ"ג תמוז

- **רבי משה קורדבירו ב"ר יעקב** (הרמ"ק) **- ש"ל**
- **רבי משה בן רבינו יצחק לוריא- האריז"ל - ש"ל**
- **רבי יחזקאל קאצינעלנבויגן** (אב"ד אה"ו כנסת יחזקאל) **ב"ר אברהם -תק"ט**
- **רבי ארי' יהודה ליב הלוי מוואלטטשיסק ב"ר שלום** (תלמיד המגיד)**- תקע"ג**
- **רבי יעקב יוסף ב"ר פנחס** (בן הייב"י)

בר״ח, והחלוקה תהי׳ עפ״י חתנו בעל הייטב לב אם יעלה, ואם לא יעלה יהי׳ החלוקה ע״י אפוטרופוס.

סיפר אחד מנכדיו שלפני כמה שנים שהתה בתו בא״י, ורצתה להיות על ש״ק בעיה״ק צפת, והכינה מקום לינתה אצל בעל הבית שדר בהבית הזאת של הרב מטאלטשווא, והיא לא ידעה מזה כלל, ובערש״ק בהגיעה להדירה, התנצל לפניה הבעה״ב שהיות שנדמן לו קרובים ואין לו מקום עבורה ללון, שתלך ללון למקום אחר, אבל ביקש ממנה שלסעודת שב״ק כן תבוא, וביום שב״ק באמצע הסעודה שאלה הבעה״ב על שם משפחתה, ענתה אשכנזי, אז אמר הבעה״ב בפליאה שהדירה הזאת הי׳ שייך לזקינה הרב מטאלטשווא, ונסתרים דרכי ה׳ שמן השמים סיבבו שרצון יראיו יעשה, וצוואתו תתקיים במילואו ששום נכדו לא יגור שם, ביומו האחרון עוד נתכבד בסנדקאות אצל ברית מילה.

עלתה נפשו למרום ביום ח״י תמוז תרט״ז, והוטמן בבית החיים בצפת, ...וז״ל מתוך צוואתו: ואין רצוני להיות תוך איזה מערה רק בשטח שבין הנביא ובין התנא ר׳ פנחס בן יאיר...

מורשתו הרוחנית

השאיר אחריו ברכה, ספרו ״תולדות אדם״ מעוטר בהסכמת נלהבות של הגאונים המפורסמים מחותנו הגאון בעל החוות דעת זי״ע והגאון בעל הישועות יעקב זי״ע והם מפליגים מאד בשבחו, הגאון בעל החוות דעת כותב וזל״ק: הנה יש שלוחה אלי פלפול נעים וכו׳ ואף כי ידענא בנפשאי כי ערכי ערך קטן וכו׳ והאי גברא לא צריך לדידי ולדכוותי אך רצונו של אדם זהו כבודו ואין מסרבין לגדול, הגאון בעל ישועות יעקב כותב ...הן הראה לפני כבוד ידידי מנעורי הרב המאור הגדול חריף ובקי מפורסם מוהר״ר משה דוד וכו׳, (לאחרונה הספר נדפס ע״י כ״ק מרן רבינו שליט״א עם הסכמתו של כ״ק מרן רבינו זי״ע, שזו היתה מכתבו האחרונה שכתב רביה״ק זי״ע), והספר ״באר שבע״. חידש עוד חידושים רבים בעומקה של תורה ובהלכה, ומעט מזעיר אשר נשאר עמנו, שצוה לפני פטירתו שכל הכתבים שלא סידר לדפוס יניחו לאחר פטירתו בקברו סביבו, וסיפר אחד מנכדיו שהי׳ כ״כ הרבה חידושים בכת״י, שהצריכו לחפור עוד הפעם סביבו שיכנס כל הכתבים.

לפלא לציין מה שכתב חתנו הגה״ק בעל הייטב לב זי״ע בספרו שו״ת אבני צדק חלק אה״ע סי׳ נ״ו תשובה לגיסו הרה״ק ר׳ יואל אשכנזי אבד״ק זלאטשוב בן המחבר זי״ע, וזל״ק: וע״ד אשר לא הבאתי בס׳ ייטב לב, בתחילה דברי תורה ממו״ח הרב הגאון זללה״ה (כי בכל ס׳ ייטב לב אינו מביא ד״ת מחותנו רק בפרשת האזינו) אספר לכם דבר פלא, הענין שלא הבאתי, כי לא זכרתי בזכרוני ממנו דבר בענין אגדה, ולכן לא חדשתי עפ״י דבריו, ולהעתיק מספרו באר שבע בלי חידוש דבר, אמרתי למה זה לי הלא הספר בעולם, ופעם אחת בעת שכבר ניתן לדפוס, אמר לי חתני מוה״ר יוקיל אבד״ק בערבעשט, לא טוב הדבר שאיני מזכיר בשם מו״ח ז״ל, שיהי׳ חידוש בעיני העולם ובפרט בעיני בניו, מה זה ועל מה זה, והשבתי לו מטעם הנאמר. ואחר זה כשהי׳ קרוב לגמר, עמדו המדפיסים בפ׳ נצבים, כי כלה הנייר הנצרך ליזה והמדפיס הי׳ רוצה לגמרו בזמן המוקדם, אבל ארכו הימים ששלח אחרי נייר, ולא בא והוא כתב כמה פעמים לשלוח לו והשיבו לו ששולחים לו, ושוב ארכו הימים והשבועות וזמן רב ולא בא, והי׳ הדבר לפלא בעינינו מה זה ועל מה זה, כי בכל עת ששלח אחר נייר מיהר לבוא, ומה נשתנה היום מיומיים, ואז עלה בלבי שאין זה כי אם מאת ה׳ היתה זאת הסיבה לעכבו, כי לא לרצון הדבר למו״ח הגאון הצדיק זצל״ה שאינו לפי כבודו, ותיכף נתעוררתי ואמרתי מוכרח אני להעתיק מספרו באר שבע בלא חידוש דבר על ידי, והזכרתי שני פעמים בפ׳ האזינו, ובפ׳ ברכה פעם שלישי, א׳ על הפסוק האזינו, ב׳ על הפסוק כי שם ה׳ אקרא, ג׳ בפ׳ ברכה, אך שניתי מלשונו ללשוני כאשר הי׳ עם לבבי ביתר שאת, ואחרי שכך עשיתי בא הנייר, ונגמר להדפיסו ולהוציאו לאורה תל״ת.

כ״ב תמוז

הרה״ק ר׳ שלמה מקארלין זי״ע הי״ד

ואלה תולדות

נולד בשנת ת״ק לערך בעיירה טולטשין, לאביו הג״ר מאיר סג״ל שהי׳ למדן גדול וירא שמים מרבים, כבר במעלליו התנכר הנער שלמה בכשרונותיו הברוכים ובעל ראש חריף ושנון, ועד מהרה יצא שמו לעילוי מופלא, כשהגיע לפרקו לקחו לחתן לבתו גביר אחד מן העיר קארלין, ועבר לדור בקארלין ליד חותנו, ושם המשיך לשקוד על דלתי התורה והיראה בהתמדה גדולה ובעמקות נפלאה, ונקרא בפי כל ״רבי שלמה חריף״.

התקרבותו לדרך החסידות

אז ישב בקארלין הרה״ק רבי אהרן הגדול שרבו הק׳ המגיד ממעזריטש זי״ע ציוה עליו שכל נשמה גדולה שיפגוש יקרב אותו לחסידות וישלחנו אליו, וכשפגש את האברך העילוי ר׳ שלמה שבא לגור בעירו ראה עליו שהוא נשמה גדולה ומיד ויקרב אהרן אותו להקדישו, ור׳ שלמה נעשה אז לתלמידו המובהק ועל ידו נתקרב לחסידות, ונסע עמו למעזריטש להמגיד הק׳ ונעשה לאחד מגדולי החבורה, המגיד חבבו והעריכו מאד, ואמר עליו: ״נפשו כאבן השואבת, נמשכת רק לנקודת האמת, להשיג יר״ש טהורה״, ומספר דכשבא הרה״ק רבי שלמה לבית המגיד הק׳ אמר המגיד בואו ונקבל את פני משיח בן יוסף.

גם הרה״ק רבי אהרן הגדול חיבבו מאוד ומספר שפעם התאספו המתנגדים בעיר פינסק לדון בענין ה״כת״ החסידים ושלחו לקרוא את הרה״ק רבי אהרן הגדול, ובא עם תלמידו הרה״ק רבי שלמה מקארלין, ובלהט הדברים העיז אחד פניו וצעק: ״דער קליינער וואקסט נאך איבער דעם גרויסן״, כשיצאו מהאסיפה נענה הרה״ק רבי אהרן ואמר: בכל האסיפה לא שמעתי שום דברי אמת, כי אם זאת ״דער קליינער וואקסט נאך איבער דעם גרויסן״.

כאשר הפך להיות חסיד השליך מעליו כל טרדות עוה"ז ועסק בעבודת ה' במסי"פ מתוך דחקות גדול, וממש לא הי' בבית לחם לאכול ובני ביתו לא יכלו לסבול הרעב והדוחק, ורופא אחד שראה בצרתם גמר בלבו לייסר את הרה"ק על שמפקיר בני ביתו בעירום ובחוסר כל, אך כשנכנס לביהמ"ד וראה את לימודו ועבודתו הק' נהפך לבו בקרבו והי' נותן להרבנית בכל שבוע ארבעה זהובים להחיות נפשה וביתה, ומסופר שקודם שמת רופא זה ביקש שיודיעו להרה"ק מפטירתו, ויצא הרה"ק אחריו ללוותו לבית עולמו, ולאחר זיבולא בתרייתא תקע מקל בקברו, וכשבא המלאך דומה הממונה על נשמות המתים לא הי' יכול לגשת אליו, והלך אל הרה"ק ושאלו מדוע הוא מונעו מלגשת אל איש זה הרי עבר הרבה עבירות בחייו, וענה לו הרה"ק שיבוא אליו בעוד שלושת ימים, והתענה הרה"ק שלשה ימים וכשחזר אליו המלאך אמר לו: אמנם הוא היה בעל עבירה ועבר על כל התורה אך הרי החזיק ופרנס אחד שקיים את כל התורה כולה, ותמה המלאך עליו למה היה צריך לחכות שלשה ימים לתשובה זו, אמר לו הרה"ק שרצה לבדוק בעצמו האם נכון הדבר, ולאחר זמן החל לעסוק במלמדות לתלמידים.

נשיאותו

לאחר פטירת רבו הרה"ק רבי אהרן הגדול שנפטר בשנת תקל"ב בדמי ימיו כשהוא בן ל"ו שנים, לקח ר' שלמה את בן רבו רבי אשר שנתפרסם ברבות הימים לרבי אשר הגדול מסטולין, וגדלו וחנכו כדי שיתעביד לאילנא רברבא ויוכל למלאות מקומו של אביו הק', והוא עצמו לא רצה לקבל עליו את עול העדה, והמשיך ליצוק מים ע"י הרה"ק המגיד זי"ע, עם הסתלקותו של הרה"ק המגיד נסע להרה"ק רבי מיכל מזלאטשוב זי"ע, אבל רבי מיכל לא רצה לקבלו כחסיד וגזר עליו להנהיג עדה בעצמו. ואז בא אליו רבו הרה"ק ר' אהרן בחלום וביקש ממנו "היה אתה האיש על העדה", אבל הוא סרב, עד שהבטיח לו רבו אם תקבל עליך הנשיאות תראה מסוף עולם עד סופו ואז קבלו, ויקץ והנה חלום ובכוחו לראות מסוף העולם עד סופו.

פעם הגיעו אליו בבכי רב מקורביו של גביר אחד, נוטה למות, ונתנו לו פדיון כדי שיתפלל עליו, באותו יום בא אליו הממונה על ההקדש של העניים, להזכיר אשה מנשי העניים היושבת על המשבר ומקשה לילד, עד כדי כך שהיא והולד בסכנה, ראה ר"ש ברוה"ק שנשמת הגביר תכנס לאחר הסתלקותו ברך הנולד, וכל זמן שלא ילך הגביר לבית עולמו, לא תוכל האשה ללדת, וכן הי' מיד עם הגיע השמועה על מות הגביר הגיעה גם הבשורה שהאשה ילדה בן זכר, ספרו לר"ש שבהקדש אין עצי הסקה, והקור שם גדול, נטל מהפדיון שקיבל מן הגביר לקנות עצים, כי אמר הלא הרך הנולד הוא הגביר בעצמו, והמעות מעותיו, כן נתן לצרכי הברית, עברו שנים והגיע בנו הצעיר של הגביר הנפטר לגיל הבר מצווה, הכינו בני הגביר סעודה גדולה, בראש הקרואים הי' הרה"ק ר"ש, ובין המזומנים הי' גם עניי העיר ובתוכם הילד, הילד העני לא רצה בשום אופן לישב בין העניים ורצה לישב דוקא בראש המסובים, ר"ש ראה זאת שלמעשה תובע הילד מקומו הראוי שהרי הוא הבעל שמחה, ע"כ אמר הרי הוא ילד, נעשה רצונו ואל יפריע השמחה, וכך הי' לכל אורך הסעודה הוא רצה מנה חשובה וכדו', ולפליאתו של אמו שאין דרכו של הילד כך, כשחלקו מעות לעניים רצה שיתנו לו יותר, בני הגביר חשבו שכבר הגדיש את הסאה, נטלו אותו וזרקוהו אותו לחוץ, חרה הדבר לר"ש בידעו שזהו אביהם וכך נעשה לו, ועוד ראה הרבה דברים אשר לא היה יכול לסבול ובקש מהשי"ת שיטול ממנו מדריגה זו.

עד מהרה נתפרסם גדלותו, ורבים החלו להשכים על פתחו, חסידים שחפשו דרך ה', ואף פשוטי המון עם אשר זקוקים לישועה ורחמים נהרו אליו, והוא מרוב אהבת ישראל הבוער בקרבו לא השיב פניהם ריקם, ונתפרסם לאיש קדוש, ולפועל ישועות ובעל מופת ונקרא בפי החסידים "הבעל שם טוב הקטן".

עבודתו הק'

הי' עמוד העבודה, בעבודה שבלב זו תפילה, כל עצמותיו וכל כוחותיו השקיע בתפילה, בכיסופין ובמסירות נפש עד כלות הכוחות ממש, פ"א ביקש ממנו בעה"ב אחד שיבוא אליו למחר, השיב לו: "שוטה, הלא צריך אני היום להתפלל ערבית ולקרוא קר"ש שהיא מסירות נפש, ואח"כ השינה, ומחר אני צריך להתפלל, ויש בתפלה מספר עולמות עד שבאים לק"ש ואח"כ נפילת אפים שאף היא מסי"פ, ושמא יתן הקב"ה שיתמלא לי רצוני, ואתה רוצה שאבטיח לך לילך לביתך מחר".

תפילתו היתה בקולות ובהתלהבות גדולה אשר נמס כל לב שומעיו ועוררם בתשובה, רבים השיב מעון, מסופר שפ"א כשהי' יום השוק, והוא הי' מתפלל כדרכו בקול מלא רגש וכיסופין, ותפלתו עשתה כ"כ רושם על הגויים בשוק עד שהתאספו על יד ביהכ"נ ובכו לקול תפילתו, וסיפר הוא בעצמו שפ"א הי' קטרוג גדול בבי"ד של מעלה על התפלה שהיא מהדברים שעומדים ברומו של עולם ובנ"י מזלזלין בו ואינם מתפללים כראוי, ומחמת הקטרוג הזה עמד מלך אחד ורצה לבטל התפלה מעם בנ"י, נעשה רעש גדול בפמליא של מעלה, ושאלו את הצדיקים מעולם האמת, מה דעתם, והסכימו על הביטול, לאחר מכן שאלו אותו אם מסכים, החל להרעיש עולמות בכוח תפילתו כדי לבטל את הגזירה, וזעק במר לבבו: "כתיב ואני תפלתי, אני מקבל עלי להתפלל בעד כלל ישראל", וביטל את הגזירה.

דרכו הי' להתפלל שחרית מאוחר בשעה אחת עשרה, מחמת שהי' חש במעיו, ולא הי' מוכן להתפלל מקודם, והי' רגיל לומר בדרך צחות "האל"ף לך שלמה".

דביקותו בקונו

הרה"ק מקארלין נסע פעם עם תלמידו הרה"ק ר' מרדכי מלעכאוויטש, ונכנסו לפונדק אחד והיה שם גם הרה"ק ר'

מרדכי מנעשכיז, בתוך כך נכנסו שני שרי צבא ודיברו אל הרה"ק מקארלין, והרה"ק ישב דבוק בשרעפי קדשו ולא פנה אליהם כלל, ובערה כאש חמתם ושלפו חרבותם מנדנם והניחו על צווארו לאיימו, והרה"ק ישב בדביקותו ולא נע ולא זע מהם, ולבסוף עזבוהו לנפשו, והרה"ק מלעכאוויטש החוויר אז מרוב פחד ונשאר בחוורון פניו כל ימי חייו, ואמר הרה"ק מלעכאוויטש שאז הבין לפרש מאמר הגמרא "אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים" דהיינו שלא יפסיק עצמו מן הדביקות...

סיפר הרה"ק מקאברין זי"ע שפעם אחת נסע בדרך עם הרה"ק מקארלין והיה על הדרך הר גבוה ומשופע מאוד, וכאשר ירד העגלה מראש ההר להעמק ויריצו הסוסים מבוהלים ודחופים באין מעצור עד כי היה כפסע בינו לבין המות, כי כל רגע נדמה קץ לחיים, ומפני זה נפסק הרה"ק הנ"ל מעט בעת ההוא רגע מדביקותו, ויצא פסק דין בבית דין של מעלה שאין לו חלק לעולם הבא, ובראותו זאת ברוח קדשו, אמר כי מקבל עליו את הדין, באופן שישפטהו כביכול הקב"ה בעצמו, כי איך שיהיה הלא יהיה לפני השי"ת, ומה לו כי לא יהיה לו עולם הבא, וסיים, אשר בטענתו זאת יצא לצדק דינו, וכמאמר העולם: "אי דעם מלכות געזעהן, אי דעם משפט געווינען", כי נתנו לו שתיהן, ואמר על זה לפרש הפסוק בתהלים "אשרי אדם ה' לא יחשוב" אשר רגע אחת נפסק מדביקות ה', "לו עון" שגם זה נחשב לעבירה גדולה.

מלהיב לבבות

גם את תלמידיו חינך והרגילם לעבודת ה' במסי"פ ולהתפלל ביגיעה ובהתלהבות גדולה, ואכן תלמידיו הי' תלמידי חכמים ובעלי מדריגה, והיו יושבים חדשים בבית מדרשו ודבקו בו בכל נפשם, והי' מכניס אש להבת שלהבת בליבם שהיו מתפללים בהתלהבות גדולה עד שנפלו על הארץ מכלות הנפש, פעם בסעודה שלישית בעת רעוא דרעוין פירש הפסוק "כל מעייני בך – מיין גאנצע קוועלונגען איז נאר אין דיר" ונתלהבו החסידים מאוד, ושלשה ימים לא יכלו לצאת לעסקי החולין שלהם.

חסיד אחד מהנוסעים אל הרה"ק הבעל התניא נתעוררו לו פעם הרהורים וספיקות באמונה רח"ל, ונסע לרבו ושוחח עמו הרה"ק ולימדו פרקי אמונה ודעת והוטב לו, לאחר כמה שבועות שוב נתעוררו לו הספיקות וחזר לרבו והוטב לו קימעה, וחזר הענין בפעם שלישית גם כן, כשחזרו הבלבולים בפעם הרביעית נתיישב בלבו ונסע אל הרה"ק רבי שלמה מקארלין, והגיע לשם באחד מימי חול קודם התפילה, ובהגיעו הניח אז הרה"ק תפילין ובשמעו האיך שהרה"ק אומר "וארשתיך לי באמונה" תיכף עזבוהו כל המחשבות והבלבולים לצמיתות, ונסע לרבו הק' וסיפר לו כל מה שהיה אתו, ושאלו למה זה כשבא אצלו ואף ששוחח עמו רבות, לא הוטב לו כי אם ליומן מה, ואילו אצל הרה"ק מקארלין לא שמע ממנו כי אם איזה תיבות והוטב לו לתמיד, השיב לו רבו: הנה כתיב "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" שיש שני בחינות בצדיקים, ישנו מי שהוא בבחינת "ציון" ואצלו אי אפשר להוושע כי אם על ידי "תורה", וישנו צדיק שממנו אפשר להוושע גם בבחינת "דבר ה'" בלחוד דהיינו אפילו בכמה תיבות בלבד, וזהו רק בבחינת "ירושלים" דהיינו "יראה שלימה" והוא הוא הרה"ק קארלין.

פע"א אמר בלש"ק: "מען קען זיין אַ מחיה מתים אַ פוקד עקרות און אַ רופא חולים... אבער שוערער פון די אלע זאכן איז אריין ברענגען יראת שמים אין אַ אידישע הארץ".

רבו הרה"ק ר' אהרן הגדול אמר פ"א לרבו הרה"ק המגיד, שיש לו אברך שבשעה שאומר התהלים בליל יוהכ"פ, כשאומר הפסוק "ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ" לא נשאר בפולין ליטא רייסן שום ניצוץ שלא העלה אותו, וידוע שכל מי שנגע בידו הקדושה לא נפטר בלי תשובה.

וצדקתו לבני אדם

גם במידת הצדקה לא ידע גבולות, לא הניח לעצמו מאומה, אף בזמנים שביתו הי' מרוקן מכל פזר נתן לאביונים, באומרו שכל חיותו היא מנתינת צדקה, סיפר הרה"ק מרוזין זי"ע על צדקתו, שבזמן דחקו, נכנסו נכדיו לזוגתו הרבנית ובכו לפניה: רעבים אנחנו, שלחה אותם אליו, נכנסו אל הקודש פנימה בבכיה גדולה, שאלם מדוע אתם בוכים, ענו לו אנו מורעבים, ענה להם גם אני מורעב לצדקה, וכתוצאה מזה חיו הב"ב בדחקות גדולה, החליטו אנשי ביתו לקנות במעות מזונות וליתנם לרבנית כדי שלא תהי' אפשרות לחלקם, ביום מן הימים הגיע לידו המפתח מהחדר שבו היו סוגרים המזונות, קרא לעניים שיבואו בחצי הלילה, וחילק את המזונות עד הפרור האחרון, בבוקר ראתה הרבנית שהחדר ריק מכל, נכנסה במר נפשה לפניו, ובכתה "הלא בניך עניים כמותם, הכיצד לא השארת להם דבר", מיד חוורו פניו הקדושים, ונחלש, בשובו לאיתנו אמר היא פגעה בי "ביזן פינטל פון הארץ", בפרט לעניי א"י הי' פועל רבות, והוא הי' הרבי הראשון שדאג לגביית כספים עבור החזקת מתיישבי ארץ ישראל ה"ה הרה"ק ר"מ מויטעפסק ור"א מקאליסק זי"ע, ותיקן הרבה תקנות בענין זה, וגם מינה גבאי מיוחד מאברכיו לכך, כשהגיע תורו של הרב ר' יעקב נכד הבעש"ט להיות גבאי א"י, ובדיוק באותה עת היתה משמרתו לשמש את הרה"ק מקארלין, (המנהג הי' שכל שבוע שמש אברך אחר את הרה"ק מקארלין), אמר לו אתה כעת גבאי א"י, חלילה לי להשתמש בך, כמו"כ הונהג תשלום לקופת א"י עבור כל פתקא שנתנה לו, לפי כמות המילים שנכתבו בה.

פועל ישועות

הי' מפורסם לבעל מופת גדול, והי' נקרא בפי צדיקי דורו בעל שם טוב קטן, תלמידו הרה"ק ר"מ מלעכעוויטש זי"ע הי' אומר: "הצדיקים כינו את רבי הקדוש רבינו שלמה בעל שם קטן, אני אומר שהוא הי' בעל שם גדול, בעל שם בשלימות, ממני לא הסתיר מאומה הכל גילה לי".

פ"א הגיע לאיזהו מקומן לשבות שם שב"ק, ובהיות והמקוה הי' קר רצו החסידים לחממה בשבילו, הרתיחו מים

ושפכו לתוך המקוה, אחד מן החסידים רצה לראות אם כבר הפיגה המקוה את צינתה, ונכנס להמקוה ערום, והחסידים לא ידעו מכך ושפכו עליו מים הרותחים מלמעלה, ונכוה מראשו ועד רגליו, עטפוהו בסדינים ונשאוהו לבית חותנו, כשראוהו חותנו שהי' מתנגד לא רצה להכניסו לביתו באמרו הוא רצה להכין מקוה עבור הרבי שהרבי ירפאהו, לקחוהו לשטיבל השכיבוהו על הספסל והי' מוטל שם ביסורים גדולים, לעת מנחה בבוא הרה"ק ר"ש להתפלל, הביאו החולה לפניו, ציוה להניחו על מטתו [הגם שהקפיד על כך שלא ישב שום אדם על מטתו, ואם ישב אדם, לא ישן יותר על המטה] החל לומר "הודו" ובהגיע לפסוק "ישלח דברו וירפאם", הרגיש החולה כי יסוריו חולפים ועוברים, עברו רגעים ספורים והנה קרמו הכוויות עור חדש וכל גופו מבריא, כשהגיע ל"רפאנו" בחזרת הש"ץ וסיים "רופא חולי עמו ישראל" שב בשרו כבשר ילד קטן, עם גמר קבלת שבת קם ממטתו, והי' כאחד האדם.

פוקח עורים

סיפר הגה"ק בעל תורת חסד מלובלין זצ"ל שפעם ראה איש אחד נותן תיקון ביומא דהילולא של הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע, וסיפר האיש שהוא נסתמא על עיניו רח"ל והלך להרה"ק ושח אליו צרתו, אמר לו הרה"ק ר' שלמה דאם הוא מאמין שהקב"ה פוקח עורים אז תראה, אמר לו האיש דהוא מאמין בזה, אמר לו הרה"ק, א"כ אתה צריך לראות, ואמר האיש הזה דאינו רואה, אמר לו הרה"ק, אז אין אתה מאמין, וכך חזר הדבר הרבה פעמים, עד שלבסוף אמר האיש "יעצט גלייב איך באמת", אמר לו הרה"ק "זעהסטו באמת", וכן היה שהתחיל לראות בעיניו כאחד האדם.

מעלה נשמות

סיפר כ"ק מרן האדמו"ר מסקווירא זצ"ל שהמשרתת בבית הרה"ק נסתלקה בדמי ימיה ר"ל ולא היה מי שיאמר קדיש אחריה, ואמר הרה"ק שהוא יאמר קדיש בעבורה, בלילה הראשונה באתה בחלום להרה"ק שיפסיק לומר קדיש לעילוי נשמתה, דבקדיש הראשונה שאמר בשבילה עלתה נשמתה למדריגה גבוה כל כך שאי אפשר לעלות יותר.

יראה עילאה

הרה"ק בעל ה'תניא' זללה"ה שלח פעם תלמידים אל הרה"ק ר' שלמה מקארלין זי"ע, הם שבתו אצלו כל השבת והסתיר מדריגותיו הקדושים מהם עד שלא ראו מאומה, רק שבסעודה שלישית שמעוהו אומר 'כל מעיני בך' – "רבונו של עולם, אלע מיינע קוילען זענען אין דיר", מזה התפעלו מאוד והבינו שזה התכלית שרבם שלחם לשם. ובחזירתם הסביר הבעל ה'תניא' לתלמידיו, שהרה"ק מקארלין דרגת יראתו היא כיראה של אדם ההולך יחידי בלילה בינות עצי היער, ובא שודד ויורה עליו חיציו, היראה שיש לאדם זה בהרף עין מאז יציאת החץ ועד לפגיעה בו, זוהי אצלו יראה תתאה.

השפעות פרנסה בעת עריכת הזייגער

אמר על הרה"ק ר"ש זללה"ה שעסק בתיקון הפרנסה בעת עריכת הזייגער, ובתיקון הנשמות בפסוק ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך אשירה. (בית אהרן לקוטים, דף קנ"ט)

העניש עצמו במסי"נ על הפסקה קלה מדביקות

בספר 'דברי אלימלך' פר' שופטים, כתב וזל"ק: וכמו ששמעתי מאאמו"ר ז"ל (הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל זללה"ה ממאגלינצא) שסיפר מהצדיק הקדוש רבי שלמה מקארלין ז"ל, שפעם אחת נסע בדרך משיפוע ההר הגדול, ומפחד הסוסים אשר נסים רצים ומבוהלים ודחופים באין מעצור נפסק מדביקות ד' לשעה מועטת, והתמרמר מאוד על זה, וקיבל על עצמו מסירות נפש ממש לתקן זאת לפי תשובת המשקל, והיינו כי היה צריך לעבור דרך הספר וגבול, ובמכוון עבר הגבול אשר לפי הנימוס רשאים לירות אחריו בקנה השריפה, ואם כן היה ביראה מסכנת מוות, ומכל מקום היה מחזיק עצמו לבל להיות נפסק מדביקות ה', ואח"כ כשעבר הגבול צוה לעמוד לבל להבריח המכס כמנהג המדינה. מכאן תראה גודל מעלת הצדיקים הגדולים אשר יראים ועושים תשובה במסירות הנפש אף על ביטול רגע אחת מדביקות ה', לאשר כי אז היה נמנע מלשמח הקב"ה.

מסירות נפש על דין בשולחן ערוך

כידוע שהרה"ק זללה"ה הי"ד ירו בו האויבים חץ מכותם, ונפגע מחיצי המוות באמצע תפילתו ביום שבת קודש, באותו זמן בזזו הקאזאקין את כל העיר ולא היה בנמצא יין כשר לקידוש וסירב הרה"ק לטעום קדם קידוש, ושדלוהו אנשיו שבמצבו בהיותו מסוכן יטעם דבר מה וענה להם, היינטיגע יונגעלייט, צוליב א קליניקיט, איז רעכט ביי זיי צו מבטל זיין איסורים.

בראיה בעלמא קני

אמרו עליו על הרה"ק ר' שלמה קארלינער, שהיה יכול להביש על איש "אין אים פארברענען מיט די אויגען". דהיינו שהיה מבעיר בו הרהורי תשובה שלימה. (כתבי ר"י שו"ב רפ"ח)

סיפור מגודל מדריגת בטחונו בהש"י

מעשה מהרב הקדוש רבי שלמה מקרלין זי"ע, אשר בצעירותו לפני שהנהיג עדה, היה איש אחד עוקב אחרי מעשיו, וראהו שיושב בבית ה' כל ימיו ולילותיו, וביתו ריקם, האשה והילדים שואלים לחם ואין, בא עליו בעקיפין והרהיב לשאול, פרנסתו של מר מהיכן היא, השיבו הצדיק, אני מתפרנס משני 'קוהען', (ב' פרות) היה השומע סבור שיש לו בבית שתי פרות חולבות, וברצותו לתמכו דרש איה מקום מגוריו, וביקש מזוגתו שתלך לקנות שם חלב. עשתה האשה כבקשתו ותפן אל מעוט של

הצדיק, ותשאל מעקרת הבית למכור לה חלב, אך עניה מרודה זו השיבה לה במרירות וכי ללעוג לרשים באת הרי אין לנו פרה ולא חלב ולא כלום, כי ביתינו מנוגב מכל טוב, חזרה איפוא לביתה בידים ריקות כיון ששמע מפיה שלא היו דברים מעולם, השתומם בעלה עד מאוד, כלום סתם כך שיטה בו אותו צדיק מיהר אליו לבית המדרש כשהוא מתפלא נענה רבי שלמה הקדוש והסביר לו, לא ידדת לסוף דעתי, התכוונתי לפירוש אחד לגמרי אנכי מתפרנס וחי מב' פעמים 'כי' שנזכרו בכתובים מ'כי בו ישמח לבנו 'כי' בשם קדשו בטחנו.

הבושה בעוה"ב הוא מהעונשים הקשים

פעם בשבת קודש בסעודה שלישית סיפר: שעכשיו היה אצלו נשמה מעולם העליון, שבחייו היה איש פשוט עם מעשים רעים, אך דבר טוב אחת היה לו שהיה נוסע אלי בקביעות. ולפעמים היה עוזב את עסקיו במסירות נפש ונוסע בזמן הקבוע, אחר שמת דנו אותו שיהיה בעולם התהו וכו' וטען שיעשו דין וחשבון על מעשיו ורוצה שרבו שאליו היה נוסע הוא יהיה מהבית דין ואמרו שהצדק אתו, וסיים רבי שלמה עכשיו היה אצלי לא נתתי לו גיהנם או גלגול רק שיפרט את מעשיו במסיבה של צדיקים, אתם חושבים שהיא עונש קל הוא היה מוכן לקבל כל העונשים ולא הבושה הזאת, אך עונש זה לא יאריך זמן רב.

אף מחרב על צוארו איני מפחד רק מלהכשל בעבירה אני מפחד

פעם אחת בימי המלחמה בימים האלו שאז היה החוק, שבכל מקום שהחיילים נכנסים יש להם זכות קדימה הן בישיבה באיזה קרעטשמע וכדר והן לישן בכל מקום הם קודמים לכל אחד, ופעם אחת ישב רבינו הק' רבי שלמה מקארלין בקרעטשמע, ונכנסו קאזאקין וציוו אותו לעמוד מפניהם ועשה עצמו כלא שומע, והיה להם רשות להרוג אותו על המקום בלי משפט כך היה החוק בזמן המלחמה, וכשלא רצה מהר"ש לעמוד, הוציא חרבו מנרתיקו והפחיד את הרה"ק מהר"ש שיכול להרוג אותו ולא התפעל כלום ממנו, ונתן חרבו על לבו ואמר שאם לא עומד מיד דוקרו בלבו, ומהר"ש עשה עצמו כלא שומע, ותיכף אמרו החיילים שזה האיש חסר דעה ועזבו אותו. ואח"כ אמר הק' מהר"ש שלא היה לו אפילו פחד כל שהוא, שאם היה לו פחד כל שהוא ממנו, היה יכול לשלוט עליו ח"ו, ואחר כך אמר מהר"ש, איך האב נישט מורא פאר חרב על צווארו (איני מפחד לא מחרב על צווארו), ולא מחץ פתאום ולא משום דבר, רק מיצר הרע אני מתירא שהוא מלאך ואני אדם הוא אינו צריך לאכול ולישן ואני צריך, הוא אין לו כאבי הראש ואני יש לי.

טרם כל תפילה הכין עצמו למסירות נפש ממש

ב'בית אהרן' מובא שפעם קראוהו [להרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א] לברית מילה שאלם הרה"ק האיך אפשר להזמינני, הרי קוראים בלילה קריאת שמע שהוא מסירות נפש ואולי יתרצה ה' שיזכלו למסור לו הנפש ואם לא בלילה הזה הרי שייך גם למחר בעת התפילה שיש גם קריאת שמע ומסירות נפש ושמא נזכה אז בחסדי ה' למסור הנפש ולהתדבק אליו יתברך. אלא שאם אחר התפילה אשאר בחיים תזמיני אז, ורואים שכל ימיו היה בהשתוקקות למסירות נפש, השתוקק לגווע לה', כל קריאת שמע ייחל וציפה אולי יעזור ה' שבקריאת שמע זו נזכה למסור הנפש ולהתדבק בחי החיים בהוב"ש.

הבריח את החיצונים בקדושתו

איש אחד היה לו בית אשר החזיקו בו החיצונים ר"ל, ולא ידע לשית עצות בנפשו, ופעם עבר הרה"ק מקארלין דרך שם, ויבקש האיש מהרה"ק מקארלין שיסור אל ביתו, ויעתר לו ויסר אל הבית, ונתן האיש פתקא ופדיון להרה"ק מקארלין, ויבך לפניו, היות שבבית החזיקו בו החיצונים, ובכל לילה באים וחוגגים ורוקדים שם עד אור הבוקר, וכבר עשינו כל הפעולות ולא הועיל, וכבר הכנסנו שם ספר התורה ולא הועיל, ויאמר הרה"ק מקארלין למשמש שלו, קח מקלי ותעמיד אותו אצל החלון אשר בהבית, ועשו כן. והנה בלילה נשמע קול מהרבה מחנות וחיל גדול, וכאשר באו אל החלון להכנס דרך שם, לא יכלו לקרב שמה, ונשמע קול, אשר אחד שואל, מדוע אין נכנסים פנימה, ויען רעהו, אי אפשר לקרב אל החלון, כי מטה הקארלינער עומד שמה, והנה נשמע קול רעש, אשר המלך שלהם בעצמו נתקרב אל החלון, וניסה כוחו להכנס, אמנם גם הוא הוסג אחור, ושמעו כי אחד מהם היה מתמה, מה זאת, הלא כבר הכניסו שמה ספר תורה ובכל זאת נכנסו, ועתה מפני מקלו של הרה"ק מקארלין אין לנו רשות, ויען רעהו ואמר, ומה התמיה, ומה הדמיון ספר תורה שכתבה סופר הבליעל הזה, למטה של הרה"ק מקארלין, ובבוקר אמר הרה"ק מקארלין, מעתה לא תפחד, כי לא יהיה עוד פה שום רע ח"ו, וכך הוה, כי מאז והלאה לא נשמע מהם.

בתפילה ירגיש שאין לו עוד בעולם אלא תפילה זו

היה אומר, לו יצייר שאדם מת השוכב כבר שמונים שנה בקבר וביום אחד דופק לו מלאך על קברו ומודיעו שקיבל רשות מן השמים לקום לשעה אחת לתחיה, לאמירת שבח והודיה להשי"ת, האם אפשר לתאר באיזה שמחה והתרגשות והתבוננות יאמר הנפטר את פסוקי שבח להשי"ת, הרי עכשיו שהוא כבר יודע את גדול מעלתה בודאי לא יבזבז זמנו לאומרו בלא כוונה, אף אנו בבואנו להתפלל תפילה להשי"ת צריכים אנו להרגיש כאילו שזהו תפילה אחת ויחידה הנאמרת לאחר שמונים שנה בקבר ושוב לא יוכל לאמרה.

הפלגותיו במעלות לימוד הגמרא

רבינו הרבה להכיח על החוב ללמוד גמרא באמרו "שהקדושה של הגמרא גדול מאוד, והוא מלשון גומרא דאשא", פירוש גחלת, והוא שורף כל הקליפות המבדילים בינו לבין קונו ית"ש" (בית אהרן", סדר היום).

בהזדמנות אחרת אמר "אין צריכים ספר מוסר יותר מן מעט גמרא בעיון" (שם במאמרים לשבת שובה).

עוד מובא בשמו "כי החידושים בגפ"ת מטהר את המחשבה לעבודת השי"ת" (דרכי צדק)

אמר הרה"ק זיע"א, שהלומד גמרא בעיון מביאו לידי יראת שמים והסביר את הענין משום שהאדם מתחילתו נברא עם השכל הישר, כמו שנאמר (קהלת ז כ"ט) 'אשר עשה האלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים', פי' שבאמת אלקים עשה את האדם בתחילת בריאתו בשכל הישר, אין דער אמת'ן וואלט דער מענטש געדארפט זיין אין ארדענונג, אך 'והמה בקשו חשבונות רבים', ועל ידי זה נסתבכה שכלו הישר ועל ידי שהאדם לומד גמרא בעיון מחזירתו את השכל הישר שעל ידי שמתייגע עם שכלו בתורה להשיג לאמתה של תורה על ידי זה חוזר אצלו השכל הישר ובא לו יראת שמים על ידי זה ('עבודת בנימין' עמ' תכ"ב, הובא בבית אהרן לפסח)

על יסוד דברים אלו של הרה"ק רבי שלמה מקארלין ז"ל הזהיר תמיד הרה"ק בעל בית אהרן ז"ל ללמוד גמרא עם תוס' לפני התפילה בעיון, באמרו שכשלומד בעיון קודם התפלה נתיישר השכל אצלו, ואז תפלתו עולה כראוי, ואמר כי לפי דעתו הוא תיקון גדול לכמה ענינים. (בית אהרן במאמרים לפסח).

לא להשבר ממה שאינו רואה אור בעבודתו

ביאר את הפסוק (קהלת ז' י') 'אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה', דהיינו שלא יאמר האדם כי 'הימים הראשונים' שבהם הרגיש נועם העבודה 'היו טובים מאלה' הימים ששוב אינו מרגיש בהם כלום, ועל זה אמר שלמה המלך 'כי לא מחכמה' הייט כי הרגשת המתיקות בימי הראשונים לא היה לגודל החכמה והיגיעה שבך, אלא רק 'שאלת על זה', הייט שקבלת זאת בהשאלה ובאתערותא דלעילא לימים מועטים, כדי שאחר שתטעם מנועם העבודה תתאווה מאליך לעמול ולהתייגע באתערותא דלתתא להשיג שוב המדריגות הללו כדאי' בספה"ק.

קירור מתאות האכילה נחשב כגלגול שלג

אי' בספה"ק בית אהרן, (בליקוטים) בשם הרה"ק רש"ק זללה"ה "שהמקרר עצמו מתאות האכילה נחשב כגלגול שלג".

הש"י מושיעינו מהיצר הרע בכל עת ובכל דור

אברך א' התאונן מחשבות לפניו על המטרידות אותו. בשבת בעת התפלה נגש אליו רבינו בעת שאמר ויפרקנו מצרינו ואמר: מאמין אתה שהש"ת יכול להושיעך מזה, והשיב: אני מאמין, ומיד הרגיש כאילו לקח המחשבות בידים. וסיים רבי שלמה: ויפרקנו מצרינו לא נאמר ממה מתי, פון די נידריגסטע, פון די ערגסטע און אין אלע צייטען כי לעולם חסדו, דער אייבערשטער איז אייביג, זיין חסד איז אייביג, זיין אמונה איז אייביג. (בית אברהם עמ' רל"ג).

הסתלקותו

פ"א נמצא מומר הרוג בזיטאמיר, העלילו על הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל זי"ע כי יש לו יד בדבר, אסרוהו בבית האסורים, וחייו היו בסכנה, הרה"ק מקארלין עם הרה"ק ר' זאב מזיטאמיר זי"ע השתדלו רבות להצילו, וכל פעולותיהם הי' לשוא, ראו בעליל כי אין זה דבר טבעי שכל עבודתם יורדת לטמיון, הבין ר' שלמה כי ידו של ר' נחום עצמו בדבר, היות ורצונו למסור נפשו על קידוש ה', השתדל לבקרו בבית האסורים, דיבר עמו שיחזור בו מרצונו ואמר לו "הפוך צלותך", אמר לו ר"נ "מחשבה זו לא ידעה אף מלאך ושרף, ואם הרגשתם בזאת, אין לי צורך בזה", ואכן ברגע שבו נתרצה לצאת הועילה השתדלותם והצליחו, אמר ר"ש "הוא השליך מחשבה זו, ואני לקחתי", הודיעו להרה"ק מבארדיטשוב זי"ע משמים על הגזירה שנגזרה על ר"ש, ולא רצה להסכים על כך, הודיעוהו אם לא יסכים, תבוא צרה על ישראל, ועדיין בסירובו, שוב אמרו, אם לא תסכים לכך תבוא על היהודים פורענות כבשנת ת"ח, כששמע זאת סרה התנגדותו.

בשנת תקנ"ב היתה מלחמה כבידה בין פולין ורוסלאנד, בערב שב"ק ט"ז תמוז נכבשה העיר לאדמיר שם הי' גר ר"ש בסוף ימיו, בליל שב"ק בטרם קדש על היין יצא רבינו לחצירו, שם בסמוך עמדה אורות סוסים, בשובו, אמר ששמע מהסוסים שאינם מבשרים טובות, (עיין בספר ברכת אהרן שמביא שהרה"ק ר"מ מלעכעוויטש זי"ע העיד על רבו הקדוש שהי' מכיר שיחת עופות שיחת דקלים ושיחת מלאכי השרת, כל מה שמפורש בגמ' (סוכה כח.) על רבן יוחנן בן זכאי, ולא העלים ממנו כל זה) למחרת בבוקר הקציב השר המקומי, לרגל נצחון המלחמה, לחייליו פרק זמן של שתי שעות לעשות בעיר ככל העולה על רוחם, החיילים הקאזאקים התנפלו על בתי היהודים והחלו לשלול ולבוז, וזרקו חצים ובליסטראות בכל העיר עד אין שיעור, יהודי העיר אחוזי בהלה ברחו לבית המדרש בו התפלל הרה"ק ר' שלמה, ר"ש עמד בתפלתו ראשו בפנים ארון הקודש וכולו דביקות, נכדתו בראותה שהוא מאריך בשהייתו סברה אולי נתעלף, ונענעה בשפת בגדו, ומיד נתעורר מדביקותו, באותו רגע עבר קאזאק צולע בחוץ, וכיון את היורה על ר' שלמה וירה דרך החלון פנימה ופגע ברגלו, אמר על כך ר"ש שאלמלא עוררוהו, לא הי' יכול לשלוט בו שום כח שבעולם, ברגע זה נסתיימו הירויות בעיר, ר"ש לא הניח לטפל בו בשבת קודש, המכה ברגלו הלכה והחריפה, הוא שכב על מטתו כל אותו השבוע, וספר הזוהר הק' פתוח לפניו, ביום ה', כ"ב תמוז תקנ"ב עלתה נשמתו השמימה בקוראו הפסוק "וינטלם וינשאם כל ימי עולם", צדיקי דורו אמרו עליו שהי' לו נשמת משיח בן יוסף לכן נהרג על קידוש השם, ימי חייו הי נ"ב שנה כמנין שנותיו של שמואל הנביא, נטמן בלודמיר, באוהל מיוחד, על קברו לא כתוב כלום, וישנה רק אבן גדולה. ליקוט מדברי תורתו נדפס בספר "שמע שלמה".

רודף צדקה וחסד ימצא חיי"ם

ברגשי ידידות ובאותות הערכה, נשגר כוס של ברכה, אל מעלת כבוד ידידינו וידיד מוסדותינו, הרבני היקר החשוב והנעלה, חיי"ם שיש בו כל מידה ומעלה, האדם היקר באנשים, תומך נלהב למען החזקת מוסדותינו הקדושים, מרבה צדקה וחסד לכל דורשים ומבקשים, ארי שבחבורה, לחן ולכבוד צב"י תפארה

הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מוה"ר חיים צבי אבערלענדער חי"ו

מגדולי תומכי מוסדותינו הק'

לרגל שמחת הולדת בתו בסימן טוב ובמזל טוב

והברכה אחת היא קדם מע"כ חותנו ידידינו הרבני הנגיד הנכבד והנעלה

מוה"ר מאיר הירש הי"ו

מנהל מוסדותינו הק' ומראשי ק"ק קרית יואל יע"א

וצרופה בזה ברכתינו המרובה, ברגשי הודאה וחיבה, שיזכה לרב תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

יחזקאל האטטאר

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר
בני ברק יצ"ו

דבר בעתו

שבעה עשר בתמוז - יפי בן המצרים

לקט מפרי קודש מפי צדיק וקדוש עלין תמיד קדושת היום וסגולתו

י"ז בתמוז בו נשתברו הלוחות ולא במקרה הוא י"ז דייקא בגי' טוב והוא עפ"י משרז"ל מפני מה אין ט' בדברות הראשות כי הי' גלוי, וידוע לפניו ית"ש שעתידין להשתבר ויאמרו ח"ו פסק הטוב ע"כ אין בהם ט' רק בלוחות שניות לומר שכל אלה הענינים טוב לישראל ע"כ אירע המעשה ביום טו"ב בתמוז וז"ש האריז"ל ויקרא אהרן ויאמר ח"ג לה' מחר אמר כן בנבואה שעתיד להיות היום ההוא ח"ג ויו"ט לישראל.

(בני יששכר)

◆◆◆

כל רודפיה השיגוה בין המצרים פי' כל רודפי' ה' שרודף אחר השגת התגלות ה' יוכל להשיגה ביותר בין המצרים כמשל המלך כשאיננו בביתו יש ביכולת להגיע אליו בנקל יותר.

(המגיד הק' ממעזריטש זי"ע)

◆◆◆

בימי בין המצרים האדם הוא בחי' קטנות ויוכל לראות גודל פחיתות וגריעות עצמו ומימים אלו ימשיך בחי' זו על כל השנה כמו בסוכות שממשיכין שמחה על כל השנה.

(אמרי פנחס)

◆◆◆

אלו הג' שבתות בין המצרים הם כנגד ג' רגלים פסח ושבועות וסוכות.

(מקובל בשם הרה"ק מלובלין זי"ע)

◆◆◆

בזמן הזה שהוא בין המצרים ואז שליטת נחש הקדמוני רח"ל משליטתו אזי צריכין אנו ליתן חיות חדש בזה הזמן ע"י עסק התורה הק' באלו הסדרות השייכים לאלו השלש שבועות כי הם מדברים מענין הקרבנות ושאר ענינים גדולים.

(מנחם ציון)

◆◆◆

י"ל בהעיר לב ושום שכל דאלו הכ"א יום שבין י"ז תמוז לט' באב היינו שבת ור"ח ז' ימי פסח יום חג השבועות ב' ימים של ר"ה יוה"כ ח' ימי חג הסוכות וסימנך א"ך טובלישראל ואלו הכ"א יום שבין המצרים הם מקורים שרשיים להם.

(אוהב ישראל)

◆◆◆

ימי בין המצרים תרועה ושברים עשי"ת ויום הכיפורים סוכה וד' מינים הם הכל הכנה לאתה הראת לדעת כי ה' הוא אלקים.

(הר"מ מקוברין)

◆◆◆

כל דור שלא נבנה ביהמ"ק בימיו כאילו נחרב בימיו ולכאורה הדברים מתמיהין כי מה אית לן למיעבד יותר ממה שאנו מחכים ומתפללים בכל יום ויום שישוב ברחמים לביתו במהרה בימינו ונ"ל כי עיקר הפדות של חורבן ביהמ"ק הי' בשביל שהדור שבימיהם נחרב הבית אין לשער גודל הצער שהי' להם באותו זמן וכמו"כ עתה הדור שמשים אל לבו ענין החורבן ומחכה מתי יבנה ועודנה תכילנה עיניו ועבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו אוי לנו כי פנה היום ואין קול מבשר טוב וכו' ומצטער על דלותן וגלותן של ישראל וגלות השכינה ואנו עוד לא נבנה הבית הנה זה מכפר עון הדור כאילו נחרב בימיו שהי' כפרתן של ישראל.

(הרה"ק ר' אלעזר ניסן זי"ע)

◆◆◆

ג' השבועות שבין י"ז בתמוז לט' באב המכוונים נגד ג' השבועות שמרה"ש עד שמיני עצרת הם ע"ד הצייר שרוצה לצייר ציורים נאים ועושה תחלה צבע שחור כיסוד שיקבל ע"ז את הציורים היפים.

(הר"מ מקוברין)

◆◆◆

בימים הללו צריכים ליגע ולהפטר משנאת חנם אם זה שעינו רעה באחרים או זה שאין לו עין טובה לאחרים לשניהם שנאת חנם המחריבה את הבית אי' כל שלא נבנה בימיו כאילו נחרב ביהמ"ק בימיו וטוב עין הוא יבורך ובזה הוא יבנה את הבית.

(חידושי הרי"ם)

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

זכור את יום השבת לקדשו

קידוש היום (ב)

שכר וסגולת המצוה ◇ שותף להקב"ה ◇ עדות על הבריאה

שכר וסגולות המצוה

הממלא כוס יין על כל גדותיו זוכה וממלא גרבי יין

אמר רב הונא וכו', הזהיר בקידוש היום זוכה וממלא גרבי יין. (שבת כג:) ופי' בבן יהוידע הזהיר לקדש על כום מלא על כל גדותיו בשופע, יהיה עשיר, שימצא לו היין בביתו בשופע, שימלא גרבי יין לביתו.

(בן יהוידע - שבת כג:)

נכסה בשיראי בשכר הקידוש על היין

רב הונא הוה אסר ריתא וקאי קמיה דרב, אמר ליה מאי האי, אמר ליה לא הוה לי קידושא, ומשכנתיה להמיינאי ואתאי ביה קידושא, אמר ליה יהא רעוא דתיטום בשיראי, כי איכלל רבה בריה, רב הונא איניש גוצא הוה, גנא אפוריא אתיין בנתיה וכלתיה שלחן ושדיין מנייהו עליה עד דאיטום בשיראי, שמע רב ואיקפד אמר מאי טעמא לא אמרת לי כי ברכתיך וכן למר.

(מגילה כז:)

דבריו נשמעים במרום

רבי גזר תעניתא ולא אתא מיטרא, נחית קמיה (ירד לפני התיבה) 'אילפא' ואמרי לה 'רבי אילפי', אמר 'משיב הרוח' ונשא זיקא, 'מוריד הגשם' ואתא מיטרא, אמר ליה 'מאי עובדך', אמר ליה דיירנא בקוסטא דחיקא (בכפר דחוק שיש בו עניות, רש"י), דלית ביה חמרא לקידושא ואבדלתא, טרחנא, ואתינא חמרא לקידושא ואבדלתא, ומפיקנא להו ידי חובתייהו.

(תענית כד.)

להודיע לבנ"א כח מצות קידוש

'ומייתנא חמרא לקדושא ואבדלתא', נ"ל בס"ד מדה כנגד מדה, הוא עשה מצוה ביין שהוא בסוד הגבורה כנודע, לכן הגשמים שהם בסוד הגבורה ירדו בזכותו, דידוע מה שאמרו לעיל (תענית ב.), למה נקראו 'גבורות גשמים' מפני שיורדים בגבורה, ובודאי זכות רבינו הקדוש נפיש טובא טפי מאותו האיש אלף פעמים, ובכלל מאתים מנה, אך רצו מן השמים להודיע לבני אדם כח המצוה של זכות הרבים במצות קידוש.

(בן יהוידע - תענית כד.)

הסתכלות בכוס גורם רפואה להעינים

אמר מר, פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם, מאי תקנתיה להדריה בקדושא דבי שמשי (ששותה כוס של קידוש בשבת בלילה, רש"י).

(ברכות מג:)

ל'עיני' כל ישראל בראשית 'ירא שבת'

פעם אחת היה כאב עינים להר"ר חיים ויטאל, ואמר לו האר"י ז"ל דיכוון בעת קידוש והבדלה והיה לו רפואה, וזהו שאמר ל'עיני' כל ישראל, הרפואה היא בראשית צירוף 'ירא שבת', (תקוני זהר כד:).

(פרדס יוסף - בראשית א א בשם זקנו הגאון מלאסק בספרו אור דוד על מגא"ם)

רבי זכאי זכה לאריכות ימים ולעשירות על שהקפיד לקדש דוקא על היין

שאלו תלמידיו את רבי זכאי, במה הארכת ימים, אמר להם, ולא בטלתי קידוש היום (על היין, מהרש"א). אמא זקנה היתה לי, פעם אחת לא היה לי קידוש, מכרה כפה (צעיף, רש"י) שעל ראשה, והביאה לי קידוש היום. תנא, כשמתה הניחה לו שלוש מאות גרבי יין. כשמת הוא, הניח לבניו ג' אלפים גרבי יין.

(מגילה כז:)

השכר מן הדומה

הא דזכה רבי זכאי לשלש מאות גרבי יין, בשכר קידוש היום על היין, זה השכר הוה נמי מן הדומה, דעיקר קדוש היום הוא

❧ שבת בשבתן ❧

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

'תחילה למקראי קודש'
ע"י השבת יכול להתעלות להקרא קודש

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו אל מוציאם ממצרים, ונ"ל דקאי על שבת קודש דבשבת קודש לא הביט און ביעקב והוא מחמת שלא ראה עמל בישראל, ור"ל מחמת שלא ראה שום עמל ועייפות באותם שהם במדירגה העליונה שהם מכונים בשם ישראל, ע"כ **גם באותם שהם במדריגה קטנה שהם מכונים בשם יעקב, ג"כ לא הביט און בהם, ה' אלהיו עמו, והוא השבת קודש כי שבת שמא דקוב"ה, ותרועת מלך בו, שבת מלכתא, ואעפ"י דבכל ששת ימי המעשה לא עבד את ה' כהוגן בשבת קודש ה' אלקיו עמו** וכו'.וראיה לזה אל מוציאם ממצרים, ר"ל ע"ד מה שכתבתי כמה פעמים מה ששמעתי מפה קדוש אדומ"ו זי"ע [הוא רבו הרה"ק בעל זרע קודש זללה"ה] דשב"ק הוא תחלה למקראי קודש, ור"ל אם רצה להקרא קודש אזי בש"ק בניקל לו להקרא קודש וראיה לזה זכר ליציאת מצרים שנפקו ברגע א' ממ"ט שערי טומאה, למ"ט שערי קדושה, [וזה לשון קדשו בזרע קודש פר' בא : **בשבת קודש שבו באים לקדושה, אף שהיו משוקעים מקודם בטומאה, כמו שמצינו באדם הראשון ששבת היה מכפר עליו** כו', אומרים אז (בקידוש) **תחילה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים, פירוש שעתה נפתח לו שער ופתח והתחלה להיות מכאן ואילך נקרא קודש, אף שהיה משוקע מקודם בעבירות, והגם שלפי השכל והטבע אי אפשר זה, לזה אומרים זכר ליציאת מצרים, שהיינו גם כן משוקעים עוד במ"ט שערי טומאה וכמעט נשקענו רק ששה"ת עשה לנו נס, והנס הזה הוא שער שבכל עת שנצרך לזה לצאת משיקוע הטומאה לקדושה, יוציא אותנו השי"ת על ידי הזכר של יציאת מצרים** עכל"ק]

וע"ז אמר אל מוציאם ממצרים כמש"ל והיינו מהיכן זכו לבחינת לא הביט און ביעקב בש"ק, כי אז באו לבחינת יצ"מ וכנ"ל והבן.

(רביד הזהב)

(להרה"ק ר' ישראל דוב בער גילערנטער מיאשניצא ז"ל בעל 'רביד הזהב' ו'דביר המוצנע' מתלמידי הרה"ק מראפשיץ זי"ע)

ביין, כדאמרינן (פסחים קו.) 'זכור את יום השבת' וגו', זכרהו על היין' דכתיב ביה זכרו כיין לבנון (הושע יד, ח) כמ"ש התום' בפרק ערבי פסחים (פסחים קו.).

(מהרש"א - מגילה כז:)

קידוש בליל שבת קודש מסוגל לבני חיי ומזוני

הרה"ק מוהר"ר מאיר"ל מפרעמישלאן זי"ע אמר, בעת שיהודי אומר קידוש בליל שבת קודש, בעת אמירת "אשר ברא אלקים לעשות" יכול לפעול לזכות לג' ברכות חיי ב'ני ו'מזוני (סדר נוסח הזה, ר"ת חב"ו, הוא השם המסוגל לתיקון ניצוצות כידוע) והכוונה כי תיבת "ברא" מורה על ג' הענינים הנ"ל, על זה האופן: א) "חיי", כי 'ברא' הוא מלשון "בריאות". ב) "בני", כי 'ברא' בלשון ארמי פירושו "בן". ג) "מזוני", כי 'ברא' הוא לשון "תבואה" כלשון הכתוב ויצבור יוסף בר.

(יפה שיחתן, ראדאמישלא – ח"ב אות קנט)

קידוש כי בכוחה לקדש את האדם

כתבו ספרי יראה, שלכן נקרא 'קידוש' מפני שהוא מצוה גדולה ורמה, שיש בכחה לקדש את האדם מבית ומבחוץ, ולהשרות קדושה עליונה עליו, והכוונה הפשוטה בזה, שמקבל ע"ע לשמור השבת ולקדשו, כדי שיהא סיוע להעמדת העולם, כי כך הוא רצונו ית'.

(שלחן הטהור, מבעל שו"א - מאמרי שבת עמוד רנג)

קידוש מסוגל לטהרת המח ולזכרון

זוכה לזכירה, שיזכור את בוראו לבל יחטא ולמען יהי' יראתו על פניו, וגם זוכר את העבר מה שחטא עד היום הזה, וכל זה ע"י אור קדושת שבת קודש, והקידוש מהשבת קודש, וזה ועשיתם את כל מצותי שהוא נרמז לשבת קודש, כמ"ש בירושלמי (ברכות פ"א ה"ה) ר"ל אמר מפני שעשרת הדברות כלולין בק"ש וכו', למען תזכרו, רבי אומר זו מצות שבת שהיא שקולה נגד כל מצוותי' של תורה, ע"ש שנרמז לועשיתם את כל מצותי שזו היא מצות שבת, וגם ע"י מילן יקירן מהקידוש, וזה נרמז "והייתם "קדושים "לאלקיכם ר"ת קול, ע"י הדיבור והקול מהקידוש בשבת קודש זוכה לטהר המוח, וזוכה ממילא לזכרון.

(ישמח ישראל - פ' ויגש)

לפענח הדיבור בקטן

סגולה בדוקה מקובל אצל בני ירושלים עיה"ק לתינוק קטן שמאחר בהתחלת הדיבור, שיתנו לו לשתות טיפה מיין של קידוש, והיא בדוק ומנוסה.

(והייתם לי סגולה – ח"ב)

שורש נס דפורים

ביום השביעי כטוב לב המלך ביין (אסתר א, י). אמרו חז"ל (מגילה יב:) יום השביעי שבת היה שישראל אוכלין ושותין ומתחילין בדברי תורה וכו'. ועוד דברים בגו, כי על פי זה החל מפלת המן והרמת קרן ישראל, על ידי שאמר להביא את ושתי ולא באה, ותלקח אסתר וגו'. וז"ש כטוב לב המלך,

שהוטב לבו ונצמח מזה טובה לישראל, ביין ירמוז בשביל ששבת היה ישראל מקיימין מאמר חז"ל (פסחים קו.) זכור את יום השבת לקדשו (שמות כ, ח), זכרהו על היין, בעבור זה נעשה להם נס זה שטוב לב המלך ביין, עד שאמר להביא את ושתי וגו', וזה שורש הנס.

(ייטב פנים - קול מגילה ד"ה ביום השביעי)

באור קדושת השבעין מילין יקירין מהקידוש, זוכה להמליך הצורה על החומר ולצאת לחרות משעבודי תאוות עניני עולם הזה

אמרו חכז"ל (פסחים קו.) זכור את יום השבת לקדשו (שמות כ, ח) זוכרהו על היין, יין הוא קידוש וכו'. היינו שאם זוכה לקדש ולטהר את המוח זוכה לדבק עצמו בדביקות נפלא בהבוב"ה, כמו שאחז"ל (שבת קיט:) כל המתפלל בע"ש ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאלו נעשה שותף להקב"ה במע"ב, וע"י מילין יקירין מהקידוש של שב"ק זוכה לתקן ולטהר המוח ולהיות קדוש ונפרש ונבדל מעניני עוה"ז, וזוכה ע"ז לזכירה לזכור מצבו הפחות והימים הראשונים, כי כל זכירה הוא במוח. וזה שנאמר בתוה"ק (במדבר טו, לט) ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וגו' למען תזכרו, שאם ישמור עצמו מכל שמץ חטא ומהבלי עניני תאוות עוה"ז, אזי אין שכחה לפניו, וזוכה לזכירה, שיזכור את בוראו לבל יחטא, ולמען יהי' יראתו על פניו, וגם זוכר את העבר מה שחטא עד היום הזה, וכ"ז ע"י אור קדושת שב"ק והקידוש מהשב"ק,

וזה שיסד האר"י הק' בזמירות (ליל ש"ק) 'נעביד לון כתרין במילין יקירין בשבעין עטורין'. ע"י מילין יקירין מהקידוש שהוא חכמה זוכה לכתר, כתר מרומז לבן חורין שאין עליו שום השתעבדות בבחי' מלך, והיינו ע"י אור קדושה וטהרה מהשבעין מילין יקירין מהקידוש, זוכה להמליך הצורה על החומר ולהיות בחי' בן חורין משעבודי תאוות עניני עוה"ז וכו'. וכל השתוקקות וחמדת נפשם הוא רק לעבוד את ד' וכו'. וז"ש חז"ל 'כל המקדש ואומר ויכולו', ע"י הקידוש שמקדש את עצמו בכל מיני קדושות, ואומר ויכולו, מלשון הכתוב נכספה וגם כלתה נפשי, שחומד ומשתוקק רק לדבק א"ע בקדושת ד' בדביקות נפלא, 'מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במע"ב'.

(ישמח ישראל - פרשת ויגש מאמר ג אות ו)

שותף להקב"ה

המקדש עצמו ומשתוקק להידבק בה' נעשה שותף

ועניין זה מרומז בדברי חז"ל, 'כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו, מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית', שכל המקדש את עצמו וחומד ומשתוקק להידבק בקדושת ה', נעשה שותף להקב"ה בהשלמת וקיום מעשה בראשית.

(ישמח ישראל – פרשת ויגש אות ו)

עדות על הבריאה

להשתדל שיהי' עד כשר

בשם הח' הרי"מ: בשבת, כל אחד ואחד מעיד על בריאת שמים וארץ כשאומר 'ויכולו', וכיון שמעיד צריך לראות שיהא כשר לעדות.

(שיח שרפי קודש - שבת אות כ)

למד הלכות עדות

שמעתי פעיה"ק מחכמי זקני הספרדים, שהרה"ק בעל אור החיים הק' זי"ע למד בכל ערב שבת הלכות עדות, ואמר היות שכידוע ענין קידוש הוא עדות של בריאת שמים וארץ, וע"כ למד הלכות עדות שידע שעל פי התורה וההלכה הוא ראוי להיות עד כשר ונאמן לעדות שבת.

(צבי לצדיק - בהגהות אור זרוע לצדיק דף נ ע"ב)

עדות על חידוש העולם

בזוה"ק (ח"ב רז:) בעי בר נש למסהד סהדותא דא, בחדוא ברעותא דלבא, לאסהדא קמי מאריה דמהימנותא, המבואר מדברי הזהר, שמשום שפרשת 'ויכולו' שנאמרת בקידוש, היא עדות על בריאת העולם על ידי הבורא בששת ימי בראשית, ושביתתו ביום השביעי, על כן צריך לאומרה בשמחה וברצון הלב, ומאחר שכל תיקוני עולמות העליונים באמירת פרשת 'ויכולו', הם דווקא על ידי כוונה לשם עדות זו מתוך שמחה ורצון הלב, לפיכך חזר וכפל הזוהר את הדברים, על כן צריך מאוד להיזהר לשעבד לבו לכוונה זו.

(יסוד ושורש העבודה - שער השמיני פ"ה קידוש היום)

לספר גבורות ונפלאות הבריאה

ובספר הקנה (מצות ענין לספר יציאת מצרים) כתב: שצריך לספר בכל שבת ושבת גבורות ונפלאות הבריאה, משום שנאמרה זכירה בשבת, 'זכור את יום השבת לקדשו', ונאמרה זכירה ביציאת מצרים, 'זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים', וכשם שמצוה עלינו לספר בפסח בניסים ונפלאות שנעשו עמנו ביציאת מצרים, כך מצוה עלינו לספר בשבת שבחי ונפלאות הבריאה, לפיכך אומרים פרשת 'ויכולו' בקידוש לפי שהיא כוללת שבח כל הבריאה.

(ענג שבת - לבעל הילקוט ראובני ליל שבת אות יג)

עדות ראיה או ידיעה

יש להבין, האיך אנו יכולים להעיד על בריאת העולם, הלא אף שמאמינים בני מאמינים אנו כי בששת ימים עשה ה' שמים וארץ, אבל לא ראינו זאת בעינינו, ואם כן איך כשירה עדות זו על סמך אמונה בלבד, הלא נאמר בעדות (ויקרא ה, א) 'והוא עד או ראה או ידע'.

ותירץ האבני נזר, שהאמונה מושגת להם לישראל בשורש נשמותיהם, והיא קבועה ועומדת בלבם, ונחשבת כגלויה ונראית לעיניהם, והרי היא כבחינת 'ראיה'.

(נאות הדשא - ח"א שבת ה אות ו)

שיאמין אמונה שלימה במחשבה שבזה העדות דקידוש, מעלה את המלכות עד המחשבה עליונה, ע"י קישור מחשבתו בה הרמוז בכוס שנותן עיניו בה, ואז הוזק האמנה נק' סמכי קשוט דחכמה, ואז ואשיבה רגלי אל עדותיך, והבן זה שהוא כלל גדול וכו'. לכך צריך בשעת דיבור הקידוש לעמוד על רגליו, ר"ל שיעמוד באמונת אומן האמנה שלימה וקיימת, שע"י עדות זה בקידוש מקשר ומעלה את הכלה עד מחשבה עליונה הנק' חכמה קדש, ובזה מקדשה כענין הרי את מקודשת לי, להעלותה עד הקודש, או להמשיך לה הארה במקומה מן קודש.

(תולדות יעקב יוסף - פרשת שלח אות ב)

עדות מכח ידיעה

יש לפרש, שעדותנו על בריאת שמים וארץ היא מכח 'ידיעה', שכן נאמר בעדות 'או ידע'. ומבואר בגמרא (שבועות לג:) שיש עדות בידיעה אף בלא ראיה, ובני ישראל השיגו בקבלת התורה ידיעה ברורה, בבריאת מעשה בראשית, ולפיכך יכולים הם להעיד עליה, ובכל שבת ושבת זוכים ישראל להרגשת ידיעה זו, מכח הנשמה היתירה שיורדת להם, בכדי שיוכלו להעיד על בריאת מעשה בראשית.

(שפת אמת – פרשת ואתחנן תרמו בד"ה במצות שבת)

ואעידה בם את השמים ואת הארץ כו'. אדוני מו"ז פי' שע"י בנ"י נתברר כבוד שמים במעשה בראשית שבנ"י מבררין מ"ש השמים מספרים כו', והוא בשבת קודש שנקרא סהדותא שבנ"י מעידין כי בו שבת כו', וי"ל עוד פי' ואעידה לשון עדי וקישוט כי בנ"י עושין קישוטין לשמים וארץ.

וב' הפירושים אחד, כי ע"י העדות שמבררין שהכל מהשי"ת, עי"ז שמים וארץ מעלין חן לפני הבורא ית' כמ"ש וירא כו' כל אשר עשה וכו' טוב מאוד וכו', וזה החן שהוטב בעיניו זה מקיים כל הבריאה, ומזה נעשה השבת, כמ"ש אח"ז יום הששי ויכולו כו', וכ"ז ע"י עדות ישראל.

(שפת אמת - שבת שובה פרשת וילך שנת תרלז)

מרגיש בנפשו קדושה עצומה ונפלאה

כל המשמר שבת כהלכתה, ומקדש ומכין את עצמו כראוי בכל ימות החול לקראתה כדי לקבלה כראוי, מיד בכניסת השבת הוא מרגיש בנפשו קדושה עצומה ונפלאה, עד אשר מרגיש עצמו כאיש אחר ממש. ומכח הרגשה זו יוכל להעיד נאמנה כי בששה ימים עשה ה' שמים וארץ. שכן שינוי זה משאר ימים שהוא מרגיש בנפשו, מעיד כי שבת ה' מכל מלאכתו ביום השביעי, וקידשו קדושה עליונה מכל הימים. והוא שיסד הפייט בזמר 'מנוחה ושמחה', 'שומריו וזוכריו הממה מעידים, כי לששה כל ברואים ועומדים'. שהמקיים מצות 'שמור וזכור' כראוי, יוכל להעיד בנפשו 'כי לששה כל ברואים ועומדים'.

(קרן לדוד - פרשת אמור בד"ה ששת ימים)

יש כמה מצות שנקראו עדות, והאדם העושה אלו המצות מחוייב לעיין שיהיה כשר לעדות, דאם אינו כשר ח"ו אין עשייתו עשיה, ואחת מאלה המצות היא שמירת שבת, הוא עדות כי ששת ימים עשה י"י את השמים ואת הארץ וכו' יש מאין, ואמרז"ל (שבת קיט:) שבאמירת ויכולו בשבת מעיד על הקב"ה שברא מעשי בראשית ונחשב כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשי בראשית, ובאם ח"ו פסול לעדות אין אמירתו ושמירתו נחשבת עדות וכו'.

(דרך פקודיך - הקדמה ו אות א)

יהרהר בתשובה שיהא ראוי לעדות

יכוין מאד בקדוש ויהרהר בתשובה, כי אמירת ויכולו להעיד כי ה' ברא שמים וארץ ונח בשבת, ורשע פסול לעדות (יבמות כה.), על כן יהרהר בתשובה שיהיה ראוי לעדות, ויקדש לקיים מצות עשה זכור את יום השבת לקדשו (שמות כ, ח), ופירשו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים קו.) זכרהו בדברים הנאמרים על היין, והכל יהיה ביראה ואהבה ושמחה רבה.

(מורה באצבע, להחיד"א – סי' ד אות קמג)

מובא בשם הרמ"ק זצ"ל, כי ע"י עדות זה הוא מתקן כל מעשה בראשית, וקושר כל המדות כנזכר ומגלה אור העליון למטה, ובזה ודאי מתקן מה שפגם ע"י מעשיו כל מעשה בראשית שנברא בשבילו, ובזה ודאי מובטח שיתכפר ויטהר כל פגם.

(צבי לצדיק, יודישטוב - בהגהות אור זרוע לצדיק דף נו ע"ב)

להרהר בתשובה קודם קידוש

אמרו חכמים הראשונים ז"ל שצריך להרהר בתשובה באותה שעה, כדי שיהיה ראוי לעדות.

(בן יהוידע - שבת קיט:)

עדותו שמעיד בשבת איננו רק לאחרים אלא גם לעצמו להחדיר הדברים בפנימיות נפשו להתבונן בזה ולהתעצם במחשבה זו שישאר בו קנין עולמית. ושמעתי בשם הרה"צ רבי איציק'ל מפשעווארסק זצ"ל שסיפר, כי פע"א נפגשו הרה"ק משינאווע זי"ע עם הרה"ק רבי אלעזר מרישא זי"ע באכסניא אחת על שבת, והרה"צ מרישא ערך שלחנו בחדרו, והלך הרב משינאווע לעמוד אחורי הפתח לשמוע ממנו קידוש, והרה"צ אמר הקידוש בפשטות, ואמר לו אח"כ הרב משינאווע וכי כך אומרים קידוש, למה אמרתם 'בעל בתישץ קידוש', והשיב לו, קידוש הוא עדות, וכל אחד צריך להעיד כפי מה שיודע להעיד, דאל"כ הוא עדות שקר ודפח"ח. כל אחד אומר קידוש ביום השבת, אבל תוכן העדות והעמקות בההשקפה ממנה, אינו שוה אחד לחבירו, וכל אחד אומר זאת לפי מצבו ודרכו ועומק השגתו באמונת אלקי עולם.

(שמן ראש, וויען - ח"י פרשת כי תשא עמוד רנח)

❧ טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים ❧

סיפר הרה"צ ר' יענקלי מפשעווארסק זללה"ה, שאמר הרה"ק מצעשינוב, כי פעם היה הרה"ק הגארליצער רב ז"ל מדבר אודות אדמורי"ם ורבנים קודם שעשה קידוש בליל שבת (לא על כל רבי דיבר, רק על הגדולים והמובחרים דיקא' ובסוד קדושים מי יעמוד) ותיכף לזה בלי הפסק אמר 'לאמיר גיין זאגן דעם צייגענישׂ' היינו 'בואו נלך עדות ונמסור העדות', כי הקידוש עדות הוא, והתחיל לומר קידוש בהתלהבות דקדושה, ובשעה שקידש על היין באו כל הנוכחים לידי הרהור תשובה מעומק הלב עד שכולם הורידו דמעות, ודבר זה אי אפשר אחר שמיעת דיבורים של ווערטליך, ובע"כ ידעו כולם כי שביליו לא ידעו עיט, ועקבותיו לא נודעו, וכל דבריו דברי קדושה.

(שה לבית - גשמי ברכה עמוד תעד)

שמעתי מחסיד אחד שזכה להיות נוכח בעת שהרה"ק רבי יהוסף מקאסאן זי"ע בעל ה'בני שלשים' קידש על הכוס בליל שב"ק, וטרם הגביהו את הכוס אמר כבן המתחטא לפני אביו "טאטע, זיי מיר מוחל, טאטע, זיי מיר מוחל".

(זמירות מפי ספרים וסופרים - פניני החסידות אות נב)

הרה"ק שרבי שלמהק'ע זללה"ה הסביר דברי הגמרא (שבת קיט:) כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית. ע"י משל למלך שבנה פלטרין גדול ומפואר על איזה איי הים רחוק מאד מהישוב, והפלטרין נעשה כיד המלך, הפלא ופלא שאין הפה יכול למלל כל ההידורים והיופי וכל מיני הנוחיות שבו, אמנם כיון שאין בני אדם נוסעים לשם מחמת שרחוק מאד מהישוב, אינם יודעים מזה כלל וכאילו אינו במציאות הבנין הזה בעולם, ואם בא אחד, אדם נאמן, ומספר ומעיד שראה בעיניו הבנין של המלך וכולם מאמינים לו ועי"ז נתרומם המלך בעיני העם מחמת רוב גדולתו וחכמתו, נמצא שיש להאיש הזה חלק ושותפות בהבנין, כי בלי זה לא היו מכירים כלל והיה כאילו אינו במציאות כלל, ואף אם יבואו לשם ויראו את הבנין לא ידעו שם בעליו שעשה את זה, ומי שמפרסם ומודיע בעל הבנין כאילו עבד בפעולת הבנין.

(יסוד צדיק - ערך שבת עמ' נג)

פעם היה הרה"ק רבי יוסף ברוך (בן בעל המאור ושמש) הגוטער איד מניישטאט זי"ע בקאזניץ בשבת קודש אצל רבינו (הרה"ק רבי אלעזר), כשחזר הרה"ק הגוטער איד זי"ע לביתו הפליג מאד בשבח רבינו ואמר: הלא כל רבי מוכרח שיוכל להעלות נשמות ישראל, אבל להעלות כל העולם בפעם אחד זה חידוש, והנה הסתכלתי על העולם שלו, והיה ניכר חילוק גדול בין קודם קידוש לאחר קידוש.

(גן הדסים)

פנימי | תרנ"ו | בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור בבית כ"ק הגה"צ רבי יעקב יוסף האלבערשטאם שליט"א

אדמו"ר מבית חיים יהושע

בביתו בבארא פארק יצ"ו

יום ב' פרשת בחוקותי תשפ"ב לפ"ק

האדמו"ר מבית חיים יהושע שליט"א קיבל את פני רבינו שליט"א באהבה וידידות רב, והציג לפני רבינו את ש"ב הרה"ג ר' אורי בלום שליט"א, ראה"כ בית חיים יהושע,

ואמר: ער איז אונז א געשווייסטער קינד, ער איז א קשאנובער אייניקל, און ער איז דא אונזער ראש הכולל.

מיין פעטער רבי דוד'ל (הגה"צ רבי דוד האלבערשטאם ז"ל האדמו"ר מקשאנוב בארה"ב בנו של הגה"צ רבי ברוך מקשאנוב ז"ל) זיין עלטסטע זון ר' ברוך נתן"ם אן אייניקל.[1]

רבינו: איך האב אויך אן אייניקל ברוך נתן, ער הייסט נאך דעם ר' ברוך נתן.

אדמו"ר מבית חיים יהושע: זאל מען טאקע זעהן נחת ביי אלע קינדער און אייניקלייך בלעיה"ר.

דעם רבי דוד'ל אים האט מיין טאטע ז"ל (הגה"צ רבי חיים יהושע ז"ל בן כ"ק האדמו"ר בעל קדושת ציון מבאבוב ז"ל) געברענגט קיין אמעריקא, ערב פסח האט ער געשריבן א בריוו, א פלא פון א בריוו, ס'איז א געדרוקטער בריוו היינט, מ'האט אים צוריק געשיקט פון וויען, ער איז געבליבן ביי די גרעניץ, און מ'האט אים געוואלט צוריק שיקן קיין פוילן, ס'איז געווען ממש סכנת נפשות, שרייבט ער ערב פסח, א פלא זיין לשון דארט, ער שרייבט דא אהער קיין אמעריקא, צו איינעם, אפשר האט מען אים געקענט, ר' אלימלך אלעזר עהרנבערג (מזקני חסידי צאנז ובאבוב) וואס איז שוין דעמאלטס דא געווען.

רבינו: כ'האב געהערט פון אים, כ'האב אים נישט געקענט, ער האט געמאכט דעם ארזי לבנון.[2]

אדמו"ר מבית חיים יהושע: יא, ער האט געמאכט נאך ספרים, ער איז געווען א תלמיד חכם, ער איז געווען א שטארקער חסיד, און ער איז געווען א טוהער א מאבער דא, און מיין טאטע ז"ל שרייבט אינעם בריוו, זאגט ער אינמיטן, נאך די עבודה פון ערב פסח, פון באקן מצות, "מי שראה צורת אדוני אבי מורי ורבי", ער איז געווען א גרויסער חסיד, "שהלהיב לבבות של אלפים מישראל לעבודתו ית"ש, יכול לצייר עצמו ציור של עבודת הקרבת קרבן פסח בבית המקדש, ומתוך עבודה קדושה זו לקחתי לי רגעים אחדים", ער שרייבט אז ס'איז ממש פיקוח נפש צו טוהן וואס מ'קען, און ר' אלימלך אלעזר האט אים טאקע געשיקט דעמאלטס אפידעיוודס (כתבי הצהרה), מ'האט אים ארויס גענומען קיין אמעריקא און מ'האט אים מציל געווען, אים מיט די קינדער אלע.

מיין פעטער רבי דוד'ל ז"ל, צו מיין טאטן'ס חתונה איז ער געקומען פון וויען, ער איז געווען אן איידעם אין וויען ביים

---

1 האדמו"ר מבית חיים יהושע שליט"א הוא בנו של הגה"צ רבי חיים יהושע האלבערשטאם ז"ל בן האדמו"ר הקדושת ציון מבאבוב ז"ל, וחתן הגה"צ רבי ברוך האלבערשטאם ז"ל מקשאנוב.

2 הו"ל ספר ארזי לבנון, בו נפתחים שלשה ספרים כאחד: הראשון 'זוכר נשכחות', מכיל זכרונות טובות שנשכחו מרוב עתים וזמנים'. השני מלכות שלמה, יתואר גדולתו וקדושתו של הגה"ק רבי שלמה הלברשטאם ז"ל, האדמו"ר הראשון לבית באבוב; השלישי 'מציון תצא תורה', תולדות, זכרונותו פעליו של האדמו"ר רבי בן ציון הלברשטאם ז"ל הי"ד מבאבוב. ועוד שאר ספרים בהלכה, דבר יהושע ועוד.

אלטשטאטער רב (הגאון רבי חיים יצחק ירוחם ז"ל, מחו"ם שו"ת ברכת חיים) און דער באובער זיידע דער קדושת ציון האט אים געפרעגט וואו וואוינסטו? האט ער געזאגט אין וויען, האט ער אים געזאגט, עה, דו וואוינסט נישט אין וויען, דו וואוינסט ביים אלטשטאטער רב אין שטוב, דארט איז נישט קיין וויען, ווען ער האט זיך געזעגנט האט ער אים געזאגט דער אויבערשטער זאל העלפן דו זאלסט זיין א חסיד... און צוויישן חסידים..., ער איז טאקע געווען דארט אין וויען אזא כאניאק און אזא געווייקטער חסיד.

רבינו: דער קשאנובער רב (הרה"ק רבי דוד בן מרן הד"ח ז"ל) האט אסאך געליטן אין קשאנוב.[3]

אדמו"ר מבית חיים יהושע: ס'איז איבער געבליבן א בריוו פונעם צאנזער זיידן, דער צאנזער זיידע שרייבט אים א בריוו וועגן די מחלוקה, רבי איטשע גראם איז דאהי געווען, א ראדאמסקער חסיד, ער האט געדענקט ווארט ביי ווארט פון דעם בריוו וואם מ'האט אפגעדרוקט, ער האט טאקע געדענקט דעם בריוו, ווי ער שרייבט קיין קשאנוב, מ'זאל זיך היטן, כי כך מקובלני איש מפי איש אז א הקפדה פון א תלמיד חכם קען קיין שום צדיק נישט אראפ נעמען, ווייל זיי האבן זיך חוסה געווען, שרייבט ער מ'זאל זיך נישט

---

3 בשנת תרי"א נתקבל הרה"ק רבי דוד לאב"ד קשאנוב וזה היה בהשפעת חסידי צאנז שהתגוררו בעיר, ויש לציין שהתגוררו יותר חסידי ראדאמסק מחסידי צאנז בעיר, והם רצו להביא את א' מבני התפארת שלמה, וע"כ התנגדו להכתרתו, ובשבת הראשונה הגיע אביו הק' מצאנז לשבות בעיר קשאנוב, וא' מחסידי ראדאמאסק שהתנגד לביאתו אמר שלא יתן ל"החיגר" להיכנס להעיר, כשוונתו על הגה"ק מצאנז, והלה נענש כשנפל מסוסו ונשר חיגר כל ימיו ל"ע.

וכשהרה"ק מקשאנוב נהג נשיאותו ביד רמה ולא נשא פני איש קפץ עליו רוגזם של בני הקהילה, ובפרט כאשר העביר ש"צ קבוע מלעבור לפני התיבה בימים נוראים, כי לא היה משאו ומתנו באמונה, והיות שהיה נכבד ונשוא פנים ונמנה על חסידי ראדאמסק התחילו ללחום נגד האב"ד במלחמה איומה ונוראה, עד שהלכו בערכאות ומסרו את האב"ד בשלטונות, והיה בסכנה שיישפט למאסר.

וכ' כל הכתוב לחיים (עמ' קצ"ג) מובא שהעילה להלשינו מצאו בזה שיצא אז חוק, שכל הנשואין מוכרחין להיות רשום כחוק, ואלו שהיו נשואים מכבר בשנים שעברו לא היה רשאי הרב לרשמם בפנקס, אם לא היו הקידושין בפניו, אך הרה"ק מקשאנוב חשש להצריך עוד הפעם קידושין לזוגות נשואים מזמן כדת משה וישראל, על כן רשם את אלו כזוגות שנתקדשו אצלו, ועל זה מצאו לתופסו, ובעיני השלטונות היתה זו עבירה די חמורה כדי להישפט למאסר.

ואמנם הגישו עליו משפט, וסכנת מאסר רחפה עליו. ובאותו פרק היתה תלויה ועומדת גם משפטו של אחיו הרה"ק מקרייז זי"ע שג"כ הלשינו עליו שהוציא כתב - סירוב על בע"ד שלא רצה לציית להפסק בי"ד, וכשהזכירו לפני מרן הד"ח זי"ע את שני בניו אלו שנתונים בצרה, על הרב מקשאנוב בירך שיעזור לו ה', וכשהזכירו מבנו הרה"ק מקרייז נענה ואמר: מה יקרה אם יושבים קצת במאסר לכבוד השם ותורתו! גם המהר"ם מרוטנבורג ז"ל ישב בתפיסה ולמד שם וקיים שם ישיבה, וכו' וכו', מדברים אלו נכחו כולם לראות שהרה"ק מקשאנוב יצא לחפשי והרב מקרייז לא, ואמנם כן היה, הרה"ק מקרייז נשפט למאסר וישב ששה שבועות בבית הסוהר, וכן הוציאוהו מבית האסורים להלוויית אביו הק' בליווי שוטרים ושומרים.

ועיין בס' הנ"ל שהרה"ק מקשאנוב ניצל מידם עפ"י מעשה פלא, שהרה"ק מקשנוב היה נוסע בכל שנה להינפש בסביבות העיר קראקא, וכן באותו שנה שריחפה עליו המשפט נסע לשם, ופגש שם אדון אחד שנכנס עמו בשיחה ארוכה שנתפעל מאוד מחכמתו ומאצילותו, וענה ואמר לו שהוא מאוד מעריך רבנים כאלו, ולא נוכלים ושקרנים כהרב מקשאנוב, אז נתוודע אליו הרה"ק ואמר לו שהוא הוא הרב מקשאנוב, ואז גילה לו האדון הנ"ל שהוא השופט בהמשפט, ורואה במו עיניו שהכל היא עלילה זדונית והוציאו לחפשי.

וכפי המתואר בס' דרכי דוד (עמ' כ"ט) כי ההבערה ללהב יצאת שם באופן מבהיל ובעת המחלוקת בין צאנז וסאדיגורא נתבטא א' מחסידי ראדאמסק בדברי גנאי וזלזול על הגה"ק מצאנז, והרה"ק מקשאנוב הטיל עליו חרם, וכולם הוכרחו לציית להחרם ונתרחקו ממנו, והאיש נתבזה מאוד, עד שחזרו ומסרו אותו להשלטונות, והרה"ק הוכרח לברוח מהעיר לתקופה ארוכה.

והרה"ק מצאנז עמד לימין בנו הק', ולהצילו מידי רודפיו, מן הנכון להעתיק כאן ד' הרה"ק מצאנז ז"ל (מובא בילקוט תפארת שלמה במדור מכתבי קודש) שכתב מכתב חריף מאוד לקהילת קשאנוב, וזל"ק בתו"ד: "ויזהיר להסרים למשמעתו שיסירו השטמה והריב מתוכם, ולזה אני בטוח בזכות אבותינו הק' שלאנשי הריב יהיה להם וכו' אם לא ישלימו כאשר ידוע לכל בזכות אא"ז החכם צבי זצ"ל אשר זרעו מושלים, וה' יריב ריבם ולא יאחר לשלם להקמים עליהם, ידרשו נא מה נעשה בקהילתינו בעזרת ה' למתקוממי, וכה יוסיף להקמים עלינו"... ...ותזהירו את בעלי הריב שידעו שאין טוב המחלוקת ולא יבטחו כי הקדוש הרב מנוס להם, "כי כן קבלתי, מה שתלמיד חכם אחד מעניש לא יוכל שום צדיק בעולם להסיר ממנו"... עיי"ש בדבה"ק כי נורא הוא.

והרה"ק התפארת שלמה תמך בחסידי ראדאמסק שבעיר קשאנוב, והיה לו קפידא על הרה"ק מקשאנוב והתרעם על הגה"ק מצאנז על שתומך בבנו, והרה"ק רבי ארון מקראקא ז"ל בנו של המאור ושמש ביקר בהיכלו של התפארת שלמה ותיאר לו את גודל קדושת הרה"ק מצאנז והסביר לו שאנשיו "שפילן זיך מיט פייער", אז החליט התפארת שלמה שעליו לפייס את הרה"ק מצאנז בעצתו של הרה"ק רבי ארון מקראקא נסע עם עם כל חסידיו לחוג חג השבועות בצל הרה"ק מצאנז בשנת תרכ"ג, וידידות גדולה שררה בין הצדיקים הקדושים, והרה"ק מצאנז ציוה לבנו הק' מקשאנוב שיתפייס עם התפארת שלמה, ונעשה שלום בתוככי העיר קשאנוב.

איינרעדן אז מ׳וועט זיך חוסה זיין ׳בצל צדיק׳ מיינט ער דעם תפארת שלמה. און דער גוטער איד (הרה״ק רבי יוסף ברוך הלוי עפשטיין ז״ל בן המאור ושמש ז״ל שהיה דר בניישטאדט) און רבי ארוך (מקראקא ז״ל בנו של הרה״ק בעל מאור ושמש ז״ל) האט אים מייעץ געווען אז ער זאל פארן קיין צאנז.

רבינו: דעמאלטם איז ער געקומען אויף שבועות קיין צאנז.[4]

אדמו״ר מבית חיים יהושע: מ׳האט אים געזאגט אז דער עולם (מחסידי ראדאמסק) איז שוין געקומען אויף יום טוב, האט ער מיטגענומען דעם עולם אויך.

רבינו: דאם איז געווען א וועלט׳ם איבערקערעניש, ער איז דאך געווען א גרויסער רבי, און האט געהאט אסאך חסידים. דער דברי חיים האט אים זייער מקרב געווען.[5] ער האט אים מכבד געווען דעמאלטם מיטן דאווענען פארן עמוד, ער איז געווען א גרויסער בעל תפילה, און ער האט געזאגט אז מ׳זאגט נישט ביי אים קיין יוצר, די פוילישע רבי׳ם האבן נישט געזאגט, און אין צאנז אין גאליציע איז געווען א קפידא אז מ׳האט יא געזאגט און אעפי״כ האט ער געוואלט ער זאל דאווענען פארן עמוד.[6]

דעמאלטם ביי דעם באזוך פונעם תפארת שלמה ביים דברי חיים, האט מען געררעדט פונעם רבי ר׳ אלימלך, און דער תפארת שלמה האט נאכדעם געזאגט אז דארט האט ער געהאט געזעהן דעם רבי ר׳ אלימלך,[7] ווען דער דברי חיים

---

4 ויש לציין שבס׳ החכמה מאי״ן (עמ׳ ק״י) מביא שהרה״ק האמרי נועם ז״ל הגיע להרה״ק מצאנז באותו שעה שהרה״ק התפארת שלמה ז״ל היה שם ודיברו אודותיו, עיי״ש הסיפור באריכות. וכפי הידוע היה הרה״ק התפארת שלמה ב׳ פעמים בחצר הקודש בצאנז.

ועיין בס׳ נפלאים מעשיך (ח״א) שמובא העתק ממכתב שהתפארת שלמה כתב לבנו בהיותו בצאנז ובראש המכתב כתוב שהוא נכתב ביום ח׳ סיון שנת תרכ״ג. ועיין בס׳ י״ג אורות (ח״א) שהרבה חסידים נהרו אל התפארת שלמה לראדאמסק, אבל היות שנפשו אויתה לנסוע לצאנז, יען לו הרה״ק רבי ארון מקראקא ז״ל שיקח את כל החסידים עמו לצאנז, וכן עשה. והרה״ק מצאנז כיבדו להתפלל שחרית לפני התיבה ביו״ט, וכידוע היה התפארת שלמה בעל תפילה נפלא, ומפני כבודו וויתר הרה״ק מצאנז על אמירת הפיוטים כמנהג פולין.

ויש לציין שבס׳ ילקוט תפארת שלמה (עמ׳ כ״ו) מביא שהרה״ק התפארת שלמה בענות קדשו אמר על הגה״ק מצאנז שהוא כבר מוכן לקבה״ת ומתי אגיע לדרגא זו, והגה״ק מצאנז התבטא כן על התפארת שלמה בענות קדשו, עיי״ש. וע״ע בס׳ חמדה גנוזה (ח״א) סיפור פלא שהיה בשעת עריכת השולחן ע״י הרה״ק התפארת שלמה והרה״ק מצאנז, עיי״ש.

5 עי׳ בס׳ מקור חיים (אות קפ״ו) שמעתיק חילופי מכתבים בין הרה״ק מצאנז להרה״ק התפארת שלמה, אשר בו כותב לו תוארים מופלגים, ונעתיק לשון קדשו: ״ב״ה יום ג׳ עשרה בטבת תרי״ז לפ״ק צאנז. שלום רב לכבוד ידיד ה׳, הרב המאוה״ג, בוצינא קדישא, נזר ישראל, ע״ה פ״ה וכו״, ככבוד קדושת שם תפארתו, מוהר״ר שלמה נ״י. גלילת יד קדשו הגיעני, אשר זוגתו הרבנית תחי׳ אינה בבריאות, ובצפייתי אשר כבר נשלח לה עזרה בקדש, ועוד יתוסף ברכה ושלום בביתו שאנן מפחד, ונגע באהלו לא יקרב, והיה ביתו כגן רוה, ובניו כשתילי זיתים סביב, ורב ברכות והדוה וגיל. כנפש ידידו ואוהבו, דורש שלום תורתו בלב ונפש חפיצה. הק׳ חיים האלברשטאם״.

כמו כן מביא שם העתק ממכתב תשובה שכ׳ הרה״ק התפא״ש להרה״ק מצאנז זי״ע וזלש״ק: ״ב״ה יום א׳ משפטים תרי״ז לפ״ק פ״ק ראדאמסק. שלמא רבה לגברא רבה ויקירא, ה״ה הרב הגאון המפורסם, רבן של כל בני הגולה, בוצינא קדישא, נר ישראל, ע״ה פ״ה, כש״ת מוהר״ר חיים נ״י וויפיע כשמש ויהלום. גיה״ק [גלילת ידיו הקדושים] הגיעני במועדו, ומאוד שמחתי בבשורתו לבשרני בצפייתו לצפיית ישועה, ורצון יראיו יעשה למלא משאלות הצדיקים, ושלח עזרו מקודש הודות לאל הטוב .....״, ע״כ.

6 עי׳ בס׳ י״ג אורות (ח״א עמ׳ ס״ט) שהרה״ק מצאנז כיבדו להתפלל תפילת שחרית, והתפארת שלמה אמר לו שאינו אומר פיוטים כמנהג פולין, והסכים הד״ח שלא יאמר הפיוטים. ועיי״ש שהרה״ק מצאנז אמר לו: ״זינגט׳ס אהבת עולם, עס זאל אונז דאס הארץ דעקווינקן״.

ובדרך אגב יש לציין שבס׳ דברי תורה-מונקאטש (מהדו׳ תליתאי אות כ״א) מביא סיפור שהתפארת שלמה היה אצל הרה״ק רבי יהזקאל מקאזמיר בחג השבועות, וכיבדו להתפלל לפני התיבה, והתפארת שלמה אמר לו שהוא אינו אומר פיוט, והרה״ק מקאזמיר אמר לו שהוא מוותר מפני כבודו על אמירת הפיוטים, ורק הורה לו שרק יתחיל הפיוטים ויסיימם, והרה״ק ממונקאטש מפריך הדברים מיסודו, שלא יתכן שהרה״ק מקאזמיר הורה לעשות שלא עפ״י הלכה עיי״ש באריכות.

7 וז״ל התפארת שלמה (בלילוטים) על הפסוק (קהלת ב, כו) ושבח אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר הם חיים עודנה. ״הפי׳ בזה להבין גודל מעלות הצדיקים הממשיכים עוצם קדושתם לדור דורות הבאים אחריהם עליהם תופע נהרה מאור הקדושה אשר הורישו לתלמידיהם ותלמידי תלמידיהם לדורי דורות ״כאשר עינינו תחזינה מישרים מגודל מעלות הרב הקדוש מוהר״ר אלימלך זלה״ה אשר זה קרוב שמונים שנה שהלך לעולמו. ועד היום תופע אורו הקדוש לדור דור תלמידי תלמידיו כנהר שאינו פוסק לכל מי שבא לטהר זי״ע״. וזה פירוש המד״ר כפ׳ ויחי אבל אלהיהם של אלו קיים. דהנה צריך להתבונן מה שנאמר בתפלה אלהי אברהם כו׳ הלא אלהי העולם הוא אשר ברא כל היצורים. אך הפירוש אלהותו של אברהם אשר המשיך לכל באי עולם וכן כל האבות הקדושים. וזה שאמר המד״ר אלהיהם של אלו קיים. האלקות אשר המשיכו הוא דבר קיים לעד וזה גם כן הפירוש הנ״ל.

האט אים געזאגט, אז צו האבן גילוי צדיקים איז גרעסער ווי גילוי אליהו.[8]

ס׳איז געווען אזוי, ווען דער תפארת שלמה האט געוואלט אהיים פארן האט דער דברי חיים אים געהייסן ער זאל בלייבן נאך א וואך.

אדמו״ר מבית חיים יהושע: יא, ער האט געהאט יארצייט נאך די מוטער, ח״י סיון, האט ער אים געהייסן בלייבן.

רבינו: מ׳דערציילט אז ס׳איז געווען א צאנזער חסיד וואס ס׳האט אים שוין פארדראסן, ער האט געהאלטן ס׳איז שוין אביסל צופיל, און ווען דער תפארת שלמה איז געקומען צום טיש פון דברי חיים האט ער זיך געשטעלט אזוי אינעם דורכגאנג און ער האט אים נישט אדורך געלאזט, און דער תפארת שלמה האט אים שטרענג אנגעקוקט.

נאך שבועות האט דער תפארת שלמה געוואלט אהיים פארן, איז ער זיך געקומען גזעזגענען, האט אים דער דברי חיים געפרעגט, ׳צו וואס פארט איר שוין אהיים, אפשר בלייבט מען נאך דא׳, האט דער תפארת שלמה געפרעגט ׳ווילאנג זאל איך נאך דא בלייבן?׳ האט דער דברי חיים גזעזאגט, אז בערך א וואך נאך שבועות האט ער יארצייט נאך די מאמע, זאל ער בלייבן ביז נאך די יארצייט, איז ער פארבליבן ביז נאך דעם דברי חיים׳ס מאמע׳ס יארצייט דארט אין צאנז.

און דער יונגערמאן איז אהיים געפארן נאך שבועות, און ער האט זיך איבער געדרייט מיט זיין וואגן און ער האט זיך גוט צו׳מזיק׳ט אזוי, האט ער גזעזאגט אז ער פארט נישט וווייטער, ער מוז צוריק פארן קיין צאנז דער דברי חיים זאל אים אנוואונטשן א רפואה שלימה, בקיצור מ׳האט אים געפירט קיין צאנז צום דברי חיים, זאגט אים דער דברי חיים, דו האסט אן הקפדה פונעם ראדאמסקער רבי׳ן, איך קען דיר גארנישט טוהן, דו מוזט גיין צום אים.

האט ער נישט געהאט קיין ברירה, און איז געגאנגען, ער האט נישט געקענט גיין, מ׳האט אים געפירט צום תפארת שלמה, מ׳האט אים אזוי ארייז געברענגט און ער קוקט אים אזוי אן, ער האט אים דערקענט, געט ער א שריי ׳דו ביזסט עם דער חצוף...? הייב דיך אויף און גיי ארוים פון דאנעט....!׳, און ער האט זיך טאקע אויפגעהויבן און ארוים געגאנגען.

אדמו״ר מבית חיים יהושע: צדיק גוזר והקב״ה מקיים.

רבינו: ס׳איז דא די הסכמה פונעם דברי חיים אויפן ספר תפארת שלמה, ער שרייבט אויף אידם זייער גרוים.[9]

אדמו״ר מבית חיים יהושע: דער דברי חיים האט גזאגט אויפן תפארת שלמה אז ער האט דעם מפתח פון עשירות, ער האט געהאט חסידים גרויסע עשירים מיט אסאך געלט.

רבינו: דער תפארת שלמה האט טאקע משפיע געווען אסאך עשירות...[10]

ושבח אני את המתים שכבר מתו. שבחים של הצדיקים אשר כבר מתו והלכו לעולמם נוכל להבין מהדורות הבאים אחריהם הם החיים אשר חיים עודנה. ועליהם תופע אור הקדושה אשר המשיכו הצדיקים זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל", עכדה"ק.

8 עיין בס׳ י"ג אורות (ח"א עמ׳ ע) שהם נתווכחו ביניהם האם גילוי צדיקים מדריגה גבוה מגילוי אליהו, והתפארת שלמה סבר שגילוי אליהו עדיף, והרה"ק מצאנז טען לעומתו שגילוי צדיקים עדיף, וכשהרה"ק מצאנז אמר את דברו, נזדעזע התפארת שלמה, וכשיצא אמר למשמשו בהתפעלות על הרה"ק מצאנז ׳ביזט א מבין אויף דעם אלטיטשקן׳, כבר הרבה זמן אני מצפה לזכות לראות הרה"ק רבי ר׳ אלימלך ז"ל, ועתה בשעה שהרה"ק מצאנז אמר שגילוי צדיקים עדיף זכיתי לראותו.

9 הרה"ק מצאנז זי"ע כותב בהסכמתו על ספה"ק תפארת שלמה חלק המועדים בתו"ד: "הנני מסכים להדפיס דבריו היקרים כי יהי׳ תועלת לעולם ובפרט לנאמני רוח הנוהים אחרי דרך החסידות..."

ושוב כתב עוד הסכמה על חלק התורה וז"ל: "...אשר פעל ועשה הרב הגאון הקדוש החסיד וכו׳ כי ה׳ נתן חכמה לשלמה ונתקבל ברצון כל רואיו יאשרוהו, זכות המחבר יעמוד לנו להוושע מכל צרה וצוקה וכו׳".

10 ויש להעתיק מה שסיפר מרן שליט"א פע"א תחת אחד השיחים (מובא בס׳ שולחן מלכים שנת תשס"ט) כדלהלן: דער תפארת שלמה האט געזאגט פארן קראקעווער רב ז"ל רבי שמעון סופר ווען ער איז געקומען קיין קראקא "מיינט איר דען אז אין קראקא איז נישטא קיין מורי הוראות? ס׳איז דא וועמען מ׳זאל פרעגן שאלות, ס׳איז דא וועד ס׳גיט אכטונג אויף די מקוואות, ס׳איז דא וועד ס׳גיט אכטונג אויף די שוחטים, ס׳איז דא תלמידי חכמים וואס זאלן לערנען שיעורים, נאר צו וואס דארף קראקא א רב? משפיע צו זיין פרנסה פאר אידן".

ועיין עוד בס׳ תפארת צדיקים שהרה"ק בעל "תפארת שלמה" נסע פעם כשחזר מליזענסק לעירו ראדאמסק וצריך היה לעבור דרך קראקא, יצאו לקראתו חסידים ותלמידי חכמים שבקראקא, והפצירו בו שיתעכב יום יומיים בעירם, והוא נעתר לבקשתם כשהגיעו לאכסניא נוספו ובאו רבים מחשובי העיר להקביל פניו ביניהם הגיע הגה"ק רבי שמעון סופר אב בית הדין של קראקא, "תפארת שלמה" הגיד לפניהם דברי תורה, ובתוך

אדמו"ר מבית חיים יהושע: דער פעטער (האדמו"ר מהר"ש מבאבוב ז"ל בעל דברי שלמה) האט פארציילט, דער צאנזער זיידע האט געזאגט וואו נעמט זיך צו מיין רבי דוד'ל מחלוקת, ער איז דאך אן איש שלום, וואם איז פשט פון די מחלוקת אין קשאנוב? איז ער געשטאנען און געקלערט, וויסט וואם כ'וועל דיר זאגן, קען זיין וויל ער הייסט דוד נאך רבי דוד טארניגראדער, דא רעדט מען שוין פון צווייטן רבי דוד טארניגראדער,[11] ער איז געווען אן אור אייניקל פונעם חכם צבי, און דער רבי דוד טארניגראדער איז געווען א גרויסער תלמיד חכם, און ער איז געווען א גרעסערער תלמיד חכם וויי דער רב פון די שטאט, און א שטאט אז ס'איז דא א בעה"ב א גרעסערער תלמיד חכם ווי דער רב האט ער פראבלעמען מיט אים, האט ער געזאגט, ס'קען זיין אז וויל ער הייסט דוד נאך אים, דאם איז די קפידא פונעם רב אין טארניגראד, אזן דער צאנזער זיידע האט דעמאלטס אריין געשיקט א מנין אידן אויפן קבר פון דעם רב פון טארניגראד.

רבינו: מפיים צו זיין אויף דעם חלישת הדעת וואם מ'האט אים דעמאלטם געמאכט.

אדמו"ר מבית חיים יהושע: ער האט דאם תולה געווען אין דעם, ס'איז כמה דורות געווען נאכדעם, ס'איז א מעשה פלא.

רבינו: נאר וויל ער האט געהייסן נאך אים, האט ער געהאלטן אז ס'האט שייכות.

ער איז געווען א געוואלדיגער מתמיד, אזוי זאגט מען אויפן קשאנובער רב.[12]

אדמו"ר מבית חיים יהושע: ער איז געווען ביים רבי ר' אשר'ל [מראפשיץ ז"ל], אזן דער רבי ר' אשר'ל האט אים געהייסן לערנען ר"ן, ער איז געווען א גאנצן ווינטער, אזן ער האט געפילט אזא התעלות אין לערנען ר"ן, ער האט אים געהייסן לערנען אסאך ר"ן. אזן דער רבי ר' אשר'ל האט געזאגט, ער האט אים אנגעוואונטשן אז ער זאל נישט האבן קיין סאך חסידים, האט ער געזאגט, דו ביסט א גוטער אזן דו וועסט וועלן יעדן איינעם א טובה טוהן, קען מען דען יעדן איינעם א טובה טוהן?, א טוב לבל איז נאר דער רבונו של עולם, ער קען זיין א טוב לכל, טוב ה' לכל, אבער פאר דיר וועט זיין א טובה דו זאלסט נישט האבן קיין סאך

דבריו אמר בזו הלשון: כל צדיק שאינו ממשיך על ישראל שפע של ברכה ופרנסה ועשירות, אינו צדיק כלל, ואינו ראוי להיות מנהיגם של ישראל. וזהו פירוש דברי הגמ' (בקידושין מ.) על הכתוב "אמרו צדיק כי טוב", וכי יש צדיק טוב ויש צדיק שאינו טוב, אלא טוב לשמים ולבריות, היינו צדיק טוב, טוב לשמים ורע לבריות, זה צדיק שאינו טוב, צדיק רע לבריות היינו שאינו ממשיך על ישראל שפע של טובה ופרנסה.

והמשיך בדבריו ואמר - זה היה חטאם של נדב ואביהוא שהסתפקו "בקרבתם לפני ה'" בלבד ולא השפיעו על ישראל שפע של פרנסה וטובה, ולכן "וימותו" לא היו ראויים להיות מנהיגי ישראל. והוסיף ואמר - ער ואנן בעלי נשמות גבוהות היו, אלא חסרונם היה "לבלתי נתן זרע לאחיו" (בראשית לח ט) שלא רצו להשפיע שפעת טובה על ישראל אחיהם. אחר שגמר בעל "תפארת שלמה" את דבריו שאל פתאום את רבי שמעון סופר האם יודע מר לאיזו תכלית מינוהו מן השמים רב בקראקא, החריש הרב לשמוע ולדעת כוונת הדברים, וה"תפארת שלמה" הוסיף ואמר שמא חושב מר שנתמנה כאן רב כדי לפסוק בשאלות איסור והיתר על כף וקדרה, אינו אלא טועה, רבים כאן מורי הוראה ומורי צדק בכל רחוב וסימטא די והותר, אבל אגלה לכם שנבחר לרב בעיר גדולה בקראקא כדי להביא על ישראל השפעות טובות פרנסה ובריאות וכל טוב זוהי עיקר הכוונה בשמים. כל השומעים נחרדו לשמוע את הדברים האלה, ורבי שמעון סופר נענה ואמר: ברוך השם, עתה נודע לי חיוב חדש שמוטל עלי, ושלא נרשם בכתב הרבנות שלי, ולא נמצא דינו ב"שלחן ערוך", חיוב זה לא היה ידוע לי מאז ועד עתה, עד שגילה לי זאת כבוד מעלת תורתו.

11 הגאון רבי דוד מטארניגראד ז"ל בן הגאון רבי משולם זלמן אב"ד קוניץ, בן הגאון רבי דוד מיארטשוב, בן הגה"ק בעל החכם צבי ז"ל, ורבי דוד הנ"ל היה חותנו של הגה"צ רבי לייביש מטארניגראד ז"ל אביו של הרה"ק מצאנז ז"ל.

12 עיי' בס' כל הכתוב לחיים (עמ' קע"ג) שמביא מענין התמדתו של הרה"ק מקשאנוב וכותב: שמעתי מכקזמו"ר הגאון מהר"ש זצ"ל מראדמישלא שאמר שהרה"ק מקשאנוב היה מתמיד גדול כל ימיו, שלמד ח"י שעות במעל"ע, ומצאתי ממנו רק תשובה קטנה בשו"ת כנף רננה (האו"ח סי' כ"ו)... עיי"ש.

ויש לציין מה שכתוב בס' כל הכתוב לחיים (עמ' קצ"ד) שמביא תולדות הגה"ק מקשאנוב שנרשם ע"י נכדו ראש ישיבת טשעבין רב"ש שניאורסאהן ז"ל, וז"ל: אא"ז זצ"ל היה נועם הליכות ודיבורו היה תמיד בנחת ובהשקט, אבל כשהיה מדבר ומפלפל בד"ת היה מדבר בקול ועוז כדרכן של ת"ח המגחין זה לזה בהלכה, והיה ידוע כשבקרו מזמן לזמן חתנו הרב הג' הצדיק משה יוסף זצ"ל האבד"ק אוהעל היה מפלפלים בהלכה בהתרגשות ובקול, עד ששמעו השכנים למרחוק, ופעם בביקור כזה כשנפרד חתנו מאתו מתוך דבר הלכה, ואז בהיותו מעמיק בהלכה שכח אא"ז זצ"ל, ובצאתו החוצה ללוות את חתנו יצא בלי מעיל העליון ובכיפה שעל ראשו כדרך שהיה לבוש בחדרו, ואחד ממתנגדיו שראהו נענה לחברו, ראו נא את הרב איך הוא הולך כחסר דעה ח"ו, ונמצא מי שהוא שסיפר את הדברים לפני אא"ז זצ"ל, נענה אא"ז זצ"ל מה הוא אמר?, הוא חסר דעה ולא אני, והייתה כשגגה שיצאה מלפני השליט, והאיש הזה נהיה כל ימיו עתים חלים ועתים שוטה רח"ל, וידוע לי שמו ושם משפחתו, עכ"ל.

חסידים, ער האט טאקע נישט געהאט, ער האט אוועק געשיקט אסאך.

רבינו: דער שינאווער רב האט געזאגט אז ער האט געדארפט פארן צו אים ווייל ער איז דער צדיק הדור.[13]

אדמו"ר מבית חיים יהושע: ער איז געווען כמה פעמים וואס ער איז געווען אין קשאנוב איז ער געווען ביי אים.

ער (הרה"ג ר' אורי בלום שליט"א) האט צוזאמען גענומען זאכן עפעס ענינים, איידער ער איז געווען ראש הכולל, ער האט צוזאם גענומען ענינים פון רבי דוד קשאנובער אויך.

רבינו: מ'האט געזאגט אויפן קשאנובער רב, ער האט זיך אראפ געלייגט שלאפן, און ווען ער האט זיך אויפגעכאפט האט ער זיך שוין נישט צוריק געלייגט, אז ער האט זיך אויפגעכאפט איז ער שוין אויפגעשטאנען און געגאנגען לערנען, אז מ'כאפט זיך אויף לייגט מען זיך שוין נישט צוריק, נישט קיין חילוק ווי שנעל ער האט זיך דערוועקט.

אדמו"ר מבית חיים יהושע: יא, ער האט זיך קיינמאל נישט צוריק געלייגט.

ער שרייבט אין א בריוו צו מיין זיידן, צו מיין מאמע'ס טאטע, ער האט געהאט א ביהמ"ד אין קשאנוב, רבי ברוך האלבערשטאם, די אלע קשאנובער אידן האבן אים געקענט, ער האט עוסק געווען בתורה, ער איז געווען שוואך אויף די לונגען, איז ער געווען נישט געזונט, דער בריוו איז דא, ער שרייבט אים, ער זאל נישט גיין אין קיין קאלטע מקוה, ער שרייבט אים ער זאל נישט פאסטן, כי כך מקובלני, שרייבט ער בזה הלשון, פון רבי ר' אשר'ל, 'איין טאג אז מ'היט זיך פון דברים בטלים איז אסאך מער ווערד ווי אסאך תעניתים', דער בריוו איז דא, אזוי שרייבט ער פאר זיין אייניקל.

רבי יוסף זאב איז געווען דער עלטסטער זוהן פונעם קשאנובער רב, און ער איז געווען אין קשאנוב, ער האט געהאט דארט א ביהמ"ד, מיין מאמע האט אכטונג געגעבן אויפן ביהמ"ד די גאנצע צייט, נאך די קריג, אויסצוהאלטן דארט מענטשן, דער בית עולם איז דארטן געבליבן, מ'האט איבער געבויעט, מיין גרעסערער ברודער ז"ל, ער האט געמאכט א גדר דארטן, א גרעסערן גדר, און דארט שטייט אויף דעם רבי יאסעלע'ס מציבה, ער איז אוועק נישט בחייו פונעם דברי חיים, נאר בחייו פון רבי דוד'ל, און דארט שטייט, 'מקובל בידינו שזקינו הדברי חיים אמר עליו שבמידות ההשתוות הוא חד בדרא', די זעלבע מציבה איז געבליבן פון דעמאלטם, ער איז געווען אן איידעם ביי רבי מענדל גלאגובער (בנו של הרה"ק רבי אשר'ל מראפשיץ ז"ל).

וכיבד את רבינו בברכת לחיים

אדמו"ר מבית חיים יהושע: ימלא גרונם של תלמידי חכמים יין (יומא עא.).

ובירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן בבריאות השלימות עד זקנה ושיבה מיט אלעם גוטן.

ואיחל רבינו לחיים לכל הנאספים

ושאל רבינו את ר' הערשל ליבער: איר וואוינט אין די געגנט דא?

ר' הערשל ליבער: אקעגן איבער.

אדמו"ר מבית חיים יהושע: ער איז א שכן, זיין טאטע פלעגט דאך צו דאוונען ביים מחותן (בבית מדרשו של רבינו הברך משה ז"ל בביהמ"ד עצי חיים).

רבינו: יא, ר' לייבל ליבער.

אדמו"ר מבית חיים יהושע: ביי אים איז איינגעשטאנען דער סאטמאר רב ז"ל?

ר' הערשל: ביי מיין זיידן אין מוזשאי.

רבינו: ווי אזוי האט ער געהייסן?

ר' הערשל: ר' זלמן לייב בערגער.

רבינו: אז ער האט געהייסן זלמן לייב, האט ער מסתמא געהייסן נאכ'ן ייטב לב, סיגוטער חסידים געווען.

ר' הערשל: יא, מסתמא אזוי.

דער קשאנובער רב איז געווען דער צווייטער זוהן פונעם דברי חיים, נאכן שינאווער רב, נישט אזוי?.

אדמו"ר מבית חיים יהושע: רבי מאיר נתן.

רבינו: יא, רבי מאיר נתן איז טאקע געווען עלטער. איז ער געווען הייסט עם דער דריטער זוהן.

אדמו"ר מבית חיים יהושע: אבער ער (רבי יוסף זאב מקשאנוב הנ"ל) האט געהאט די קינדער, דער באכניער רב,

---

13 עיי' בס' דרכי דוד (עמ' ו) שהרה"ק משינאווא אמר שאם היה אחיו "א רבי פון רבי'ס (רבי גם לאחותם)" היה נוסע אליו בתור חסיד. וכן עיי"ש שהרה"ק משינאווא היה רגיל לנסוע לעיר קשאנוב בכל שנה לשני שבתות, ובשבת הראשונה ערך השולחן הטהור לעצמו, ובשבת השניה היה הולך לעריכת השולחן של אחיו הק', והיה אומר כל אחד צריך לקחת רבי לעצמו, "און איך נעם מיין ברודער", ע"ש.

מ׳האט אים געהאלטן פאר א בעל מופת דער באכניער רב, רבי אשר מאיר, א הייליגער איד געווען.

רבינו: יא, ער איז געווען דער עלטסטער אור אייניקל לכאורה פונעם דברי חיים.

אדמו״ר מבית חיים יהושע: יא. ער איז געווען א איידעם ביי רבי ברוך טעם׳ס אן אייניקל.

רבינו: ביי א קרוב איז ער געווען א איידעם, הייסט עס.[14] דער אוהעלער רב רבי משה יוסף (בן מרן החיטב לב ז״ל) איז געווען אן איידעם ביים קשאנובער רב.

אדמו״ר מבית חיים יהושע: יא אוודאי, דער אוהעלער רב איז געווען זייער נאנט מיטן ערשטן באבובער רב, זייער נאנט געווען, דער צאנזער זיידע האט זיך געשפיגלט אין די פיר יונגעלייט, אזוי האט ער געזאגט, ס׳איז געווען דער אוהעלער רב און דער עלטער זיידע, רבי משה׳לע בארדיובער. ער האט זיך געשפיגלט אין זיי.

רבינו: ווער איז געווען דער פערטער? כ׳האב געוואוסט פון די דריי, ווער איז געווען דער פערטער?

אדמו״ר מבית חיים יהושע: כ׳דארף מיך דערמאנען.

רבינו: וועז דער זיידע דער קדושת יו״ט איז געווען אין צאנז, איז ער געווען צוזאמען מיטן בארדיובער רב, דער קדושת יו״ט איז דאך געווען א פעטער פאר״ן בארדיובער רב, ווייל דער גארליצער רב איז דאך געווען אן איידעם ביים ייטב לב, איז ער געווען א פעטער, און ער איז געשטאנען אמאל די הייליגע נאכט יום הקדוש, האט ער געזאגט אז ער וויל זעהן ווי אזוי דער דברי חיים פירט אפ די הייליגן נאכט, זיי זענען געגאנגען אזוי אונטערן פענסטער, זיי האבן זיך אזוי געהאנגען די גאנצע נאכט, און זיי האבן געזעהן ווי דער דברי חיים האט געזאגט, עס שטייט אין שולחן ערוך אז דער וואס איז א בעל תפילה זאל זיך אראפ לייגן כדי ער זאל נישט פארלירן די שטימע, אזוי ווי ער גייט דאוונען פאר״ן עמוד ווייל ער זיך אראפ לייגן, ער האט געהייסן מ׳זאל אים צוגרייטן דעם גאלעגער, מ׳האט אים צוגעגרייט דעם גאלעגער, יעצט גייט ער ליינען קריאת שמע, האט ער גאלייגט קריאת שמע, שמע ישראל ה׳ אלקינו ה׳ אחד, ער האט מאריך געווען באחד עד עלות השחרז, ביז׳ן עלות האט ער מאריך געווען באחד, און זיי זענען געשטאנען אזוי א גאנצע נאכט אונטערן פענסטער.

אדמו״ר מבית חיים יהושע: כ׳האב געהערט פון מיין שווער (הרה״צ רבי אהרן בראל״ טייטלבוים ז״ל מאיהעל), ער האט געזאגט, אז רבי משה יוסף האט געזאגט אז ער האט שוין דעמאלטס געוואוסט אז ער וועט ווערן רבי. מיין שווער האט מיר פארציילט וואס ער האט געהערט פונעם פאטער רבי לייבוש ז״ל, ער איז דאך געווען אין צאנז דריי יאר נאך די חתונה, מיין שווער האט מיר געזאגט אז דער רבי משה יוסף דער אוהעלער רב איז געווען א מושלם מיט אלע מעלות, אבער ער האט געזאגט כ׳האב שוין דעמאלטס געוואוסט אז ער (מרן הקדושת יו״ט ז״ל) וועט זיין, ווייל כ׳האב נישט געקענט אויפזיין, כ׳בין געשטאנען און מיך אנגעהאלטן ביי די קארג ביים פענסטער, און ער איז אויפגעווען די גאנצע צייט און איך האב נישט געקענט מער, כ׳האב געמוזט אראפ גיין, האב איך שוין דעמאלטס געוואוסט אז ער וועט ווערן רבי.

רבינו: דער אוהעלער רב איז נישט אזא חידוש, ווייל ער איז דאך געווען יונגער, ער איז געווען דער יונגסטער זון פונעם ייטב לב׳ס קינדער. אבער דער קאלבסובער רב (הגה״ק רבי אברהם אהרן ז״ל) איז געווען עלטער פונעם קדושת יו״ט, ער איז געווען דער עלטסטער זון, האט ער געזאגט אמאל אזא ווערטל, איך האב שוין געוואוסט אין צאנז, וועז ער איז געווען אין צאנז אז דער קדושת יום טוב ער וועט זיין, האט ער געזאגט, זיי זענען ביידע געזעצן אין צאנז, זיי זענען געזעצן ביים טיש ביים דברי חיים, און דער דברי חיים האט געגעסן זייער א הייסע זופ, דער דברי חיים האט בכלל זייער חיים געגעסן, וועז ער האט געעגדיגט האט דער דברי חיים אוועק געשטופט דעם שיסל זופ אזוי, איז דאדט געווען לעפלעך, און מ׳האט געגומען שיריים, ער האט דאך געגעסן זייער חיים, און דאם וואס מ׳האט געגומען שיריים איז נאך אויך געווען זייער חיים, מ׳האט זיך ממש אפגעברוהט, האט ער געזאגט, ער האט געגומען א לעפל און דער ברודער האט געגומען א לעפל, ס׳איז דאך געווען זייער חיים האט ער געבלאזן אויף די זופ פאר וועז ער האט אריין געגומען אין מויל, און דער קדושת יו״ט האט נישט געבלאזן, האט ער געזאגט, איך האב דעמאלטס געזעהן אז ער וועט זיין רבי און נישט איך, אזוי האט ער געזאגט, ׳איך בלאז פון מיר, איך וועל נישט זיין רבי, ער בלאזט נישט פון זיך ער וועט זיין רבי׳...

---

14 הגה״ק רבי אשר מאיר מבאכניע הי׳ חתן הגה״ק רבי בעריש תאומים פרענקל ז״ל בן הגה״ק רבי יהושע העשיל תאומים פרענקל ז״ל בן הגה״ק הברוך טעם ז״ל חותנו של מרן הדברי חיים ז״ל.

אדמו"ר מבית חיים יהושע: דער זיידע רבי שלום אליעזר"ל (מראצפערט) איז געווען אין איין יארגאנג מיטן בארדיובער רב, זיי האבן ארום געווילדעווועט אלס קינד אביסל, און דער בארדיובער רב האט אים געוואלט געבן א קלאפ פאר"ן זיידן רבי שלום אליעזר"ל, ער האט זיך געגעבן א ציה אווענק און ס'איז געווען אונטן אין די שטוב, און ס'איז אריין דער קלאפ אינעם צאנזער זיידן אריין, האט אים דער זיידע רבי שלום אליעזר"ל געזאגט, דו זעהסט וואס דו האסט געטוהן? קוק נאר וואס דו האסט געטוהן!, זאגט ער אים צוריק, 'ער שפירט סייווי גארנישט, ער שוועבט ערגעץ אין די הייעך, ער איז נישט אויף דעם עולם'.

רבינו: כ'האב אויך געהערט פון טאטן ז"ל פארציילן די מעשה, אז רבי שלום אליעזר"ל האט אים געזאגט, 'געב אכט דער טאטע איז דאך דא!', האט ער געזאגט, 'דער טאטע איז דען דאהין?', ער האט געזאגט ס'איז געווען פשוט אזוי פארשטענדליך אז דער דברי חיים איז נישט דא (בדביקת מחשבתו הק').

אדמו"ר מבית חיים יהושע: מ'האט געדעדט פריער אז דער רבי ר' אשר"ל האט געהייסן פאר"ן זיידן רבי דוד"ל לערנען אסאך ר"ן, דערמאן איך מיך א מעשה און כ'זעה אז ס'איז ריכטיג דאס. דער צאנזער זיידע האט אמאל געזאגט אין שטוב, אז צו אלע מצוות דארף מען האבן הרחבת הדעת און מ'דארף צו האבן אסאך געלט, ס'איז אמאל אזוי אויסגעקומען אז ער האט אזוי געזאגט, האט אייניער זיך אנגערופן, 'צו מחיית עמלק דארף מען אויך האבן געלט? צו זכירת מחיית עמלק?' האט דער צאנזער זיידע געזאגט, 'נאלאגאן וואס דו ביזסט, דו ווייסט וויפיל הרחבת הדעת מ'דארף צו האבן מ'זאל קענען מקיים זכירת מחיית עמלק, צו דעם דארף מען האבן אסאך געלט' האט ער געזאגט, ווייל דער עמלק פארדרייט אלסדינג, און מ'דארף לערנען אסאך ר"ן, ווייל דער ר"ן גלייבט אלעם אוים, עמלק פארדרייט אלסדינג און דער ר"ן מאבן אלעם פשוט,

רבינו: דער אוהעלער רב (הגה"ק רבי משה יוסף ז"ל) האט דאך געגעסן קאסט אין צאנז, אמאל האט אים דער דברי חיים גערופן 'ליפא'לע', ער האט געמיינט אז ער מאכט א טעות, ווייל דעם קדושת יו"ט האט ער גערופן ליפא'לע, און דא האט ער אים גערופן ליפא'לע, האט ער זיך אנגערופן, 'איך בין נישט ליפא'לע, איך בין משה יוסף', האט ער געזאגט, 'כ'וויים אבער איך וויל דיר זאגן אז איך האב דיך ליב אזוי ווי ליפא'לע'.

א' הנוכחים: רבי אלעזר ריישער איז אפשר געווען דער פערטער יונגערמאן וואס מ'האט געדעדט דא פריער פון די פיר אייניקלעך פונעם דברי חיים (בזוי"ר היה התנו של הגה"ק רבי דוד"ל מקשאנוב ז"ל)?.

אדמו"ר מבית חיים יהושע: ניין, כ'מיין ס'איז געווען דער קדושת יו"ט און דער אהעלער רב רבי משה יוסף, דער ערשטער באבובער רב און דער בארדיובער רב, די זענען געווען די פיר אינגעלייט וואס זענען געווען די שפיגעלעך.

רבינו: דער קדושת יו"ט האט נישט געוואוינט אין צאנז, דער קדושת יו"ט איז נאר געקומען קיין צאנז ווי א חסיד.

אדמו"ר מבית חיים יהושע: יא, אבער מ'האט געוואוסט אז מיט זיי האט ער זיך געשפיגלט.

רבינו: דער דברי חיים האט געזאגט פאר"ן ייטב לב 'כ'האב געמאכט פון ליפא'לע א כלי שלימה', אזוי האט ער געזאגט אויפן קדושת יום טוב.

דער ייטב לב האט דאך געוואוינט אין גארליץ דעמאלטם, און דאם איז דאך נישט אזוי ווייט פון צאנז, האט ער געשיקט די קינדער אסאך קיין צאנז, שפעטער האט ער זיך געצויגן קיין אונגארין.

און דער ייטב לב האט געוואלט זיי זאלן פארן, ער האט זיך אויסבאהאלטן די מדריגות פון די קינדער, ער האט געוואלט זיי זאלן פארן קיין צאנז.[15]

---

15 ונעתיק כאן מה שסיפר כ"ק מרן רבינו שליט"א בהזדמנות אחרת תחת אחד השיחים בענין זה:

"דער קדושת יו"ט האט געזאגט אז נאך וואס דער דברי חיים איז נסתלק געווארן איז ער געפארן צום פאטער קיין סיגוט, האט ער געזעהן ביים פאטער גרויסע מדריגות, וואס ביז ווילאנג ער איז געפארן צום דברי חיים האט ער עס נישט געזעהן, האט ער זיך אליינס געחידוש'ט ווי אזוי דער פאטער האט געקענט אויסבאהאלטן פון די אייגענע קינדער די מדריגות, האט ער פארשטאנען אז ער האט זיך בכוונה אויסבאהאלטן וויייל ער האט געוואלט מ'זאל נישט קומען צו אים נאר מ'זאל פארן קיין צאנז, נאר הערשט נאכדעם האט דער קדושת יו"ט געזעהן ביים פאטער וואס ער האט נישט געזעהן בעפאר".

מרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל העלה על נס את גדלו של ק"ז מרן הייטב לב זי"ע שהצליח להסתיר גדולתו וקדושתו אפי' מבניו הקדושים, עד כדי כך שלא הכירוהו כראוי ונסעו בקביעות למרן הגה"ק הדברי חיים זי"ע לצאנז, לאחר הסתלקותו של מרן הדברי חיים נשארו הבנים הקדושים בצל אביהם הק' מרן הייטב לב, אמר אז מרן הקדושת יו"ט זי"ע שאילו ידע מלפנים את גדולתו של אביו לא הי' עוזבו כ"כ אלא היה מרבה להסתופף בצילו. עוד יסופר שהגה"ק רבי משה יוסף שהי' ממולא

נאכדעם וועז ער האט שוין געוואוינט אין טעטש, דער קדושת יו"ט איז דאך געווארן רב אין טעטש, ער איז געווען ניינצן יאר רב דארט אין טעטש, איז ער פון טעטש אויך געפארן קיין צאנז, אמאל זאגט אים דער הייליגער דברי חיים, 'פארוואס זעה איך דיך אזוי זעלטן?' זאגט ער, 'כ'קום צום רבי'ן און כ'געזעגן מיך מיט א קוויטל, קאסט עס געלט, כ'דארף אויך געבן פארן גבאי'ן, קוויטל געלט, פארן גבאי'ן דארף מען געבן געלט, מ'שטעלט ווייך דארף מען געבן געלט', 'איך האב נישט אזויפיל געלט'.

האט אים דער דברי חיים געזאגט, 'קומען זאלסטו יעדן חודש, יעדע פיר וואכן, געזעגענען מיט א קוויטל זאלסטו דיך איינמאל אין זעקס חדשים, ווייך שטעלן האט ער אים געזאגט איינמאל אין א פערטל יאר', ער האט אים געגעבן א גאנצן סדר איבער אלעם, אבער נישט ער זאל זיך צוריק האלטן פון קומען.

דער קדושת יו"ט איז געווען אזוי פארקאכט אין צאנז, אזוי פארקאכט, וועז ער האט געפלעגט צו רעדן פרייטאג צונאכטס ביים אויבער טיש (כן הי' קורין ה'פירות טיש' בסיגעט) ער פלעגט צו רעדן פון פארשידענע רבי'ם, פארשידענע צדיקים, אסאך מאל האט ער גערעדט פון צאנז, וועז ער האט אנגעהויבן צו רעדן פון צאנז איז ער אריין אין אזא קאך, עפעס מורא'דיג, ער האט קיינמאל נישט פארציילט קיין מופת פון דברי חיים נאר מדריגות אין עבודת ה', קיינמאל נישט פארציילט קיין מופת, אוז ער איז אריין אין אזא ברען וועז ער האט געשמועסט פון צאנז...

אינטערסאנט איז, דער קדושת יו"ט איז געפארן צו די לויה קיין צאנז, אוז ער האט פארשפעטיגט, ער איז נישט אנגעקומען צו די לויה, האט ער געזעהן מענטשן פארן שוין אהיים. מ'פארט שוין אהיים? וואס איז שוין? האט מען געזאגט אז מ'האט שוין געענדיגט די לויה, האט ער זיך אויסגעדרייט אוז ער איז נישט אריין געפארן אין צאנז, ער האט זיך אויסגעדרייט אוז אהיים געפארן, ער איז קיינמאל נישט געווען אויפן ציון, ער האט געזאגט, ער קען נישט אריין פארן אין שטאט אז דער הייליגער רב איז נישטא.

אדמו"ר מבית חיים יהושע: דער ערשטער באבובער רב איז ארויף געגאנגען צום ציון, דאס איז א בארג געווען ארויף צו גיין, היינט אויך זעהט מען אביסל, האט ער געזאגט צו די יונגעלייט, 'אונז זענען מיר א רחמנות, ווייל אונז וויים מיר וואס מיר האבן פארלוירן', ווי קען מען דא ארויף גיין, כ'בין ענק מקנא.... נאכדעם וועז זיי זענען צוריק געגאנגען האט ער געזאגט, 'כ'בין ענק נישט מקנא, וואויל איז די אויגן וואס האבן דאס געזעהן, אוז וויי איז צו ענקערע אויגן וואס האבן דאס קיינמאל נישט געזעהן, וואויל איז אונזערע אויגן וואס אונז האבן מיר דאס געזעהן'.

זיי פארציילן, דא איז דא ר' חיים הערבסט האט ער אויך דערציילט, דער זיידע זיינער האט געזאגט וועז זיי זענען ארויף געגאנגען צום ציון, דו וווייסט וואס דא איז געווען, ער האט געזאגט 'כ'בין געווען א יונגל כ'האב געהערט ווי דער זיידע מיינער האט געזאגט די שכינה האט דא גערוהט, מ'האט דאס געזעהן באשיינפערליך', וועז מ'איז אדורך געגאנגען דאס הויז ווי אזוי ער האט געוויינט.

רבינו: ס'איז א חידוש, וועז דער זיידע דער עצי חיים איז געבוירן, אוז מ'האט געהאט געטראכט א נאמען צו געבן 'הערש', צבי אליינם, נאכ'ן חכם צבי, אוז דער דברי חיים איז געקומען אין חלום צו די יולדת, ער האט געזאגט, כ'האב צוגעזאגט קינדער אוז כ'האב געהאלטן ווארט, אזוי האט ער איר געזאגט. אוז זי האט דאס פארציילט, האט דער ייטב לב געזאגט, אזוי? דער אלטער רב האט זיך מטריח געווען צו קומען זאגן, זאל מען א נאמען געבן 'חיים צבי', מ'האט אים טאקע א נאמען געגעבן חיים צבי.

אדמו"ר מבית חיים יהושע: יא, דער מחותן (רבינו הברך משה ז"ל) האט נאכגעזאגט אז דער רבי ז"ל האט געזאלט זאגן אמאל, 'כ'האב אסאך אריין געקלערט פארוואס דער דברי חיים האט זיך באוויזן צו די יולדת אוז נישט צום קדושת יו"ט', ער האט אסאך אריין געקלערט איבער דעם.

רבינו: יא, אוז ס'איז דאך טאקע א שטארקע פלא דאס, פארוואס ער איז נישט געקומען צום קדושת יום טוב דאס זאגן.

אדמו"ר מבית חיים יהושע: יא, ער האט געזאגט ער האט אסאך געקלערט אין דעם, אוז מיין זון ר' חיים יהושע (רב דקהל ויואל משה מאנסי הבד"נ רבינו הברך משה ז"ל) האט געזאגט דעם מחותן, כ'מיין אז דאס האט עפעס א פשטות אויך, ווייל דער קדושת יו"ט איז אוודאי אויך געווען א גאנצע נאכט,

---

מקומו של מרן הייטב לב בסטראפקוב הי' רגיל לדבר בכל עת מהדברי חיים ובנו הרה"ק משינאווא זי"ע, והיו אנשי סטראפקוב מתרעמים על כך והיו שואלים אותו אם הי' אביו "א פשטוער שניידער" שאינו מדבר ממנו [כי אנשי סטראפקוב העריצו מאד את מרן הייטב לב זי"ע].

ס׳איז דאך די וואך נאכט געווען... און נאר זי איז געשלאפן, האט ער געקענט קומען אין חלום נאר צו איר... און דער מחותן האט זייער הנאה געהאט פון דעם. מ׳האט מיר דעמאלטם אזוי פארציילט.

רבינו: ס׳איז א חידוש פון א מעשה.

אדמו״ר מבית חיים יהושע: ס׳איז א שטארקער חידוש, די מעשה.

ער איז דאך געווען אזוי פארקאכט אין צאנז.

רבינו: דער זיידע רבי מאטעלע הארנאסטייפלער האט געהייסן אויפן נאמען [ר׳] ׳מרדכי דוב׳, דארט איז אויך געווען אזוי, ווען ער איז געבוירן געווארן איז געקומען דער זיידע רבי מאטעלע טשערנאבלער און ער האט געבעטן מ׳זאל א נאמען געבן נאך אים, איז געקומען דער אנדערער זיידע דער זון פונעם בעל התניא דער מיטעלער רבי און ער האט אויך געבעטן מ׳זאל א נאמען געבן נאך אים, איז מען געגאנגען און מ׳האט צוזאם געשטעלט, מ׳האט א נאמען געגעבן נאך ביידע זיידעם.

הרה״ג ר׳ יואל פריעדמאן שליט״א, רב דקהל עדת חסידים: אבער דאם איז נישט קיין חידוש פארוואם מ׳האט נישט געגעבן לכתחילה סתם ׳חיים׳, פארוואם האט דער קדושת יו״ט געטראכט צו געבן נאכ׳ן חכם צבי?.

רבינו: בפשטות, ס׳האט דאך באלאנגט דער ערשטער נאמען פאר די רביצין.[16]

אדמו״ר מבית חיים יהושע: דער צאנזער זיידע האט זיך אויך זייער מתייחם געווען נאכ׳ן חכם צבי, ער שרייבט ׳שאר בשרי׳ אויף אלע אייניקלעך פונעם חכם צבי.

רבינו: ער האט געהייסן מ׳זאל שרייבן אויף די מציבה פון רבי מאיר נתן ׳נכד החכם צבי׳, ער האט געזאגט אז די חיצונים אנטלויפן ווען זיי זעהן דעם נאמען פון חכם צבי.[17]

אדמו״ר מבית חיים יהושע: ער האט געהאט דערצו א ספעציעלן יחס.

רבינו: ער האט דאך א נאמען געגעבן פאר אן אייניקל ׳צבי׳, ווייל זי האט געהייסן ׳נחמה׳, און דער חכם צבי האט געהייסן ׳צבי בן נחמה׳. דעם דברי חיים׳ס שווער האט נאך געלעבט, זיין שווער האט דאך געהייסן ׳צבי׳, זיין שווער רבי הערשעלע טורנער האט נאך געלעבט, אבער ער האט א נאמען געגעבן צבי.

די רביצין האט געפרעגט וואספארא נאמען ער האט געגעבן, האט ער געזאגט ׳צבי׳, האט זי פארשטאנען אז דאם מיינט אז איר פאטער איז שוין נישטא, איז איר שלעכט געווארן, האט דער דברי חיים איר געזאגט ׳ער וועט נאך דערלעבן דעם תנאים פון דעם קינד׳, און אזוי געווען ביי די חתונה האט ער שוין נישט געלעבט, אבער ביי די תנאים נאך יא.

ביים זיידן ז״ל דער ייטב לב איז אויך אזוי געווען, ער האט א נאמען געגעבן דעם זון דעם אוהעלער רב ׳משה׳, נאכן ישמח משה (בשנת תר״ה לפ״ק). נאכן ברית איז ער אריינגענאנגען זאגן פאר זיין רביצין, פאר די יולדת, מזל טוב, און זי האט געהערט אז מ׳האט א נאמען געגעבן

---

16 הרבנית הצדיקת מרת חנה ע״ה - מחברתו הטהורה של מרן הקדושת יו״ט - היתה בת הגה״ק רבי יואל אשכנזי ז״ל אבד״ק זלאטשוב בעל שו״ת מהר״י אשכנזי, חתנו של הגאון רבי הירש תאומים ז״ל אבד״ק קאליש, חתן הגאון רבינו יעקב מלישא ז״ל בעל חוות דעת, בן הגאון רבי יעקב משה ז״ל, בן הגאון רבי נתן ז״ל, בנו של החכם צבי ז״ל.

17 עיין בס׳ עדות ביעקב מש״כ בנו היעב״ץ וז״ל: ״וכן היה אהוב לכל העם מקצה, עם שהיה יראוי ומאויים ואימתו מוטלת עליהם כמו איש אלקים קדוש, וקנא קנאת ה׳ צבקות תמיד״, עיי״ש.

וידוע מ״ש מרן רבינו ז״ל בס״ג שנת תשט״ז (פר׳ וארא ד״ה ונפלאים ומבהילים) על בנו של החכם צבי ה״ה הגה״ק מהר״י עמדין ז״ל שהלך בדרכיו, ומסיים ע״ז: ואנו ממשפחתו ומיו״ח מקנאי קנאת ה׳ וכו׳, עיי״ש דברות קודש מלהבות אש.

ואגב עיין בס׳ שיח זקנים (ח״א) מביא בשם הרה״ק הקדושת ציון ז״ל שהרה״ק מצאנז היה רגיל לספר שפע״א שלח החכם צבי לשרוף בית הדפוס באמסטערדאם כי הדפיסו ספר של מינות שהוא נתן עליו הסכמה בטעות, וע״כ החליטו להרגו רח״ל, והסוררים שלחו בחור א׳ בשם אנטשיל מאיר שישליך את הגאון החכם צבי לים רחמנא לשיזבן, וכשהגיע ליד החכם צבי נבהל ממנו, והתוודה לפניו על כוונתו, והחכם צבי הבטיח לו עשירות עד סוף הדורות, והוא היה השר ראטשילד.

ועיין עוד בסו״ס אהל אברהם דף כ״ו: (תולדות הרה״ק רבי אביש מפראנקפורט זצ״ל) מעתיק מכתב שכתב מרן הק׳ מצאנז זי״ע להשר הגביר ר׳ יעקב ראטשילד מעיר הבירה וויען שישתדל עבור יהודי אחד שרצו לשפטו בעונש כבד, וזלש״ק: ״...ידוע למר כי כל ברכת החשיבות והעשירות שלכם, נמשך מדורי דורות אשר אם זקן שלכם נתברך מפ״ק זקיני הרב גאון עולם ורשכבה״ג מרן החכם צבי ז״ל, ואני מנכדיו מכמה צדדים, ולעולם לא בקשתי מכבודו שום טובה או גמול, רק כדי להחיות נפש מישראל שהוא כאילו קיים עולם מלא, הנני מבקש שיבוא אל שער המלך, ובחשיבותו יפעול עבור האיש, ותחשב לו לצדקה עד דור אחרון...״ עיי״ש.

משה, האט זי אוועקגעלאשט, איר פאטער האט דאך געהייסן רבי משה דוד, דער טאלטשאווער רב, ער האט זיך נישט געכאפט בשעת'ן ברית (הוא הי' דר כבר בעיה"ק צפת לעת זקנתו).

ער האט איר איך געזאגט אז ס'וועט נישט שאטן פארן אריכות ימים פונעם שווער, און ער האט טאקע מאריך ימים געווען (עד יום ח"י תמוז תרט"ז לפ"ק).

און דער ייטב לב האט תיכף צוגעגעבן דעם נאמען 'יוסף'.

אדמו"ר מבית חיים יהושע: איז אזוי געווארן דער נאמען 'משה יוסף'.

רבינו: יא. כ'האב אמאל געהערט אז ביים קדושת יום טוב איז איך געווען אזא מעשה, א איד האט אמאל א נאמען געגעבן פאר א קינד ביים ברית נאך זיין אייגענעם טאטן, ער האט זיך נישט געכאפט, און מ'האט אים געזאגט נאכן ברית 'דיין טאטע האט דאך דעם נאמען!' איז ער געקומען קיין סיגוט צום קדושת יום טוב און געפרעגט וואם טוט מען, האט דער קדושת יום טוב געזאגט 'ס'וועט זיין א סגולה אויף אריכות ימים'. האט ער געפרעגט פאר וועמען איז דאס א סגולה?, האט דער קדושת יום טוב געזאגט 'פאר אלע דריי', פאר'ן זיידן און דער פאטער וואם האט א נאמען געגעבן און פאר'ן קינד, און ס'איז געווען אינטערסאנט, אז אלע האבן טאקע לאנג געלעבט.[18]

א' הנוכחים: דער גארליצער רב האט אויך געהאט א צבי, דער רודניקער רב.

הגר"י פר"מ: ס'איז געווען יעצט די רעדע אז ער האט געגעבן צוויי נעמען, למעשה איז עס נישט דער גאנצער נאמען פונעם חכם צבי אויך נישט, האט איינער פארציילט פאר'ן רב דא (האדמו"ר מבית חיים יהושע) אסאך יארן צוריק, אז ס'איז געווען עפעס א איד א ראש ישיבה וואם האט געהאט א קינד, און ער האט געוואלט געבן א נאמען, אבער ער האט געוואלט עפעס צוליגן א נאמען, האט ער געשיקט פרענגן רבי אליעזר סילבער (הרב הגאון אב"ד קהילת כנסת ישראל בסינסינעטי ז"ל, שימש רבות בשנים בתור נשיא אגודת הרבנים בארה"ב וקאנאדא, שבחל"ח בשנת תשכ"ח לפ"ק) דעמאלטס, אז ער וויל צוליגן נאך א נאמען צי מ'מעג צוליגן אדער ס'נעמט אוועק פונעם נאמען, זאגט ער אים, ער זאל נישט צוליגן, און כ'האב א ראיה פון די תורה.

א צייט שפעטער טרעפט רבי אליעזר סילבער דעם איד, זאגט ער, אה, מזל טוב, איר האט דאך אוודאי געגעבן דער נאמען וואם כ'האב אייך געזאגט צו געבן נאר איין נאמען, זאגט ער, ניין, כ'האב צוליגט, וואם הייסט? כ'האב דאך אייך געזאגט איר זאלט נישט צוליגן, זאגט ער, איר האט געזאגט אז איר האט א ראיה פון די תורה, כ'ווייס אייער ראיה און ס'איז קיין ראיה ניט, אזוי האט ער געזאגט פאר רבי אליעזר.

זאגט ער, וואם איז געווען מיין ראיה? כ'וועל אייך זאגן אייער ראיה, איר האט געברענגט אוודאי א ראיה פון סוף פרשת מטות שטייט דארט אז יאיר בן מנשה איז געגאנגען און ער האט איינגענומען, און ער האט עס גערופן 'חוות יאיר', ונובח הלך און ער האט עס גערופן 'נובח בשמו', פארוואם ביי נובח שטייט 'נובח בשמו', און ביי יאיר שטייט 'חוות יאיר' און ס'שטייט נישט 'בשמו', אלא מאי, וויל 'נובח' מיט 'נובח' איז בשמו, אבער אז ער הייסט 'יאיר' און ער רופט עם 'חוות יאיר' איז עם נישט בשמו.

זאגט ער, יא דאס איז געווען מיין ראיה, פארוואם איז עם נישט קיין ראיה?, כ'וועל אייך זאגן פארוואם דאס איז נישט קיין ראיה, ווייל אז איר וועט קוקן אין פרשת דברים שטייט נאכאמאל איבער ג'חזר'ט, שטייט ויקרא אתהן על שמו חוות יאיר...

אדמו"ר מבית חיים יהושע: דאס קען נאר א ליטוואק, ער איז א תלמיד געווען ביי אים און ער האט נישט געפאלגט...

רבינו: פיין ס'וועלט שפעט, איך דאף נאך גיין זאגן א דרשה (אצל האסיפה רבתי לתורי תלמידי מוסדותינו בב"פ).

א גוטע נאכט, און א געזונטן זומער, זייט געזונט בבריאות השלימות, מ'זאל הערן בשורות טובות.

אדמו"ר מבית חיים יהושע: א גרויסן ישר כח פארן כיבוד, זייט געזונט מ'זאל זיך זעהן מתוך שמחה.

וליוה את רבינו שליט"א בידידות רב עד הרחוב

---

18 הסיפור הי' עם הגאון ר' מרדכי האפמאן ז"ל דומ"ץ אויפאלו, בעת שקרא את שם בנו 'חיים' ע"ש הרה"ק הדברי חיים זי"ע, ושם אביו הי' ר' חיים לייב, וכאשר באו אל הקדוש"ט אמר שגם אצל רבו בעל דברי חיים בא לו מעשה כזו ואמר רבו שזה סגולה לאריכות ימים, שאל ר' חיים לייב על מי תחול הברכה אם על מי שנקרא כשמו דהיינו אבי האב או על האב שנתן השם או על הבן שנקרא בשמו, הניח הקדוש"ט ראשו על ידיו זמן מה והגביה ראשו בחזרה ואמר כך שמעתי סתם, אבל בוודאי אם אמר רבי שמסוגל לאריכות ימים, עולה הברכה על אבי האב ועל האב ועל הבן, וכן הוי שכולם האריכו ימים למעלה מצ"ה שנים.

ה' ישמור צאתנו ובואנו לחיים ולשלום!

א גראנטירטע שמירה
פאר א געזונטן זומער!

פארגעסט נישט:

רבי מאיר בעל הנס
איז די וויכטיגסטע זאך
מיטצונעמען סיי וואו איר
פארט, אין די קאנטרי
אדער אויף וואקאציע!

צו באקומען אדער אויסצולייגן פושקעס אדער
צו מנדב זיין געלט פאר רבי מאיר בעל הנס רופט 24 שעה א טאג:

1888-REB-MEIR
(1888-732-6347)

לשמירה
בכל עת
מינה לא תזיע,
צו יעדע צייט
א ישועה.

Yossi Goldberger | 917.549.4378